

JOHANNES SYDENHAM
Med. Doct.
METHODUS
CURANDI FEBRES

Propriis Observationibus
Superstructa.

Editio Secunda, priori multò auctior ac
emendatior; cui etiam accessit Sectio
Quinta de Peste sive Febre Pestilentiali.

*Multa egerunt qui ante nos fuerunt, sed non
peregerunt: multum adhuc restat operis,
multumque restabit: nequè ulli nato post
mille sacula praeidetur occasio aliquid ad-
huc adjiciendi. Seneca.*

L O N D I N I,

Impensis, J. Crook, apud quem venduntur
in Vico vocato Duck-lane propè
Little Brittain. MDCLXVIII

PHARMACOPŒIA

MDCCCLXXII

METHODUS

CURANDI FEBRES

Propria Observationibus
Instructa

Quinta de Febre sive Febre Pestilentiali
Compendio: cui etiam accessit Sectio
de Febre sive Febre Pestilentiali

Methodus agendi quæ ante nos fuerunt, sed
perperam: multum adhibere videntur
indivisi quælibet: neque illi
multis febribus sive febribus pestilentialibus
sive febribus sive febribus pestilentialibus

L O N D O N

Impensis J. Cooke, apud quem venditur
in Vico vocato Duck-lane prope
Little Britain MDCCCLXXII

Illmo & Excell^{mo} Domino
D^{no} ROBERTO BOTLE

USque adeo bonorum
doctorumque animos
quicquid ad te (*Vir undiqua-*
que Nobilissime) quoquo mo-
do pertinere conspiciunt, at-
tentos continuo reddit & ex-
perrectos, ut eos praevideam
statim cognoscendi avidos,
quibus demum fretus ratio-
nibus Nominis tui longe ce-
leberrimi authoritatem ad
hujusce operis patrocinium
asciscere sustinuerim. Quid
plerique in simili negotio pro-
more causari solcant, me

A 2 neu-

Epistola Dedicatoria.

neutiquam fugit. Est sane quod ego (perinde ac faciunt alii) de multis magnisque tuis erga me meritis palam populo commentari possem; atque etiam grati animi specimen daturus, honoris ac cultus quo te prosequor duraturum aliquod monumentum multo verborum apparatu architectari. Atqui ejusmodi consilium (ut libere profitear) in te tam præfidenter interpellando, ab animo meo procul abfuit. In immensas laudes tuas descendere non institui, aut eximias animi dotes, quibus decantatissima anteriorum ætatum nomina unus exæquas (uberrimam sane tum mihimet ipsi, tum operi meo qualicunque, honorificam

Epistola Dedicatoria.

rificam præfandi materiam)
edisserere. Enimvero id ip-
sum Tractatus a te jampri-
dem in lucem emissi plenissi-
me loquuntur, nec alio tibi
opus futurum est præcone,
cujus subsidaria vox nominis
tui claritatem amplificare sa-
tagat. Quocirca tritis hisce
jamque tralatitiis præfandi ar-
gumentis ultro repudiatis,
me Tractatum hunc ideo in
clientelam tuam dedisse pro-
fiteor, propterea quod, quem-
admodum ego tuo suasu atque
instinctu hanc provinciam
suscepi, ita etiam eorum quæ
hic traduntur veritatem & ef-
ficaciam tute ipse, testis pla-
ne locupletissimus, experien-
tia aliquoties comprobatam
conspexisti; dum ad illud

Epistola Dedicatoria.

neutiquam fugit. Est sane quod ego (perinde ac faciunt alii) de multis magnisque tuis erga me meritis palam populo commentari possem; atque etiam grati animi specimen daturus, honoris ac cultus quo te prosequor duraturum aliquod monumentum multo verborum apparatu architectari. Atqui ejusmodi consilium (ut libere profitear) in te tam præfidenter interpellando, ab animo meo procul abfuit. In immensas laudes tuas descendere non institui, aut eximias animi dotes, quibus decantatissima anteriorum ætatum nomina unus exæquas (uberrimam sane tum mihi met ipsi, tum operi meo qualicunque, honorificam

Epistola Dedicatoria.

rificam præfandi materiam)
edisserere. Enimvero id ip-
sum Tractatus a te jampri-
dem in lucem emissi plenissi-
me loquuntur, nec alio tibi
opus futurum est præcone,
cujus subsidia vox nominis
tui claritatem amplificare sa-
tagat. Quocirca tritis hisce
jamque tralatitiis præfandi ar-
gumentis ultro repudiatis,
me Tractatum hunc ideo in
clientelam tuam dedisse pro-
fiteor, propterea quod, quem-
admodum ego tuo suasu atque
instinctu hanc provinciam
suscepi, ita etiam eorum quæ
hic traduntur veritatem & ef-
ficaciam tute ipse, testis pla-
ne locupletissimus, experien-
tia aliquoties comprobatam
conspexisti; dum ad illud

obsequii identidem descen-
deres (quæ tua & quidem e-
gregia est humanitas) ut te-
met in adeundis agris meis
comitem mihi adjungeres;
in qua sane re benignum a-
nimi affectum ad honesta ut-
cunque sese demittentem, vel
invito hujusce sæculi genio,
ostendisti.

Hanc itaq; tractatiunculam
ut benigne accipias & nomi-
nis tui splendore illustrare
digneris obnixè rogo ac ob-
testor; quæ etiam si neque mole
ampla, neque spoliis Autho-
rum (quorum cineres per me
molliter cubent) sit sufferta,
tamen non erit, uti spero,
eo nomine tibi minus grata,
quippe qui inter magna quid
interlit & tumida non igno-
ras.

Præ-

Praeter Febrim hic displicendam, & alii sunt morbi quamplurimi, de quibus, cum ipsorum medela prae minus idonea, atque methodo, rationi (meae saltem) adversanti niti videatur, me, quo fides tibi data liberetur, disservisse oportebat. Sed, visum fuit, in ætate, quam subtiles potius speculationes quam sincera praxis exercent delectantque, hujus opusculi fatum prius experiri, quam plura temere periclitari.

Quod superest, *Vir Excellentissime*, temeritatis, si quæ in hoc opere nuncupando admissa videbitur, venia impetrata, nec non eximiis tuis erga me meritis gratissime agnitis, hujus Epistolii instituto factum

Quamquam multi-
plici bonivolentia nomine ti-
bi devotius nunquam esse
desinam.

Ex Te.

Servus obsequentissimus,

THO. SYDENHAM.

Quod superest, Ne Excuse-

PRÆ-

PRÆ-

PRÆ-

PRÆ-

PRÆ-

PRÆ-

PRÆFATIO.

Qui *Medicina* dat operam,
hac secum ut serio per-
pendat oportet. Pri-
mo, se de aegrorum vita ipsius
cura commissa rationem aliquando
supremo Iudici redditurum. De-
inde, quicquid artis aut scientie
Divino beneficio consecutus est, im-
primis ad summi Numinis laudem
atque humani generis salutem esse
dirigendum; indignum autem es-
se ut caelestia illa dona vel avari-
tia, vel ambitus studio inservi-
ant. Porro, se non ignobilis ali-
cujus aut contemnendi animalis cu-
ram suscepisse. *Uti enim humani*
generis

generis pretium agnoscas, Unigenitus Dei filius homo factus est, adeoque naturam assumptam sua dignatione nobilitavit. Denique nec se communi sorte exemptum esse, sed iisdem legibus mortalitatis, iisdem casibus & erumnis obnoxium atque expositum, quibus alii quilibet; quo diligentius & quidem teneriori cum affectu, ipse plane qualemadmodum egrotantibus opem ferre conetur.

Ferum nonnulli hisce cogitationibus minime se regi patiamur, id quod ex eorum praxi, ipsoque vita genere satis manifestum est. Si ve quod fastu turgidi atque scientie sue opinione inflati, ad minuta hec (ut quidem illis videntur) non sine contemptu quodam negligentius descendant, susque deque habentes quid de miseris mortalibus

salubris fiat, ipsorum cura con-
credit; atque interim de su-
premo Numine vel parum cogi-
tantes vel illud forte vix agnos-
cere dignati: Sive quod lucro
prorsus intenti atque inbiantes,
aut gloriolæ cupidine abrepti, eo
tantum spectant, ut ditescant
ipsi, aut nescio quam nominis fa-
mam consequantur. Quicquid sit
Medicos omnes, qui quidem pro-
bi & prudentes haberi volunt
& esse, illud agere oportet, ut
bonitatem Divinam agnoscentes
primo, mox etiam implorantes,
ab ea sapientiam & prosperum
rerum suarum eventum expectent;
atque porro ut omni ope ac studio
illuc incumbant, quo non tantum
sanitatem agrotantibus, verum &
Medicæ quam proficiuntur arti certi-
tudinem aliquanto majorem acqui-
rant:

Praefatio

tant : huc nimirum experimenta
 sua dirigentes, ut medendi ratio lo-
 cupletior & luculentior indies eva-
 dat, atque adeo ut genus humanum
 securius atque universalius illius
 beneficio perfruatur, etiam postquam
 illi satis concesserint. Ego itaque
 officii mei conscius hanc methodum
 curandi Febres propriis observatio-
 nibus superstructam orbi trado.
 Quandoquidem enim Deo qualibus-
 cunque conatibus meis aspirante,
 visus mihi sum certiore[m] quandam
 atque magis genuinam Februm cu-
 randarum rationem quam qua vulgo
 obtinet apprehendisse, rem gratam
 verae Medicinae studiosis me prae-
 stitutum sum arbitratus, si eandem
 publici juris facerem; id quod ego
 liberali animo & sincero affectu jam
 aggredior : Methodum vero qua
 utor, etsi forte rationibus minus
solidis

Præfatio.

solidis inniti ea nonnullis videatur)
experientia tamen multiplici com-
probatam esse certissime scio ac
pronuncio. Quamvis autem præ-
videam exituros non paucos , qui
vel ex carpendi libidine , vel super-
bia qua ceteros omnes contemnere
atque aspernari didicerunt , mihi
vel novitatis studium , ac forte etiam
absurdarum sententiarum patrocini-
um imputabunt ; vel e contrario (si
forte praxin hanc experti , commo-
dam illam esse certamque compere-
rint) me nihil non vulgare sibi que
satis antea cognitum protulisse affir-
mabunt ; haud tamen deterreri me
passus sum , quo minus ingenuis ho-
minibus , & veri simul ac humani
generis amantibus hasce paginas
communicarem. Mea enim indoles
atque ingenium illud est , ut quid
nasuti isti atque fastuosi dicant vel
sentiant

Praefatio.

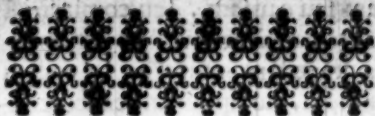
sentiant parum admodum sim sollicitus. Sapien-
tibus autem & probis hoc dictum volo, me quidem nihil
omnino quoad rerum atque experi-
mentorum veritatem imposuisse; om-
nia candide atque ingenue elocu-
tum. Neque vero quicquam du-
bito, quin ipsi aliquando periculum
facientes, suos etiam calculos huic
methodo adjecturi sint. Interim si quid
in Theoria erraverim, & veniam
rogo, & melioribus judiciis me cessu-
rum polliceor; fortassis etiam sponte
mea aliter posthac de rebus hujus-
modi cogitaturus. Sicut enim alio-
rum erroribus non admodum suc-
censere soleo, ita nec libet meis per-
tinaciter adherere.

Errata.

PAg. 79. lin. 14. post verba *capaciores aliquot adde calices.* p. 83. l. 10. *leg. convolventes.* p. 106. l. 21. *leg. naturalium.* p. 113. l. 21. *leg. id genus similia.* p. 118. l. 22. *leg. monendum.* p. 123. l. 1. *leg. aperitivo.* p. 171. l. 22. *leg. accedente.* p. 202. l. 10. post hæc verba *signis destitutam adde (quippe nullus aderat lateris dolor, nulla insignis spirandi difficultas.*

100

[The page contains faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side.]

Seçtio Prima.

D E

Febris Continuis.

QUænam à me in Febrium
continuarum medelâ ob-
servata est methodus, quò
luculentius patefcatur, non
abs re futurum arbitror de Prin-
cipiis, è quibus Praxis nostra enaf-
çitur, pauca quædam præmittere.
Id quod eò libentiùs facio, ut pa-
lâm fiat Therapiam nostram non
esse prorsus Empiricè institutam,
sed ejusmodi quæ solidis rationum
fulcris innitatur, aut saltem nobis
inniti visa fit.

I. Ac primò quidem adverto
inordinatam illam massæ sangui-

B

neæ

neæ commotionem Febrium omnium seu causam, seu comitem, à natura concitari, vel ut heterogenea quædam materia in eadem conclusa, ac ipsi inimica secernatur; vel ut sanguis in novam aliquam diathesin immutetur.

Atque in hoc negotio magis arridet latius & generalius *Commotionis* vocabulum, quàm vel *Fermentationis*, vel *Ebullitionis*; quippe quòd inanis λογισμαχία occasionem præscindat, quam fortassis istiusmodi voces (quæ etiamsi explicationem non incommodam admittant, tamen minùs propriæ, ac nonnihil duriores nonnullis videntur) haud satis caverent. Quamvis enim Cruoris in Febribus *commotio*, liquorum vegetabilium aliàs *fermentationem*, aliàs etiam *ebullitionem* æmuletur; non desunt nihilominus qui eandem non uno modo ab utraque plurimum differre arbitrantur. De *Fermentatione* unum alteramve ab illis sumatur exemplum.

Primo,

Primo, licet fermentoscentia li-
quida vinosam quandam indolem
ita nancisci soleant, ut spiritum
ardentem ex iisdem destillatio-
eliciat, atque in acetum facile def-
ciscant, quod ipsum insigni acore
pollet, & spiritum acidum destil-
lando exhibet; neutram tamen
ejusmodi mutationem in sanguine
haecenus observatam fuisse con-
tendunt.

Deinde adverti volunt quod
cum in liquoribus vinosis *fermen-
tatio* & *depuratio* eodem tempore
peragantur, & quasi paribus passi-
bus procedant, *depuratio* tamen
sanguinis in Febris ejusdem
evacuationem non comitetur, sed
consequatur, id quod in paroxys-
mo febrili per sudores soluto, vel
oculorum testimonio, patere exi-
stimant.

Quod autem ad *Ebullitionem*
attinet, difficilior illis haec videtur
analogia, quæque experientiam
habet summopere refragantem,
in multis nimirum casibus, quo-

ties non adeò effrænis est cruoris
orgasmus, ut *Ebullitionis* appella-
tionem mereri possit. Verum utut
sit, (neque enim hisce controver-
siis me ullatenus immisceri pati-
ar;) quandoquidem *Fermentatio-
nis* & *Ebullitionis* vocabula apud
recentiores Medicos plurimùm
invaluerunt, ego quoque eadem
subinde usurpare non dubitave-
rim, dummodò ex jam dictis satis
constet voces istas in hoc Tractatu
clariori solummodò dicendorum
explicationi inservire.

Porro febrilem hanc sanguinis
commotionem ob materiæ cujus-
dam heterogeneæ, ipsique naturæ
adversantis, secretionem ab eadem
concitari, omne genus febrium
malignarum testatum facit; utpo-
te in quibus, istius ebullitionis
sanguinis beneficio, fit excretio
ad cutim excrementi in eodem la-
titantis, & prava qualitate affecti.

Quinimò nec, meâ quidem sen-
tentia, minùs liquet febrilem san-
guinis commotionem sæpè (ne di-
cam

De Febris Continuis.

cam sæpius) non aliò collineare, quàm ut ipse sese in novum quendam statum, & diathesin immutet, hominémque etiam, cui sanguis purus, & intaminatus perstat, febris corripi posse; sicuti in corporibus sanis evenire, frequenti observatione compertum est, in quibus nullus apparatus morbificus, vel quoad plethoram, vel quoad cacochymiam fuerit, nulla insalubris aëris anomalia, quæ febris occasionem subministraret. Nihilominus etiam hujusmodi homines, præcedente insigni aliquâ aëris, victûs, cæterarúmque rerum non-naturalium (ut vocant) mutatione, identidèm febre corripiuntur; propterea quòd eorum sanguis novum statum, & conditionem adipisci gessit, qualem ejusmodi aër aut victus postulaverint; minimè verò quòd particularum vitiosarum in sanguine stabulantium irritatio, febrem procreet. Etsi nequaquam dubitem materiam in sanguinis despumati-

one post febrilem commotionem, solenniter excretam, vitiosam esse; quamvis sanguis laudabilem antea diathesin obtinuerat: id quod vix magis mirandum est quam quod esculentorum portiones aliquot corruptæ, & foetidæ evadant, postquam insignem in corpore alterationem subierint, ac jam à reliquis segregatæ fuerint.

II. Secundò ita mecum reputo, Indicationes veras, ac genuinas, quæ in hoc morbo confurgunt, in eo versari, ut sanguinis commotio intra modum naturæ proposito congruentem, sistatur; ea nimirum ratione, ut nec hinc plus æquo gliscat, unde periculosa symptomata insequi solent, nec illinc nimium torpeat, quo pacto vel materiæ morbificæ protrusio impediretur, vel sanguinis novum statum affectantis labefactarentur conatus. Adeò ut sive materiæ heterogenæ irritanti, sive cruori res novas molienti febris ortus debeat,ur,

beatur, Indicatio utrobique eadem existat. Hisce positis fundamentis Therapiæ methodum hoc ritu instituo.

Quoties mihi cum ægris res est, quorum sanguis vel per se imbecillior existit (uti fere in pueris) vel iusta spirituum copia destituitur (ut in decliviori ætate, atque etiam in juvenibus diuturno aliquo morbo confectis) à venæ-sectione manum tempero. Enimvero si phlebotomiam his imperarem, sanguis etiamnum citra ejusmodi imminutionem plus sat s debilis, despumationi suæ obeundæ prorsus impar redderetur; unde totius massæ perversio, ac proinde forsan ipsius ægri interitus sequeretur (quemadmodum si cervix aut aliûs cujusvis musti fermentatio intempestivè sistatur, liquores illi vitium plerumque contrahunt.) Quippe particularum, quas semel exterminare cœperit, quæque, tametsi dum reliquæ cruoris massæ æquabiliter immisce-

rentur, puræ extiterant, jam verò putredinem deterrimam acquirere, & cæteros humores gravi inquinamento inficere habiles evaserint, consortium natura ferre amplius non potest. Quanquam haud me latet ægros temerariâ sanguinis missione mulctatos, convenientium Cardiacorum usu aliquando servari, sanguinẽque ad tenorem defæcationi suæ peragenda idoneum restitui posse. Sed præstiterat plagam non infligi, quàm sanari.

Attamen ubi in contrariâ indolis sanguinem incido, qualis in juvenibus athletico habitu & temperamento sanguineo præditis reperiri consuevit, primum in curatione locum Phlebotomiæ attribuo; quæ (præterquam in casibus inferius memorandis) sine salutis periculo hic omitti nequit, Nam aliàs non solum præ nimia sanguinis ebullitione, Phrenitidum, Pleuritidum, aliarumque id genus inflammationum periculum immineret,

immineret, sed præ copiâ etiam, impeditio omnimoda Circulationis, & totius massæ quasi strangulatus consequeretur.

Mensuram quod attinet, mihi solenne est eam duntaxat sanguinis quantitatem detrahere, quantum conjicere liceat, quæ ægrum ab incommodis quibus immodicam ejusdem commotionem obnoxiam esse diximus, incolumem præstet.

Æstuationem verò illam deinceps rego ac moderor, Phlebotomiam vel repetendo, vel omittendo, Cardiacis calidis vel insistendo, vel parcendo, ac denique alvum vel laxando, vel compescendo, prout motum illum vel efferari, vel languescere animadverto.

Post Venæ-sectionem (siquidem ipsa juxta casus pæmemoratos necessaria fuerit) sollicitus sedulûsque inquirò nunquid ægrum vel vomitus, vel inanis aliqua vomendi propensio sub Febris initium interturbaverit. Id si contigerit omninò medicamen Emeticum

ticum præscribo, nisi vel ætas tenella, vel insignis aliqua debilitas ægri ab eo temperandum suaserit. Sane Vomitorium propinare, ubi istiusmodi prægressa est vomendi proclivitas, adeo est necessarium, ut nisi humor ille expellatur, in sentinam complurium malorum difficilium sit abiturus, quæ crucem figent Medico toto durante medicationis tempore, ægramque in haud leve periculum conjicient. Ex horum præcipuis, & maximè solitis est *Diarrhæa*; quæ ut plurimum in defervescentia Febris consequitur, quotiescunque Emetica, quando ea suadebat indicatio, omissa fuere. In febris quippe progressu, ubi malignum in ventriculo humorem nonnihil subegerit Natura, & ad intestina amandaverit, illa ab acri humore ex hoc in stomacho fonte perpetim scaturiente usque adeo corroditur, ut non possit non insequi *Diarrhæa*.

Observavi nihilominus in Febris
bribus

bribus quæ verè malignæ haberi debent, omissionem Vomitorii, tametsi talis vomendi propensio præcesserit, *Diarrhaam*, quemadmodum in aliis quibuscvis Febris, necessario non inferre; sed de ista re plura in sequentibus.

Jam autem in eo versatur istiusmodi *Diarrhae* periculum, quod æger satis jam morbo debilitatus, enervatur ulterius, & præterea (id quod majoris est in ipso noxam momenti) in febris declinatione, quo tempore contrahere se sanguis, ac vim suam exercere debebat ad despumationis officium peragendum, penitus præpeditur hac emissionem.

Jam verò nequid dubites humorem hunc in ventriculo nidulantem, nisi fortè vomitu eliminetur, hanc Tragœdiam (*Diarrhaam* dico) quasi ex insidiis aliquanto post daturum, inquisitione institutâ, nunquam ferè non comperies,

De Febris Continuis.

comperies, siquando febrim *Diarrhæa* comitetur, ægrum in morbi principio in vomitum proclivem fuisse, nec tamen Emeticum fuisse propinatum. Porro etiam compertum habebis etiamsi proclivitas illa ad vomendum jam pridem præterierit, *Diarrhæam* tamen quamprimùm Vomitorium exhibueris plerumque cessaturam; dummodo Emetico ferendo pares fuerint ægri vires: Sæpius autem observavi *Diarrhæa* semel abortâ, medicamenta adstringentia vel nihil omninò, vel parùm admodum ad eandem sistendam conferre, sive intro-sumpta, sive exterius applicata.

Emeticum quale passim à me propinatur hujusmodi ferè est. *Rec. Infus. Croc. Metall. ʒvj. Oxy-mel. Scillit. & Syr. Scabios. comp. aa. ʒss. M. F. Emet.* Quod hauriri jubeo tempore pomeridiano, duabus horis post leve prandium Verùm quò tutius, ac felicius vomitio subsequutura succedat, illud etiam

etiam in mandatis habetur, ut *Zythogala* ℥b vj, vel viij. sint in promptu, quippe quòd periculosa sint ista medicamenta nisi copiosè diluantur: Ideoque quoties vomuerit æger, aut alvum exoneraverit, è vestigio sumendus erit haustus: quo factò, & inania illa tormina præcaventur, & vomendi conatus auspiciatò procedunt.

Sæpè miratus sum dum fortè materiam vomitu rejectam aliquando curiosè contemplabar, eamque neque mole valde spectabilem, nec pravis qualitatibus insignem, quò factum fuerit ut ægri tantum levaminis exinde senserint. Nempe vomitu peractò, sæva illa symptomata (nausea v.c. anxietas, jactationes, suspiria luctuosa, linguæ nigredo, &c.) quæ & ipsos excruciant, & adstantes perterrefecerant, mitigari solent ac solvi, quòdque morbi reliquum est indigne tolerari.

Illud hîc loci non omittendum erit, Si ægri conditio utrumque
auxilium

auxilium postulaverit (Venæ-
sectionem intelligo, & Vomitori-
um) tutum omnino esse, ut Venæ-
sectio, Emetici exhibitionem præ-
cedat; alias enim dum vasa san-
guine distenta sunt, periculum im-
minet nè ex violentis illis vomen-
di conatibus vel rumpantur vasa
pulmonum, vel Cerebrum læda-
tur, affuso cum impetu sanguine
atque effuso, adeoque æger Apo-
plexiâ correptus pereat. Cujus
rei quamvis historias aliquot
commemorare possim, illis tamen
hic supersedere visum est, monu-
isse contentus maxima hac in re
cautela utendum esse.

Siquis autem quærat, quo tem-
pore Febris Vomitorium exhiberi
velim; dico, In ipso planè febris
initio, siquidem optio daretur,
Emeticum propinarem: ita enim
fiet, ut ab horrendis illis sympto-
matibus, ex humorum in ventricu-
lo, locisque vicinis delitescentium
illuvie ortum ducentibus, ægrum
præmuniamus; immò verò & for-
tasse

tasse in ipsis quasi incunabulis opprimamus morbum, qui alias cum agroti periculo grandescet, ac longævus evadet: nutritus nimirum dictis illis humoribus, qui vel substantia sua in penitiores corporis partes transmissi cum sanguinis massa commiscentur, vel ex ipsa mora pejores facti, atque venenatâ pravitate inquinati, ex foco suo jugiter pertranseunti sanguini malignam auram afflabunt. Hujus rei (nè longiùs abeamus) Cholera morbus exemplum nobis exhibet; fit enim aliquando ut intempestiva opera vomitum in illo morbo cohibere satagentes (sive illud Laudano fiat, sive adstringentibus medicamentis) eo cohibito non minùs periculosam malorum catervam invehant. Humores enim acres corruptique, quorum exclusionem tantispermittere oportuerat ut satis evacuarentur, hoc pacto repulsi, vires suas, ac savitiam in sanguine exercent, febrémque accendunt, quæ

quæ ut mali moris, & gravibus symptomatis stipata esse solet, ita nisi propinato Emetico, tolli vix poterit, etiam ægro jam nè quidem vomituri.

Quòd si nobis (ut sæpe fit) serò accersitis non licuerit Emeticum propinando, ægrorum saluti sub febris initium consulere; certè tamen convenire existimaverim ut quovis morbi tempore illud fiat, modò vires eò usque morbus non attriverit, ut Emetici vim ferre jam amplius nequeant. Equidem ego die febris duodecimo vomitum imperare non dubitavi, etiam cum æger vomiturire desiisset, neque sine fructu: Eo namque Diarrhæam sustuli, quæ sanguinem in peragendâ despumatione impedivit; quin & serius idem facere minimè dubitarem, nisi virium attritarum ratio prohiberet.

Vesperis, celebratâ jam vomitione, semper illud ago ut tumultum ab Emetico in humoribus excitatum consopiam, & quietem conciliem;

conciliem; ideoque sub noctem,
vel horâ somni Paregoricum
quempiam haustum exhibere ju-
beo. Ex. gr. Rec. *Aq. papav. rhæad.*
℥ij. aq. mirab. ℥ syr. de mecon. 4s
℥iij. syr. papav. errat. 3 ss. M. F.
Haustus.

At si vel ob copiosam sanguinis
jacturam, quam curationis decur-
su passus est æger, vel ex vomendi
frequentia, dejectionib. sive in
Emetici hujus usu factis, vel ex
præsenti ejusdem *ἀνυψία*, vel ex
debilitate ejus, vel ex Febris jam
declinantis vetustate, nullum jam
superfit in posterum concitandæ
nimix Ebullitionis periculum,
tum metu procul habito, vice
haustus præscripti, *Diascordii* sa-
tis largam dosin vel impermixti,
vel aquæ alicui *Cardiacæ* sociati
exhiberi jubeo. Præclarum sanè
Medicamentum, modo eâ quan-
titate exhibueris, quæ remediî
potius quam tituli mensuram im-
pleat.

Hic autem loci, priusquam de

C

Emeticis

Emeticis dicendi finem faciam; prætereundum non est, omninò tutum non esse Vomitoria ex infus. Croc. Metall. parata puerulis, ullisve infra adolescentiam constitutis; vel minima quantitate exhibere. Optarem equidem ut illius loco alia nobis tutiora, sed satis interim efficacia suppetere, quæ humorem hunc, in febris declinatione, ferè semper, Diarrhæam minitantem, radicitus extirpare possit; vel saltem ut medicamento aliquo idoneo acrem istam materiam, ejusque vim corrosivam ita mutare liceret, ac retexere, ut commovere Diarrhæam nequirit. Sæpius profectò mihi molestum illud accidit, quòd ad infantes, puerosque febre correptos, accersitus, indicationem conspexi, quæ quidem medicamenti usum suavit, cujus ope extrà periculum collocari potuissent, quòd tamen exhibere, veritus infælicem exitum, non sum ausus. Verùm
in

in adultis nullam inde noxam
hactenus observavi, modò cum
cautionibus prædictis Emeticum
propinetur.

Vomendi exantlato negotio,
illud næcum ulterius disquirere
soleo, utrum evacuationibus præ-
gressis non obstantibus, sanguis
etiãnum adeò exæstuet, ut illius
effervescentiæ limites adhuc po-
nendi sint, ac sufflumen adden-
dum, an verò eò usque elangue-
rit ut indigeat incitamento; vel
denique, an Fermentatio ad gra-
dum idoneum, ac debitum redu-
cta permitti sibi absque ægri peri-
culo possit. De horum singulis
nonnulla mihi dicenda sunt.

I. Itaque si sanguis eò usque
exæstuet ut merito adhuc suspica-
ri liceat, ægrum vel Phrenitidi,
vel alii alicui molesto symptomati,
ex nimia sanguinis ebullitione
prognato, obnoxium esse, postri-
diæ Emetici exhibiti *Enema* præ-
scribo, idemq; repeti, pro re na-
tà jubeo; quo sæpe fit ut sanguine

nonnihil ventilato, refrigeratōq;
illius effervescētia satis compes-
catur. Interdum tamen usu venit,
ut Venæ-sectionem etiam semel
adhuc atque iterum repetere ne-
cesse sit, nempe in temperamen-
tis admodum sanguineis, & ætate
florentibus, aut in iis qui nimio
vini usu, inflammatoriam quan-
dam diathesin sanguini suo im-
prefferunt. Verum plerumque
tanto, tamque insigni remedio
(quale quidem est repetita Venæ-
sectio) non opus est; ac proinde,
si prædictos casus exceperis, effervescē-
tiam illam Enematum ad-
miniculo satīs reprimemus. Qua-
re si sanguis nimium æstuet, atque
effervescat, alternis diebus Clyste-
rem injici jubeo, idque ita fieri
ad decimum usque morbi diem
vel circiter. Veruntamen si magna
vis sanguinis missa fuerit, vel
æger sit ætate provectâ, tunc tem-
poris Enemata nulla impero, eti-
amsi sanguis multum efferbuerit.
In his etenim casibus, uti metu-
endum

endum non est, ne omissis Clysteribus, ebullitio concepta eò usque procedat, ut insignis alicujus, & infesti symptomatis periculum immineat; ita certissimum est, eorundum usu sanguinis robur, ac vim, atque (ut ita dicam, etsi minus propriè) tonum relaxari, eatenus quidem ut, in senibus præcipuè (neque enim illis Enemata tam prosperè ac juvenibus cedere solent) Naturæ opus interturbetur, atque impediatur. Quod si vena secta quidem fuerit, sed non multum sanguinis emissum, tunc, ut dixi, Clysteres adusque decimum plus minus diem impero; nonnunquam etiam adusque duodecimum; quod in illis præsertim obtinet, quibus sanguinem demere non audeo. Sunt enim, qui post Intermittentes Autumnales (sive Tertianæ fuerint illæ, sive Quartanæ) febribus continu- is, ex purgationis, in præcedentis morbi fine, defectu, corripiuntur; His si sanguinem miseris, pericu-

lum est, ne sedimentum illud, quod prægressa fermentatio deposuerat, in massam sanguineam resorbeatur, novasque turbas excitet: Venæ-sectionis itaque loco, rebus ita se habentibus, Clysteribus utor, & quidem ad diem usque duodecimum, modò æger sit juvenis, atque fermentatio nimis exaltata.

2. Verùm è contrario, si Venæ-sectionem adhibueris, si omiseris, si sanguinis effervescentia nimis elanguescat, adeoque stimulo egeat, ne Naturæ juvandæ impar fuerit; tunc equidem à Clysteribus etiam ante diem decimum, multo que magis eo præterlapso, prorsus abstinendum arbitror. Quorsum enim jacentem jam, & nimis elanguidam fermentationem ulterius compescere atque reprimere conaremur? Quod si vero post tempus illud, in morbi nempe declinatione, Clysteribus utaris, profectò non minùs absonum id fuerit, atque ab omni
ratione

ratione alienum, quàm si quis effervescenti Cerevisiæ nimis amplum spiraculum aperuerit: Etenim aperto illo spiraculo præpeditur Natura, quo minus ad morbificæ materiæ separationem unitis viribus incumbat. Postquam igitur vel mediantibus evacuationibus idoneis, atque opportunis, æger ἔω βαλὼν positus fuerit, quantum ad illa symptomata attinet quæ ex nimia ebullitione nascuntur, vel morbus jam declinaverit; quanto magis astrictam illi alvum præstitero, tantò magis eum extra periculi aleam colloco: nempe febrili materià ad sui concoctionem suaviter, ac blandè propendente. Quocirca si præcedentes evacuationes, sanguineæ massæ quasi laxitatem quandam induxerint, vel inducere minentur, vel æger ante debitum tempus febre levatus fuerit, vel etiam febris ad ultimam suam periodum pervenerit, non solum Enemata procul haberi volo, sed

& Cardiacorum opem atque auxilium suggerendum arbitror, atque innox ad alvum adstringendam mecum accingo.

Cardiaca verò quod spectat, quoniam usu mihi compertum est, eadem propere nimis exhibita non contemnendam noxam inferre (venâ scilicet nondum sectâ metuendum est ne materia cruda adhuc existens in Cerebri membranas, &c. aut pleuram decumbat) ideo curæ mihi semper est, ne Cardiacæ exhibeantur, dummodo vel nihil omninò, vel parùm sanguinis emissum, nullaq; alia insignior evacuatio facta fuerit, aut æger ætatis vigorem nondum exegerit; neque enim video, quorsum sanguis ejus per se satis locuples, ulterius in ipsius perniciem ditesceret: Locuples autem atque opulentus satis est, neque succendiculis eget, quamdiù evacuationes insignes calorem ejus insitum non prostraverint. Hujusmodi ægris domi nascuntur
Cardiaca,

Cardiaca, & quæ foris adduntur, aut frustranea sunt, aut etiam damnosa: quapropter ego vel nulla omnino, vel saltem levissima, permiserim. Interim verò si æger ex profusis evacuationibus lassus & languidus, vel ætate fuerit proventus, solenne mihi est, Cardiaca vel in ipso febris initio propinare: Morbi autem die duodecimo, negotio tunc temporis ad secretionem vergente, medicamentis calidioribus liberalius indulgendum censeo; (imò paulò maturius idem fieri potest, modò non metuendum sit, ne febrilis materia in partes principes præceps agatur;) Namque hoc tempore quò magis calefecerim, eò magis concoctionem acceleravero. Neque reverà cogitando assequi possum, quid sibi velint Medici, cum sua præcepta toties ingeminant, de remediis ad promovendam febrilis materiæ concoctionem administrandis, id quod in morbi initio accersiti sæpe faciunt: nihilominus

V/1

hilominus tamen eodem ipso tempore medicamenta ejusmodi imperare non dubitant, quæ febrim scilicet attemperare possint. Profecto enim est Febris ipsa Naturæ instrumentum, quo partes impuras à puris secernat: hoc illa modo planè imperceptibili præstat ab initio, atque etiam in *ακμῇ* morbi, verum in ejusdem declinatione apertius, atque manifestius idem opus aggreditur, id quod ex urina cernere licet. Materiæ febrilis *concoctio* nihil aliud reverà significat, quam peccantis materiæ à sana separationem. Hanc igitur ut acceleres, non satagendum nescio quibus, attemperantibus, sed Febris effervescentia tamdiu permittenda est, quamdiu salus ægrorum passa fuerit; cum autem finem spectat, atque declinationem, secretionem jam conspicuam, tunc quidem calidioribus medicamentis illam à tergo insequemur, ad rem eo celerius ac certius perficiendam. Atque hoc
reipsa

re ipsa est, febrilis materia concoctionem promovere; cum evacuationes, & refrigerantia moras neccant, & curationem impediunt, ipsamque sanitatem jam appropinquantem abigunt, uti sæpius à me fuit observatum.

Si fermentatio satis progrediat, despumatio circa diem decimum quartum peragetur: Verum si refrigerantia quælibet serius adhibueris, atque ita eorum ope effervescentia sufflaminetur, mirum non est, si febris ad diem vicesimum primum, quin & in effœtis corporibus malè tractatis multo longius excurrat.

Illud porro observatu dignum est, quandoque accidere, ut æger Clysterum, aliorumve catharicorum usu circa declinationem morbi intempestivè præscriptorum, parùm alleviari videatur, imò nonnunquam apyrexia omnimodà frui, post diem autem unum alterumve senties, non tam pristinam febrem vires suas redintegrasse,

se, quæ in novam accendi; rigor nimirum, atque horror subito invadet, quem mox excipiet calor atque febris, idem stadium (nisi forsan in intermittentium classem se reponat) decursura, quod in præcedentibus monstratum fuit. Cum ita se res habeat, non aliter tractandus est æger, quàm si antea febre non detentus fuisset, verum quoad res agendas calcata jam vestigia repetenda; despumatio enim, quæ coeptæ jam ebullitioni debetur, non nisi prædicti temporis, scilicet 14 dierum spatio peragetur, utcunque molestum fuerit ægro, à prægresso morbo satis jam debilitato, eousque sanitatem expectare.

Cardiaca, quæ adhibeo, passim sunt ejusmodi, quæ statim subindicabo, quorum *moderatio*ribus utor in morbi principio, æstuatione maximè fervente; gradatim ad usum calidiorum, juxta morbi progressum, vel ebullitionis gradus pergens; semper memor
licere,

licere, siquidem multum sanguinis
missum, vel æger senex fuerit, ut
Cardiaca fortiora administrentur,
quam cum vel nulla præcesserit
Venæ-sectio, vel æger ætate flo-
ruerit.

Moderata autem illa quæ dixi,
Cardiaca fiunt ex aquis stillatitiis
(verb. gr.) Borag. Citr. Scord.
compof. fragor. Theriacal. cum
admixtis Syrup. Melissophyll.
Fernel. Caryophyll. & de succo
Citr.&c. fortiora verò ex pulver.
è Chel. Canor. Comp. Bezoar.
Confect. de Hyacinth. Theriac.
Androm. aliisque ejusdem indolis.
Quæ sequuntur in frequenti usu
sunt.

Rec. Aq. borag.citri, scordii com-
pos. & cerasor. nigr. aa ʒij. aq.
cinamoni hordeati ʒj margarit.
preparat. ʒij. sacchari cristallini
ʒjss. Misce. sumat cochl. iiij. sa-
pius in die, præcipue in languo-
ribus.

Rec. Aq. totius citri, & fragor. aa.
ʒiij. aq. cord. frig. Saxon. ʒi. aq.
theriac.

theriac. stillat. syr. melissophyl.
Fernel. Caryophill. & de sacco
citri aa ʒss. Misce, f. Julapium,
de quo capiat sepius.

Rec. Pulv. è chelis. cancrorum com-
pos. lap. bezoardici Oriental. &
Occidental. contrayerva aa ʒj.
fol. aurin. j. Misce, f. pulvis sub-
tilissimus: Capiat ad quant. gr.
xij. quoties opus fuerit; ex syr.
è sacco citri, caryophill. aa ʒij.
superbibendo cochl. aliquot Julap.
prescript.

Rec. Aq. theriac. stillat. ʒiiij. semin.
citri ʒij. contundantur simul &
f. Emulsio. Colatura adde saccha-
ri perlati q. s. ad gratum sapo-
rem. sumat cochl. ij. ter in die.

Plures verò formulas recense-
re supervacaneum arbitror, quo-
niam & innumerae sunt aut esse
saltem possunt, & in morbi de-
cursu juxta varia ejus tempora, ac
diversa symptomata, variandae
sunt.

3. At si Fermentatio neque ni-
mium aestuet; neque langueat,
cam

eam in isto gradu relinquo, nec ullis remediis utor, nisi ægrorum vel amicorum, quibus stipantur, importunitas à me aliquid extorqueat, quod ipsis citra instituti, & scopi mei fraudem placeat.

Atque hoc loco non prætermittam, me sæpius ad *tenuis conditionis homines*, quorum crumena prolixo apparatui Medico ferendo non erat, accersitum, nil fecisse aliud post Venæ-sectionem, & vomitionem peractam (siquidem eas postulasset indicatio) nisi quod ipsis præscriberem, ut toto morbi tempore lecto defixi, non nisi juscula avenacea, & hordeacea vel similia haurirent; tenuem cerevisiam (dempto frigore) moderatè biberent ad sitim sedandam; & versus febris finem, cœptà jam separatione, siquidem segnior esset, ad eam juvandam fortiozem subinde potum, Cardiacorum loco, bibere ipsis permisi: Atque ita sine ulteriore aliquo apparatu, nisi quod leve Catharticum

tharticum in fine morbi addere soleam, eos salvos, & incolumes dimisi.

Sed ut ad institutum meum revertar, si prædicta methodus sollicitè observata fuerit, usitatò circa 14 diem, tum ex laudabilis in Urina separationis signis, tum etiam ex manifesta omnium symptomatum remissione, percipio tempestivum tunc esse potionem purgantem exhibere, quæ sedimentum & prægressa fermentatione hic illic depositum subducatur; quod nisi tempestivè factum fuerit, periculum est, ne in sanguinis massam remigret; ejusdemque febris recidivam conciliet; vel etiam sua in partibus naturalibus, ad quas amandatum fuit, mora, in mineram, tenacium deinceps in corpore malorum feracem abeat. Nimirum, separatione jam factâ, humores crassi ac impuri ex arteriis sanguini in venis refluo, immixti, regressum ejus facile impediunt, ex quo varia obstructionum, ac tandem fermentorum genera nascuntur. Ubi

Ubi tamen animadvertendum, non adeò planè necessarium esse post febres Vernales, atque post-Autumnales purgationem celebrare; idque propterea quod sedimentum à Vernalibus depositum tum copiâ, tum qualitate terre, malignaque ab Autumnali superetur. Quod ipsum etiam in Variolis obtinet, multoque morbis aliis Verno tempore grassantibus, in quibus Purgantium omis-
sio non tam grave periculum (quod ego quidem observaverim) quam in casibus prius memoratis, inferre solet.

Et sanè non multum is à veritatis scopo aberraverit, qui affirmaret ab hoc capite (purgandi scilicet post morbos Autumnales ommissione) plurimum morborum colluviem, quam ab ullo alio, quo demum cunque causarum fonte, pendere.

Si valdè debilis sit æger, vel alioquin perfecta adeò depuratio facta non fuerit, ut audacter pos-

D

sim

sim purgans exhibere die decimo quinto, rem differo ad decimam septimam; quo tempore sequentem, vel similem, pro ratione ægri virium, potionem propino. *Rec. Thamarind. ʒiſs. fol. ſenna ʒij. rhubarb. ʒiſs. Coq. ſ. q. aq. Colatura ʒiiij. diſſolve manna & ſyr. roſac. aa ʒj. Miſce f. potio cap. mane.*

Purgatione peractâ, ægrum, hæctenus lecto, ex præſcripto meo, defixum, ſurgere, & paulatim ad priſtinam victus rationem reverti jubeo. Ea quippe, quam ad hoc uſque tempus præſcripſi, eadem propemodum eſt cum illa quam modò commemorabam; uti juſcula avenacea, & hordeacea; panatellæ ex panẽ & vitello ovi, in aquâ cum ſaccharo confectæ; juſcula tenuia ex decocto pulli; Cereviſia tenuis lupulata, cui quandoque æſtuante ardore febrili, immiſceri poteſt ſuccus Aurantiorum recens expreſſus, & ſuper ignem ad cruditatis tantummodo ſublationem coctus; & his ſimilia;

similia; quamvis juscula Avenacea sint instar omnium. Negare verò cerevisiam tenuem, quæ subinde in mediocri quantitate sumatur, severitas est minimè necessaria, imò sæpenumerò etiam detrimentosa.

Ad *Epispastica* quod attinet, quæ tam crebri usûs sunt, præterquam quod non videam, quâ ratione istum in partibus musculosis quibus illa hærent, ichorem evacuando, ullatenus valeant sanguinem ab ista febrili materiâ, quæ ipsum commovebat, liberare; ægro potius molestiam ac dolorem excutis vulnere faceffunt, cùmque nimis jam morbo suo cruciatum ulterius divexant. Neque, licet iis ego sæpe usus sim, sic ut benè se habuerint ægri, inferre possum, ipsa aliquid prodesse; inque eam planè suspicionem propendeo, ægrum haud majori jure vesicatoriis istis, quàm plumeo lecto, sanitatis suæ restitutionem debere. Nempe sæpenumero inefficax medicamentum fortuna nobilitat.

Accidit interdum (maximè in senibus) ægrum febrî jam curatâ, & corpore satis jam superque purgato, nihilominus valde debilem esse; & quandoque tussi, interdum etiam screatu, magnam glutinosi, viscosique phlegmatis copiam expectorare: quod symptoma non tantum ægro terrorem injecit, sed & ipsi Medico, præsertim minus cauto, imposuit, eumque in opinionem induxit, quasi affectus iste Phthisi viam sterneret; licet observaverim ego, rem adeo periculosam non esse. Hoc in casu ægrum jubeo Vinum Malaganum annosum, vel Falernum, sive Muscatum, cum pano tosto ei immisso, bibere; quod crasim multum prægressâ æstuatione sanguinis debilitati (proindeque nuper-ingestorum succis assimilandis impari) corroborans, symptoma illud paucorum admodum dierum spatio abigit, ut crebrâ experientiâ mihi constat.

Hâc ipsâ, quam proposuimus
ratione,

ratione, ægrum à multis affectibus, symptomatibusque, quæ malignitati tribui solent, tutum præstabimus ; cum nihil magis solitum sit Medicis in arte sua minùs exercitatis, quam, quando medicamentis nimis refrigerantibus, vel usu Enematum intempestivo, crasin sanguinis ita relaxarint, Naturamque in perficiendâ sanguinis depuratione adeò debilitarint, ut animi deliquia, aliæque symptomata (quæ genuina sunt ejusmodi impedimentorum arte positorum effecta) contingant, *malignitati* culpam transcribere : at si diuturnitas in quam abierit morbus, eum ab hoc vitio vindicet, tum quicquid eos in medelâ deinceps fatigat, id *Scorbuto* acceptum referunt : quamvis reipsâ neque symptomata, quæ accidebant, quamdiu vigeat morbus, *malignitatis* erant effecta, neque ea, quæ contigerunt in declinatione ejus, *Scorbuti*, sed utrumque rei malè gestæ debetur, quemadmodum

crebrò id à me observatum est.

Non quod ego, aut quisquam alius, qui Morborum historiam vel delibaverit, nescius esse possit, Febres esse, quæ non intemperie solâ, aut putrido tantum calore, sed etiam maligna qualitate (cujus signa evidentissima in ægris non possunt non apparere) consent: vel etiam quod inficias eam, complicari aliquando cum Febre *Scorbutum* & complures alios morbos posse; hoc tantum dico, has affectiones immeritò sæpe in litem vocari.

Si fermentatio sanguinis ritè processerit, fiet omnino materiæ morbificæ despumatio intra tempus modò dictum. At si remedia refrigerantia, vel Enemata seriùs exhibita fuerint, multò longius excurret febris, præcipuè in hominibus grandævus, malè à medico curatis; ad quos quandoque accersitus, postquam feбри per quadraginta dies & ampliùs laboraverant, nihil non expertus fui quod despu-

despumationem sanguini inducerem : sed nempe usque adeo debilitatus erat sanguis , partim senio , partim enematibus , & medicamentis refrigerantibus , ut neque Cardiacis , neque ullis aliis corroborantibus remediis scopum meum assequi possem ; sed vel illorum Febris , virium suarum tenax permanebat , vel alioqui , si adesse videretur *ἀνυψία* , vires ægrorum admodum prostratæ erant , & tantum non emortuæ.

Aliorum autem remediorum successu frustratus , aliò consilium vertere sæpe coactus fui , cum successu non vulgari ; nempe adolescentulorum vivum vegetumque calorem ægris applicando. Nec est quod quis multum miretur , hanc methodo , licet inusitatâ , ægrum tantopere corroborari , naturamque debilitatam juvari , ut semet à materiæ secernendæ , eliminandæque reliquiis exoneret ; cum proclive sit intelligere , insignem effluviis vegetorum

p D 4

copiam

copiam à sano, & athletico corpore in corpus ægri exhaustum transfundi. Neque unquam comperi iteratam calentium linteorum applicationem ullatenus id præstare valuisse, quod modò præscripta methodus præstitit; ubi calor applicatus tum magis est humano corpori congener, tum simul blandus, humidus, æqualis, perennisque. Atque hæc ratio, spiritus, & halitus, forsitan Balsamicos, in ægri corpus immitendi, ex eo quo ipse illam adhibui tempore, licet aliena primum videretur, ab aliis cum successu fælici fuit adhibita: neque profectò me pudet hujus remedii meminisse, tametsi petulci quidam homines, atque arrogantes, omniaque vulgaria ingenti supercilio contemnentes, me forsitan hoc ipso nomine aspernabuntur. Ego enim proximi mei commodum, ac salutem vanis illorum opinionibus longè anteferendam censeo.

Quæ

Quæ hætenùs proposui monita
therapeutica illi febrium speciei
peculiaritèr conveniunt, quæ om-
nium maximè familiaritèr ac
generalissimè occurrit ; præter
quam & alias species discrimine
non uno à se invicem variantes
anomala nonnullorum annorum
constitutio progènerat ; quas qui-
dem omnes juxta Phænomenon
suorum varietatem in classes redi-
gere, ac characteres cujusque idio-
pathicos enucleare, nec non pro-
priam medendi rationem cuilibet
figillatim accommodare , ut res
est multi otii ac summè ardua ; ita
etiam cum nullo certo annorum
ordine emergant, ad justum de iis-
dem Observationum apparatus
congerendum fortasse unius Me-
dici ætas vix suffecerit. Mihi, ex
quo Medicinæ operam dedi, spe-
cies insigniores, notabilem Thera-
peia varietatem exposcentes , ob-
servatæ sunt omnino duæ ; altera,
Communior illa, de cujus indole
ac medicatione hætenùs egimus ;
altera,

altera, Pestilentialis, de qua inferius despiciendum erit.

Cæterum in medela febrium, diversitas, quæ ex differentibus ejusdem anni tempestatibus, atque etiam ex unius anni ab alio discrimine suboritur, me quidem iudice non minus animadversione digna est, quam ea quæ nascitur ex variis ægrotorum temperamentis. Et sanè inter præcipuas causas, cur febrium medela usque adeò fluctuet, virorumque etiam doctorum conatus tam malè cedant, hanc enumerandam existimaverim; quod Practici observationes suas, quas ex sælici unius pluriùve febrium, in hac vel illa anni tempestate, curatione instituerunt, febrium omnium, in quavis tempestate, vel quovis anno, medelæ solent accommodare: id quod æquè periculosum iudico, ac si medicus diversas ægrotorum temperies, singulis peculiare, non respiciat, sed eandem omnibus in eodem morbo medicinam promiscuè exhibeat. Pri-

Primum, ut de variantibus mendendi rationibus, quæ diversarum anni tempestatum febribus sunt accommodæ, disseram : expendendum est, licet alia aliundè inter febres discrimina concedi possint, eas tamen præcipuè secundum subjectam materiam, cui febrilis inhæret commotio, discrepare ; istam verò materiam secundum diversam sanguinis diathesin, prout ea ab hac vel illa anni tempestate inducitur, discrimen suum nancisci. Ea quippe febrilis commotio, quæ tempore *verno* contingit, in sanguine nascitur, omnibus suis spiritibus vegeto ; *autumnalis* verò in sanguine, à prægressæ ætatis calore, ejusque vi, atque effectibus ad pauperiem redactò. Ac prout accidit, febrem pro duarum istarum tempestatum viciniâ, vel distantîâ, sanguinem invadere, ita morbus magis vel minus de fermentationis, ad hanc vel illam pertinentis, naturâ participat. Hisce consen-
tanea

tanea sunt, quæ in praxi nostrâ observamus, nempe *cæteris paribus*, febres autumnales magis esse periculosas, peiorisque notæ symptomatibus stipari, quam vernaes; cum decocti sint atque absumpti magis in sanguine spiritus, autumnali tempore, quàm verno: quæ causarum una esse videtur, quòd evauationes, maximè sanguinis (qui non modò spirituum vehiculum est, sed & penu) adeò sint in autumno damnosæ, quamvis tempore verno prodesse soleant.

Atque forsan ab illa degeneratione, quæ sanguini crebrò in febribus autumnalibus, præcipuè, ex præmemorata spirituum pauperie, accidit, nonnunquam prava ejusmodi qualitas cruoris massæ inducitur quæ non modo mali moris symptomata febrim comitantia, sed interdum febrim ipsam progignit; Natura quippe vehementer ab ea irritata contra ipsam insurgit neque aliò consilio novam hanc ebullitionem auspicatur quàm ut materiam

materiam infestam eliminet ; unde Medico incumbit, potius Cardiacis moderatis ebullitionem convenienti tenore sustinere quam eandem evacuantibus & refrigerantibus labefactare ; utpote quam videtur natura ad intestinum hostem debellandum in aciem producere. Et sanè qualiscunque labes sanguini impressa fuerit, si is vel ex se ebullitionem concitare non valeat , vel concitatam ritè exequi aliunde impediatur , morbum vel lethalem vel diuturnum insequi necesse est.

Verùm, ut ad caput rei, à quo diverticulum feci, revertar, observavi in febribus *autumnalibus* sanguinem qualiumcunq; febricitantium mittendum esse parè, non adulatorum verò, vel ætatis florem egressorum nequaquam. Medicamenta refrigerantia exhibentur cum periculo, nisi febris nimium exæstuet, ac æger sit juvenis. Valde necessaria vomitio, ubi vomendi fuit propensio : At
in

in febribus *vernalibus* sanguis qualiumcunque mitti potest moderate: hominum ætate florentium, copiosè. Clysteres & medicamenta refrigerantia valde profunt, quando juvenis est æger, nec declinat febris, nec proluxa sanguinis missio præcessit. Nunquam hætenus observavi, ventrem durum, vel pedes tumefactos excepisse febres *vernales*, sive continuæ, sive intermittentes illæ fuerint. Post *autumnales* verò, admodum frequens est utrumque, maximè ubi copiosè missus fuerit sanguis, vel in puerili ætate constitutus sit æger, vel etiam ætatem vegetam excesserit. Tumor qui puerulis accidit, imprimis ventrium est; qui hominibus, ætatis florem egressis, plerunque pedes primò, fortè etiam ventres deinceps, quando ad Hydropem vergit, occupat.

Secundò, ut de eo porro inter febres discrimine loquamur, quod ex quorundam Annorum ab aliis differe-

differentiâ oritur, proindeque de medelis ad ipsas eo nomine pertinentibus; notandum est differentiæ illius inter unius & alterius anni febres rationem dari semper ex causis manifestis non posse; quandoquidem sæpe fit, ut unus annus sit epidemicus, non quoad Pestem duntaxat, sed etiam quoad febres, nonnisi malignitate ordinariâ minaces, ubi rationem assignare non possumus ex alimentorum vitio, neque ex inferioribus exhalationibus in Aëre putrescentibus, neque ex temporum tempestatûmque inordinatis, atque inæqualibus mutationibus, in calidum, & humidum vergentibus: Sed istam constitutionem, cæcæ, malignæ, & inexplicabili Aëris perniciiei nobis inimicæ sobolem esse hætenus fateri cogimur.

Atque uti nulla dari ratio potest differentiæ inter unius & alterius Anni febres, sic nec ulla dari potest circa Prognostica, de sequentis

quentis partis anni salubritate, vel insalubritate, ex commodâ vel incommodâ præteritæ partis temperie, instituta. Hyemes quippe Ann. 1662. & 1663. quarum alteram ob clementiam tantum non præternaturalem, alteram verò ob rigorem, mirabantur omnes, salubres admodum æstates, & autumnus consequiebantur.

Ego in meâ praxi hæc duas duntaxat observationes de Prognosticis cepi, quæ institui tempore æstivo possunt, sitne autumnus proximus (quoad febres dico) salubris futurus, an minus talis.

I. Observavi, quod quando febres, siue continuæ, siue intermittentes, præmaturè apparuerunt, ut circa festum S. *Johannis*, temperies secuta fuit valde epidemica; imprimis si *Quartana* (genuina Autumnus soboles) hic illic à tempore modò dicto quosdam invasit. Anno 1661. quo, præter febres continuas, Tertianæ præ-

præsertim malignæ admodum fuerant, inque multis locis, correptis ferè integris familiis, maximam hominum stragem edebant; eo, inquam, anno, memini, fœminam quandam ædibus meis vicinam, primo Quartanæ suæ paroxysmo ipso S. *Johannis* Festo correptam fuisse. Complures alii, circa idem tempus præmaturum, febribus illis correpti fuere, quæ postmodum adedò epidemicæ evaserunt: quod argumento est, magnum tum fuisse in istâ, quæ tunc obtinebat, aeris temperie, ad istos morbos apparatus, qui deinceps procedente anno stipatiore grassabantur.

2. Notavi, si insectorum examina æstate abundaverint, maximè verò muscæ domesticæ, autumnum proximum valdè insalubrem futurum; id quod in prædicti anni 1661. totâ æstate observabam, sed in duobus sequentium annorum, quæ adedò salubres erant, æstatibus, admodum

E

pauca:

pauca : ubi tamen notandum ; hanc quàm modò diximus, insectorum copiam, ipsâ ingruente Peste, non adeò observari.

Exceptis his duobus, reliqua Prognostica omnia fallacia observavi ; ita ut constitutionis epidemicæ adventantis præsensio difficilis admodum videatur, nec signis ullis, aut rationibus satis conspicua.

Neque minùs difficile est, certam aliquam atque determinatam curandi rationem proponere, quæ discrimini febrium, ex annorum variâ temperie dependenti, accurate respondeat ; quàm (uti jam dictum) ipsius illius varietatis causas explicare, vel etiam quàm prognostico aliquo diu antea facto, prædicere quantum inter hunc annum, v. gr. atque alium, quoad salubritatem, vel insalubritatem discriminis intererit. Veruntamen quæ nobis, hæc ipsa attentè observantibus, sese obtulerunt, paucis exponere non gravabimur. In

In febribus igitur autumnalibus, quæ in constitutione epidemica, atque in anno, quo morbi Autumno peculiare (quales sunt Quartanæ, Tertianæq; maligniores) solito maturius, puta mense *Junio*, vel *Julii* initio, occurrerint, venæ sectio maximo periculo non vacat. Id quod in Autumno anni (de quo jam locuti sumus) verissimum esse experientia testata est: tunc enim temporis, præsertim in primo Autumno, phlebotomia maximam partem lethifera visa est; nisi forte ægri, in ipso ætatis vigore constituti, sanguinis jacturam quodammodo ferre poterant; quo quidem in casu, tametsi mortem non intulerit, morbum tamen longum, ac periculi plenissimum, atq; symptomatibus sævissimis stipatum sunt experti. Ego certè ab aliis evacuationibus paria pericula sese obtulisse non memini; atq; speciatim ab illis, quæ per *Emetica* fiebant, quales plerunque tum in illâ, tum

etiam in similibus aliis constitutionibus malignis, exitum satis facilem habuerunt. Verum ut ut hæc sint, jamdudum didici, oportere, ut Medicus hæc in re versatilis ingenii sit, atque pro re natâ consilium capiat, hoc est, pro temporum, atq; ægrorum temperie praxin suam subinde mutando, vel potius leviter flectendo, huic scenæ tot discriminibus variegatæ commodè quantum fieri potest, inserviat. Illud interim (ut tandem aliquando argumento præsentis coronidem imponam) affirmare possum, generalem illam methodum jam traditam (quantum quidem ego hæctenus observatione attentâ consequi potui) febrium omnium curationem suo ambitu commodè satis complecti; licet non ignorem, subinde varias anni tempestates, atque ipsorum annorum varietates prohibere, quò minus certos aliquos limites figere possimus, quos ultra citraq; progredi, aut consistere non liceat.

at. Præstiterit certè, quando febres grassari incipiunt, diligenter illorum impetum atq; morem observare, quibus etiam præsidiorum generibus ægri juventur, vel lædantur, ut quamprimùm, *his* repudiatis, *illis* utamur. Quod si illud fiat, existimo reipsâ aliquando, factò periculo, comperitum iri, medendi rationem hactenus expositam quam-minimùm à scopo aberrare. Ad me certè quod attinet, rarissimè ab illa mihi deviandum sensi, in plerisque febribus; quibus egregiè accommodata est, quòd fermentationem debitam sustineat, (optimum naturæ organum) cujus ope omnem materiam inimicam in sanguine latitantem expellit atque amolitur.

*Sectio Secunda.**De Symptomatibus febres continuas
comitantibus.*

Methodus hæcenus enarrata, si quis illam prudenter, & cum destinato animi consilio observaverit, ægros, si non ab omnibus, saltem à plerisque molestis illis symptomatibus immunes præstabit, quæ continuas febres vel comitari, vel iisdem supervenire solent, quæq; Medicum animi anticipem, atque sæpè in curationis decursu consilii penè expertem reddunt, immò & illius curæ commissos non rarò è medio auferunt, etiamsi morbi natura mortem non interminari visa sit. Sed quandoquidem vel ægrogrum culpâ, Medicum non satis opportunè accersentium, vel ipsius Medici minori sive peritiâ, sive cautelâ, ejusmodi

modi accidentia sæpissimè oborta cernuntur , non gravabimur peculiarem eorundem curam summam hic attingere ; verùm ad ea tantum symptomata me restringam , quæ, tametsi sæpenu-merò præverti potuerint, modò viâ, atq; ordine prædicto quis usus fuisset, cum tamen semel acciderint, diversam quandam, sibiq; propriam curam postulant.

Atq; (ut hinc ordiar) si æger, *Phrenitis.*
vel calidiora medicamenta minùs properè atq; intempestivè sumentes, vel calido nimis temperamento suâ naturâ fretus, in *Phrenitidem* prolapsus fuerit ; vel (quod proximè illuc accedit) si non omninò dormiat, sæpe exclamet, aut inconditis vocibus utatur , si vultu ac loquelâ ferociat, si medicamenta, potumve communem avidè & quasi raptim bibat , vel denique urinam habeat suppressam ; in hoc , inquam, casu, liberaliori manu, quàm suprà indulsi, ad venæ sectionem, clysteres, ac medicamenta

E 4

camenta refrigerantia me accingo, verno tempore præsertim, (quo etiam alias symptomate hoc non apparente, juvenes atq; vegeto calore præditi, ejusmodi auxilia sine multo discrimine admittunt) atq; talibus remediis utens, ægrum eousq; sustinere conor, donec in diuturnitatem aliquam affectus excurrat, quo tempore non admodum difficile erit eum & à morbo & à symptomate unâ eademq; operâ liberare: id quod fiet *Narcoticum* aliquod medicamentum in largiori paulò dosi exhibendo. Quamvis enim febre vigente, quæ *ναρκώσις* vi prædita sunt non omninò profint, neq; destinatum à Medico scopum feriant; tamen opportunè, & in declinatione morbi adhibita, præclaros effectus edunt: antea verò prodesse non possunt, partim quia fermentationem vi atq; impetu procurrentem sistere nequeunt, etiam in maximâ dosi exhibitâ, partim verò (quod quidem majoris

majoris adhuc momenti est) materia peccanti tunc temporis massæ sanguineæ æquabiliter admistæ neq; versus separationem adhuc vergenti, ab exhibito hujusmodi medicamento manus injicitur, adeoq; depuratio illa tantopere expetenda impeditur. Verum si ve hæc ratio sit hujusce phænomeni, si ve alia aliqua magis abstrusa, judicent illi, quibus animus atq; otium est talia speculari. Interim ex fideli atq; idoneo observationum plurimarum complexu rem ipsam certissimam esse pronuncio, *Laudanum*, vel alia quævis Narcotica in principio, augmento, vel statu morbi ad symptoma hoc levandum, vel non prodesse omninò, vel, quod sæpe accidit, etiam obesse; verum in ejusdem morbi declinatione eadem mediocri dosi adhibita non sine successu usurpari. Semel equidem Narcotico die morbi duodecimo usus sum, nec frustra; citius autem nunquam prosperè exhibitum

hibitum novi. Quodsi autem illius usum ad decimum quartum usque diem distuleris, tanto magis proficuum evadet, separatione nempe perfectiori tum factâ. Neque verò hæc mora, tametsi forte astantes magnopere perterrefaciet horrendum hoc symptoma, mortem statim subinfert; cum sæpe observaverim, hanc rem plerunque inducias ferre posse ac solere, donec ad Narcotica descendere fuerit opportunum; saltem si caveatur ne *Cardiacis*, calidisq; medicamentis adhibitis, intemperies cœpta accendatur uberius, quo casu ægri subito pereunt. Narcotica, quibus ego uti soleo, sunt vel *Laudanum Lond.* ad gr. i. vel sequens. *Rec. flor. Paralyf. M. i. Coq. f. q. aq. cerasor. nigr. Colatura ʒiij. Dissolve syr. de meconio ʒss. succi limonum g. viij. vel x. Misce.*

Illud unicum hic addere placet, quod ad hanc rem observasse non inconsultum arbitror; nempe

pe si symptoma hoc eoque inducias ferat, ut æger ante assumptum Narcoticum commodè purgari possit, medicamentum illud tantò feliciùs effectum suum editurum. Quocirca ego imperare soleo Pil. coch. ma. ℞ij. in aq. Be-tonicæ dissolut. atque hoc 10 vel 12 horis ante Narcotici exhibitionem. Neque metuendum est à tumultu illo, quem calidior illa massa pil. aliàs excitare solet; subsequenter enim Narcotici vis pensabit illas turbas, & quietem suavissimam, blandissimamq; inducet.

Quodsi vigilæ ultra febrem excurrant, cessantibus aliis symptomatibus, observavi, linteum in aqua rosar. immersum, & frigide fincipiti, ac temporibus applicatum, plus quàm Narcotica quævis prodesse.

Proximo loco de *Pleuritide, Pleuritide*. ejusq; medicatione, pauca subjungam. Et quidem non me latet, receptam à Medicorum vulgò sen-

sententiam esse , febrem illam continuam, quæ pleuritidi se comitem adjungit , à phlegmone membranæ costas succingentis , cordiq; vicinæ , ortum suum ducere, adeóq; pleuritidis respectu, symptomatis rationem obtinere. Neque omninò displicet hæc sententia : interim ex aliâ parte existimo pleuritidem ipsam symptomatis vicem subire, respectu febris illius essentialis quâ primò correptus est æger , antequam pleuritis nempe supervenerat ; hæc autem accedente, prior illa febris genium suum deponere mihi videtur , vel potius in pleuritidem converti , quæ jam ex phlegmone prædictâ novam febrem sibi asciscit, eâq; stipatur. Atque posterior hæc febris ita subnascens pari passu cum pleuritide ambulat, cumq; eâ stat, caditque. Certè crediderim, difficile admodum futurum, ut quis , examine diligenter instituto, exemplum proferat pleuritici alicujus, qui dolore

lore lateris (signo hujus affectûs adeò luculento) tentatus fuerit, antequam febris insultum aliquem, saltem leviozem fuisset expertus. Nam dolor ille nunc quidem citius, nunc ferius invadit, verum (quantum observare hætenus mihi licuit) nunquam nisi post febrim, atque hinc (ut sententiæ propriæ morem geram) pleuritidem inter *accidentia* numero, febrem consequentia.

Pleuritidem vero nasci arbitror ex materiæ febrilis præcipitatione in pleuram vel musculos intercostales; atque illud quidem in ipso ferè febris initio accidere, crudâ adhuc existente materiâ, nondumque per idoneam ebullitionem subactâ, adeoque nec ad separationem debitam per loca magis conferentia, præparatâ. Atque hoc incommodi sæpissimè ex intempestivo ac præpostero calidorum medicamentorum (ut Pul. Comitissæ, Aq. Alexipharmacæ, atque his similium) usu infertur; qualia

qualia frequentèr à Nobilibus quibusdam fœminis exhiberi solent; quarum interim benevolentia charitâsque multò melius in pascendis pauperibus quàm in iisdem medicandis, me iudice, collocaretur. Atque illæ quidem eo consilio (si tamen ullo utantur) id faciunt, ut in primo febris insultu provocetur sudor; parum cogitantes, quàm inconsultò atque infelicitèr idem tentent. Natura enim hoc pacto turbata humores adhuc crudos existentes expellere, qua data porta, cogitur: atque adeò nunc in cerebri meninges impetu fertur materia febrilis, indeque phrenitis nascitur; nunc ad membranam costas succingentem idem malum appellit, ex quo pleuritis oboriri solet; præsertim ubi ægrorum ætas, ac temperamentum, annique *tempestas inter ver atque æstatem* ambigens, sua etiam symbola ad hanc rem contulerint: certè enim tempestate illâ febres in pleuritidem transire proclives sunt.

Jam

Jam verò Pleuritidem, ejusmodi quam diximus præcipationi ortum suum debere, evacuati per Venæ-sectionem cruoris color subindicare videtur. Nimirum videre est superficiem veri puris æmulam, & tamen ab eo longè diversam, utpote quæ fibris instar reliqui sanguinis arctè contextitur, nec ad modum puris diffluit; Et reverà non aliud esse videtur quàm fibræ sanguinæ rubicundo ac naturali suo integumento per præcipationem exutæ; proindeque in membranam paulò crassiorem vi frigoris coagmenatæ. Ad hujus itaque symptomatis remotiōnem, hâc utor methodo.

Quamprimum accersitus fuerim, jubeo, si res patiatur, sanguinem liberalitèr ex brachio affecti lateris mitti. Mox unguentum aliquod accommodum ex ol. lilior. chamæm. ung. dialthææ & his similibus, conflatum, dolenti lateri applicandum præscribo. Simul etiam Bechicis utor ad rei ipsius

sius ingenium variè aecommodandis. Sed his omnibus ol. amygdal. dulc. rec. express. facilè palmam præripit. Pro potu ordinario cerevisiam tenuem, ac minimè acrem, vel Ptisanam ex aq. hordei, liqueritiâ & tantillo sem. anisi paratam, injungo. Diebus porro sequentibus, repetitâ Venæ-sectione, sanguinem etiam copiosè detrahi jubeo pro re natâ. Sanè perquam rarò à sanguinis missione abstineo, donec ad uncias 42. aut circiter fuerit detractus, nisi vires vel ætas ægri contraindicaverint. Atque tametsi non sine specie aliquâ rationis, metuatur aliquis nè tanta sanguinis amissio periculum ingens afferat; ipse tamen sanguis ablatus, postquam aliquandiu steterit, hos metus diffabit, Medicoque patrocinium parabit, liberalem hanc Venæ-sectionem imperanti. Nimirum apparebit sanguis specie saltem corruptus, potissimum post primam vicem, similisque ferè coloris in summo, cum
vero

vero pure ; ut omittam nunc dicere, vires ægri non valde attritas te comperturum, si copiosam illam sanguinis jacturam tecum reputaveris.

Hoc autem in loco monendum est, summâ cautelâ opus esse, nè per totum hujusce methodi decursum Clysteres injiciantur, aut pectoralibus medicamentis quicquam admisceatur quod alvum ciendi vim habeat : quanto enim astrictior alvus est, tanto tutius phlebotomiam repetemus ; atque ex adverso, si vel dimidiam illius (quam diximus) sanguinis quantitatem ademeris, ubi Clysteres aut alviduca pharmaca exhibueris, ægrum in summum vitæ periculum adduces, ne dicam in mortem præcipitabis : sive quòd natura utramque evacuationem tam brevi temporis spatio ferre nequeat ; sive ob aliam aliquam rationem, ego sanè non ausim definitò pronunciare ; certus interim, factò aliquando periculo, eti-

am eos tandem in hoc morbo à Clysterum usu sibi temperaturos, qui nunc hæc monita fortassis aspernabuntur. Neque in hoc morbo solum, verum & in aliis forsitan omnibus, in quibus curationis negotium in isto cardine (Venæ-sectionem dico) potissimum vertitur.

Sæpe quidem aggressus sum in tractando hoc symptomate, ~~dis-~~
~~per-~~ rationem aliquam stabilire, quæ citra ingentem hanc sanguinis jacturam subsisteret: nempe vel humorem resolvendo, vel expectorationis promotione illum evacuando. Sed nondum ea fors mihi contigit ut huic ipsi, supra memoratæ praxi, parem aliquam reperire potuerim; cujus beneficio (non obstante tristi illâ, de pleuritide siccâ, prognosi) ægrum, etiam *non moratus expectorationem*, ab insultu morbi vindico; per ipsum sectæ venæ orificium & pleuritidi fugam parans & sanitati reditum. Certè nisi phlebotomiâ ali-

aliquoties celebratâ (huc nempe methodo infistenti) nunquam hactenus mihi subsistere licuit; licet neque illud intentatum reliquerim, ut ultra secundum tertiam vicem non progrederer; sed ipsâ rei necessitate adactus Naturam ducem sequutus sum, etiam dum eidem naturæ vim inferre videbar.

Quando verò post sufficientem sanguinis missionem symptomata remisere, ægerq; ab hoc affectu magnam partem levatus videtur, Catharticum quoddam ex lenientibus est exhibendum: secus enim periculum est, ne *Pleuritis*, cum suâ naturâ admodum sit recidua, iterum recrudescat.

Sæpe accidit, ægrum per totum morbi decursum *tussis* molestâ divexari; nimirum commotâ vehementer ac tumultuante sanguineâ mole, omnibus jam ad seditionem & partium studia spectantibus, fit ut humores quidam soluti, disfluentesque è massâ sanguinis per

Tussis.

vascula pulmonaria, vel etiam per diapedesin in tracheæ membranam interiorem, teneriorem scilicet atque exquisito sensu præditam, transferantur : hinc *tussis* oboritur ; quæ primò sicca est, quoniam tenuis adhuc materia vim expultricem eludit ; mox crassescit, atque expectoratu difficilis evadit, eò quòd sensim febrili calore torreatur, atque assetur : hinc fit, ut suffocationis metu percellatur æger, utpote cui vires desunt ad lentam hanc viscidamq; materiam tussi eliminandam. Ego in hoc effectu rarò alio aliquo medicamento utor præter *oleum amygdalarum dulcium* recentè expressum, nisi forsan acciderit (accidit autem aliquoties) ut ægrotus oleum prorsus aversetur ; tunc enim vulgaribus illis pectoralibus, ut licet, opem ferre conamur. Interim oleum illud amygdalarum, siquidem illo per ægrum uti licuerit, Bechicis aliis anteponendum censeo, ob eam causam præcipuè, quòd

quòd cùm necesse sit hæc libera-
lius, & majori quantitate exhi-
bere, modò prodesse velimus, hoc
pacto ventriculum jam satis super-
que debilem & ad nauseam pro-
clivem oneramus; nonnunquam
etiam eâdem operâ præpedimur,
nè reliqua, eodem ipso tempore
transigenda, procuremus. Neque
verò satis aut intellectu assequor,
aut experientiâ edoctus sum, cur
ab hujus olei, quod jam diximus,
usu in febribus abhorreamus, eò
quòd scilicet inflammabile sit, a-
deóq; metuendum ne febrim ad-
augeat. Fac enim, illud suâ natu-
râ calidum esse, certè tamen ca-
lor ille tantus non est, ut aliundè
non abundè pensetur: præ cæte-
ris enim manifesta vi pectori con-
ducit, aperitq; vias, ac lenit, a-
deóq; expectorationem promo-
vet, quâ (præsertim si copiosior
acciderit) tum exoneratur san-
guis à molesto humore, commo-
dè jam excreto, tum eâdem ope-
râ nonnihil refrigeratur; adeóq;

me non admodum malè habet, si-
quando viderim symptoma hoc
intercurrere, ejus beneficio non
parum etiam ægro beneficii acce-
dit. Illud unicum nunc moneo,
unâ, eâdemq; vice-tutum non ef-
se, totis cochlearibus hoc oleum
exhibere; periculum enim est,
ne & ventriculo nauseam & alvo
fluxum inducamus: parcè itaque
sed frequentèr interdiu, noctuq;
propinandum erit, quo non so-
lùm expectoratione factâ tussim
leniemus, verumetiam, quod ali-
cujus momenti est, attritas ægri
vires blando nutrimento nonnihil
solabimur.

*Narium
hemorrhagia.*

Fit nonnunquam, ut *hemor-
rhagia narium* superveniat; sive
quòd medicamenta nimis calida
in morbi initio fuerint exhibita,
sive quòd ebullitio non satis co-
ercita fuerit, ægro nempe vel in
florenti ætate constituto, vel anni
tempestate coadjuvante. Hoc si
fiat, non admodum juvabunt ea,
quæ ad sistendum sanguinis mo-
tum

tum vulgò fieri consueverunt, qualia sunt venæ sectiones, ligaturæ, medicamenta adstringentia, atque agglutinantia, vel etiam sanguinis acrimoniam contemperantia, &c. quamvis enim pro Medicorum consilio, ac prudentiâ, his atque hujusmodi aliis uti liceat; in eo tamen cardo rei vertitur, ut idoneo aliquo medicamento sanguinis ebullitioni frænum imponatur, quod sistat, figatq; illius impetum in præcipitia quæque ruentem. Verum quidem est, si symptoma seorsim spectetur, ea quæ supra enumeravimus (ac venæ sectionem potissimum) accommoda satis esse; nec ego ipse dubitarem, iisdem uti; sed nempe symptomatis hujus causam (saltem si phlebotomiam exceperis) non satis attingunt, quam profectò non majori ratione per prædicta tollere, quàm si gladio ignem extinguere satageres. Ego itaq; in hoc casu, frustra aliis tentatis, tale quidpiam adhibere

soleo, quale nunc subnectam.
*Rec. aq. portulacæ, & papaveris
 ceratici aa ʒiſs. ſyr. de meconio ʒv.
 ſyr. paralyſeos ʒſs. M. f. hauſtus.*
 Nolim autem hæc ita intelligi,
 quaſi hæmorrhagiam quamlibet
 ita ſtatim curari velim; quin po-
 tiùs illa sæpe permittenda eſt, at-
 que ægro plurimum prodeſſe po-
 teſt, partim nimiam ebullitionem
 reprimendo, partim etiam criticè
 aliquando morbum ſolvendo. At-
 que revera parum proderit huic
 ſymptomati frænum prædictum
 aptare, priuſquam illud aliquan-
 tiſper excurrerit, vel etiam priuſ-
 quam vena in brachio ſecta fuerit.
 Illud diligenter advertendum eſt,
 hanc ipſam, atque alias omnes im-
 modicas hæmorrhagias peculiare
 illud obtinere, quòd quampri-
 mum illæ quomodocunq; ſedatæ
 fuerint, niſi leniens aliqua purga-
 tio celebretur, metus eſt ne re-
 cidivam æger patiatur; proinde-
 que purgandum erit, quamvis
 (ſi febris tempora ſpectentur)
 ſerius

serius aliquanto id fieri soleat, atque debeat, nisi symptoma hoc acciderit.

Hoc symptoma plerumque *se-* *Singultus* nibus accidit post copiosas evacuationes, vel per secessum ex diarrhæa, vel maximè per vomitiones, atque sæpenumero mortem præ foribus adesse denunciat. Ingenuè fateor, me mihi met ipsi de *Singultus* causa disquirenti satisfacere non posse; nihilominus observavi, sæpe illum ex turbis, ac tumultu ab asperioribus medicamentis in ventriculo, locisque vicinis excitato, ortum ducere, quibus sedandis atque in pristinam pacem reducendis cum naturæ vires non suffecerint, fit ut ingens periculum immineat: proindeque consentaneum existimavi, curam eo dirigere, ut quod natura per se nequibat, artis adminiculo suffulta perficeret. *Diascordium* igitur largâ dosi exhibitum, nempe ad $\mathfrak{z}ij$, à scopo meo non aberravit; cum *semine anethi*,

tibi, aliisque, quæ tanquam specifica decantantur, usus nihil profecissem.

DIARRHÆA. Si in morbi hujus decursu *Diarrhæam* obortam conspexeris, quæ (uti jam alicubi supra notavimus) accidere tum solet, cum in morbi initio vomitorii propinandi indicatio se obtulit, neque tamen illud propinatum fuit; dico in hoc casu convenire, ut quovis morbi tempore (nisi vires contraindicaverint) *emeticum* exhibeatur, etiam si jam pridem illa ad vomendum propensio præterierit. Quoniam autem hac de re satis, opinor in superioribus pagellis à nobis dictum est, illud hoc in loco duntaxat annectam, quid facto sit opus, si exhibito licet emetico nihilominus *Diarrhæa* supervenerit. Quod tamen oppidò rarum est, nisi in febre verè malignâ, tibi vomitorium, hoc symptoma non solum non impedit sed quandoque creat; quod notatu dignum est. Itaque cum sic se res habu-

habuerit, præ quibusvis astringentibus hujusmodi clysterem profuisse comperi. *Rec. Cort. granator. ʒss. ros. rubr. p. ij. Coq. in lactis vaccini s. q. Colatura ʒss. dissolve Diascordii ʒ iij. M. F. Enema.* Non suaferim ut majori quantitate clysterem injicias, quamvis enim propriâ vi adstrictionem polliceatur, metuendum tamen est, ne suâ mole laceſſat intestina, adeoque fluxum alvi, quem consopire animus erat, uberius provocet.

Sed forsitan objiciet his aliquis, magis è re videri, ut, præsertim declinante morbo, diarrhæam, si quidem acciderit, permittas potius quam sistas, quandoquidem fluxus ille alvi nonnunquam criticus est, morbumque solvit. Respondeo, me non inficias iturum, fieri aliquando, ut febris per hanc portam sibi viam faciat, atque effugiat; verum illud rarius accidit, quàm ut illius spe quicquam moliamur: quin & ratio illa, quâ
de

de medelâ febrium universim loquuti, fluxûs hujusce sistendi necessitatem ostendere conati sumus, etiam hic omnino locum obtinet. Nunc autem illud addendum est, meâ quidem sententiâ animadversione non indignum, nempe ad genuinam sanguinis depurationem non tantum necessariam esse illam quarundam partium secretionem, quæ per *faces* fit, sed requiritur etiam ut secerantur aliæ, tanquam *flores*, id quod in aliis etiam liquoribus opulentis atque heterogeneis quotidie cernimus. Itaque si Diarrhææ nimium indulseris, mediam solummodo depurationem, tantopere expetitam, procurabis, atque etiam forsân, quod postremo in loco rejiciendum erat primo excernetur. Fateor equidem separatione illâ per flores jam factâ (quæ, ut obiter id attingam, sensim, & sine sensu peragi solet, atque plerunque paulo pleniori *διαρροή* potiùs quàm sudore manifestò)

nifesto) Diarrhæam, si forte acciderit, periculi non multum interminari: Sciendum tamen est, illam tum non aliunde accidere, quàm quòd purgatio subducendis fæcibus dicata, non opportunè exhibita fuerit; quæ quidem fæces mora suâ fermenti aliqujus maligni indolem adeptæ, intestina jam ad excretionem irritant, stimulantque; ut omittam dicere, liquidissimam illam excrementorum consistentiam (tali enim formâ plerunque visuntur) satis indicare, ea pro criticâ morbi solutione habenda non esse.

Februm symptomatibus quin *Cholera* & *Passio Cholericæ* accenseri mereatur, non video. *morbus.* Fit enim nonnunquam ut nascenti jam feбри aut saltem modico post natam intervallo, iste affectus superveniat; licet eam anni partem quæ *Æstatem* fugientem atque *Autumnum* imminentem complectitur, unice ac eadem prorsus fide quâ veris primordia hirundines aut insequentis

quentis tempestatis fervorem cucullus, amare consuevit. Qui ab ingluvie ac crapulâ, nullo temporis discrimine, passim excitatur affectus, ratione symptomatum non absimilis, nec eandem curationis methodum respuens, tamen alterius est subsellii. Malum ipsum facile cognoscitur; adsunt enim Vomitus enormes, ac pravorum humorum cum maxima difficultate & angustia per alvum dejectio; Ventrîs ac intestinorum dolor vehemens, inflatio & distensio; Cardialgia, fitis, pulsus celer ac frequens, cum æstu & anxietate, non rarò etiam parvus & inæqualis; insuper & nausea molestissima, sudor interdum diaphoreticus; crurum & brachiorum contractura, animi deliquium, partium extremarum frigiditas, cum aliis consimilis notæ symptomatibus, quæ astantes magnoperè perterrefaciant. Est etiam & *cholera sicca*, à spiritu flatuoso supra & infra erumpente; cujus uni-

unicum duntaxat exemplum me-
vidisse memini, idque ineunte ex-
currentis anni 1667. autumnno;
quo tempore prior illa species
mihi creberrimè ac factò quasi ag-
mine sese obtulit; estque hâc
arte, mihi à multis retrò annis
comperta ac comprobata, toties
quoties in ordinem coacta. Pul-
lus tenerior in tribus circiter a-
quæ fontanæ congiis elixatur;
adeò ut carnis saporem vix per-
ceptibilem liquor referat; hujus
decocti capaciores aliquot æger
tepidè exhaurire jubetur; eodem-
que tempore bona quantitas plu-
ribus Enematis successivè injici-
endis inservit, donec quâ per su-
periora, quâ per inferiora, tandem
omne jusculum absumptum ac de-
nuò rejectum fuerit. Hisce hau-
stibus pariter ac Clysteribus Sy-
rurorum Lactucæ, Violarum,
Portulacæ, Nymphææ, eorùmve
alicujus Uncia subinde admis-
cetur; quanquam & citra ejusmo-
di additamenta jusculum ipsum
per

per se rem satis commodè exequitur. Ita ventriculo insigni liquoris quantitate sæpiùs subverso, ac reitoratâ Enematum injectione, humores acres vel foràs eliminantur, aut retusâ acrimoniâ ad debitam temperiem revocantur. Exantlato hoc eluvionis penso, quod tres vel quatuor horas sibi vendicat, medicamentum aliquod Pargoricum curationi coronidem imponit. Mihi hoc crebro in usu est. *℞* aq. Paralyf. *ʒ*j. Mirab. *ʒ*j. Laudani. Helmontii gutt. xii. M. cujus loco Narcoticum quodvis officinale succenturiari poterit. Atque hæc quam proposui diluendi humores via, multò tutiùs ac expeditiùs quàm quæ vel per evacuantia vel per astringentia vulgò instituitur, periculossimo affectui accurrit; quippe cum ab illis tumultus concitator & ferocior evadat ac omnia susque deque vertantur; hæc autem hostem in mediis visceribus detinent, ac ex advena reddunt planè inquilinum; ut

ut taceam, protracto in longitudinem morbo, præter periculum ex ejusmodi mora, quâ in massam sanguinis tandem humores vitiosi irrepunt atque mali moris febrim facillè accendunt, etiam ægris gravissimi mali tædium procreari.

Forſan etiam inter ſymptomata *ilei*. febribus ſupervenientia recenſeri poteſt *ilica paſſio*, eo quòd vomitus enormes qui initio februm accidere ſolent; huic occaſionem quandoque ſubminiſtrent.

Horrenda hæc affectio eſt, & huc uſque omnium fere judicio funeſta, ex inteſtinorum motu inverſo, ac præpoſtero originem ducens. Nimirum inteſtinorum fibræ, quæ à ſuperioribus verſus inferiora contrahi debent, contrahuntur ad ſuperiora, & quæcunque in inteſtinis continentur non verſus alvum ſed ventriculum protruduntur, & impetu factò ad os regurgitant; adeo ut enemata, quantumcunque acria, emetica

evadant, uti etiam cathartica per os assumpta per vomitum subito excernuntur. Et, meâ quidem sententiâ, exquisitus ille, ac intolerandus dolor huic morbo superveniens, non allunde oritur quàm ex præpostero intestinorum motu modò dicto. Cum enim finus illi quos multiplices intestinorum circumvolutiones constituunt, ita à naturâ formati sint ut ad descensum factum quàm aptissimè conducerent, cum ii, inquam, motui suis fibris contrario cedere cogantur, exoritur inde prædictus dolor; qui quidem uni parti instar terebelli infigitur, cum aut valvula quæ ad initium coli apposita excrementorum ad ileon regressum impedit, aut alia quævis membrana ad sinum pertinentis, vim hujus præposteri impulsus sola sustinet.

Hujus verò inversionis unde dolor ille exoritur duplicem causam assignare licet. Obstructionem nempe, vel irritationem.

Primò

Primo igitur quaecunque intestina vehementer obstruunt ut nihil per inferiora descendere valeat, hunc contrarium in intestinis motum ut producant necesse est, & nemini non notum. In horum censum ab Authoribus referri solent faeces induratae, flatus crassi magna copia collecti, ac intestina velut in nodum convoquentes, constrictio intestinorum in hernia, inflammatio denique, alique tumores magni, qui cavitatem internam intestini occludunt. Interim verò haud negandum quod motus contrarius hisce causis originem debens, potius ingestorum, quam intestinorum motus habendus, neque hæc totius intestinorum ductus inversio est, sed illorum tantum quæ super sede istius obstructionis sita sunt. Quam ob causam affectio iliaca hinc profecta, à me *notha* appellatur.

Secundo verò opinor, quod in affectu iliaco causa inversionis

peristaltici intestinorum motûs ut plurimum ita se habet. Nimirum ex tumultuante sanguine in febre nuper conceptâ, in ventriculo & proxima intestina deponuntur humores acres & maligni, ex quibus ventriculus primo motum suum invertere ac violento impetu materiam molestatam in eo contentam per os rejicere cogitur: Ventriculi tandem motui validiori, intestina *tenuia* ipsi continua jam debilitata cedunt, & cum his demum *majora* in consensum trahuntur, vomituriente ventriculo quasi choream ducente. Hunc affectum *verum ileum* voco, & ille hujus loci est. Methodus cum curandi hætenus fere incognita fuit, quicquid nonnulli jactent de usu *argenti vivi*, & *globulorum*, quæ præterquam quòd parum conducunt, noxam sæpe haud contemnendum inferunt. Ego cum felici successu hæc methodo utor.

Quando liquet ex clysteribus
per

per os rejectis & aliis signis verum esse ileum, tunc in hæc tria enitor. 1. Ut contrarius iste ventriculi motus, qui similem motum in intestinis efficit, impediatur. 2. Ut intestina acri humore debilitata corroborentur. 3. Ut ventriculus ac intestina ab istis humoribus liberentur. Quibus indicationibus ut satisfaciam, curationem hoc ritu instituo. Primo *salis absinthii* ℥j ex cochleari uno *succi limonum* mane, & sero sumendum præscribo, intermediis vero temporibus *aqua mentha stillatitia* sine saccharo, aliove quovis additamento cochlearia aliquot bis quaq; horâ propino, cujus vel solius repetito usu & vomitus & dolor ex eo natus subito evanescent. Dum hæc fiunt *catulum viventem* nudo ventri indefinenter accumbere jubeo. Postquam verò dolor cum vomitu per spacium diei unus, vel alterius omnino cessaverit, tum *pil. coch. ma. ʒj. in a-*

qua mentha, dissolutam exhibeo, quam etiam aquam (quò certius vomitûs recursum prævertam) toto catharseos tempore sæpius sumendam injungo. Neque catulus, removendus antequam usum pilularum æger aggrediatur.

Observavi frustra pilulas istas vel quodvis aliud catharticum, utcunque forte, propinari, donec ventriculo corroborato, atque adeo ad motum naturalem reducto, intestina etiam ad proprium motum æquè reducta fuerint. Aliàs enim cathartica omnia intus assumpta emetica evadent, & plus damni quàm commodi inferent. Inde est quod remediis purgantibus viam facere non aggredior donec per spacium quoddam medicamentis istis ventriculum respicientibus usus fuerim.

Victum valde tenuem ægro præscribo, ita ut nonnisi cochlearia: liquot juscûli ex pullo gallina-

ceo

ceo parati sorbenda bis vel ter in die permittam. Interim verò ut per totam ægrotationem in lecto decumbat jubeo, donec perfectæ sanationis signa appareant, ac etiam post sanationem per longum tempus in prædictæ aquæ usu persistere & laneis duplicatis ventrem à frigore bene defendere impero, quo minus recidiva fiat, cui hic affectus præ omnibus aliis est obnoxius.

Pauca hæc universam meam in curando hoc affectu methodum exhauriunt, quam à nemine consulto ob simplicitatem suam & splendidioris sive verborum sive pharmacorum apparatus defectum aspernatum iri confido.

Atque hæc sunt illa symptomata, quæ in febribus occurrere solent. Sunt autem & alia quædam, quibus memorandis nunc supersedebimus, partim quidem, quoniam ea minoris momenti sunt; partim verò, quòd peculi-

arem nullam curationem postulant, febre enim rite tractata, sponte sua cessant.

De symptomatibus igitur hactenus.

SECT.

Seçtio Tertia.

De Febris Intermittentibus.

JAm ut addamus nonnulla de *Febris Intermittentibus* ; Primo loco, quò naturam illarum atque genium conjecturâ saltem affequamur, advertendum est, quòd in paroxysmis febrium intermittantium hæc tria tempora spectanda sunt. 1. Tempus *exhorrescentia*. 2. Tempus *ebullitionis*. 3. Tempus *despumationis*. Et quidem ad *exhorrescentiam* quod attinet (ut de his rebus summatim loquar) ego illam exinde oriundam arbitror, quòd materia febrilis, quæ nondum turgescens à massâ sanguineâ utcunq; assimilata fuerat, jam tandem non solum inutilis, verùm & inimica naturæ facta, illam exagitat quodam,

dammodo, atque laceffit : ex quo fit, ut naturali quodam sensu irritata, & quasi fugam molita, rigorem in corpore excitet, atq; horrorem, averſationis ſuæ teſtem, & indicem. Eodem planè modo, quo potiones purgantes à delicatulis aſſumptæ, aut etiam toxica incautè deglutita, horrores ſtatim inferre ſolent, aliaq; id genus ſymptomata. Natura itaq; hoc pacto irritata (ut ad tempus *ebullitionis* jam tranſeamus) quò faciliùs hunc hoſtem à ſuis cervicibus depellat, fermentationem aggreditur, ſolennem nempe machinam, quâ in febribus, & quibuſdam aliis acutis morbis uti conſuevit, cum ſanguinis molem ab inteſtinis inimicis liberare conetur : hujus enim efferveſcentiæ beneficio diſjunctæ peccantis illius materiæ partes, quæ ſanguini æquabiliter admixtæ fuerant, aggregari quodammodo incipiunt, atque adeo leviori operâ ſubigi poſſunt, ut ad deſpumationem opportuna evadant.

dant. Et quidem ut hoc fiat, vel ex eo plurimum referre constat, quod, qui ex febribus intermittebibus moriuntur, siquidem in paroxysmo pereant, in primo illo tempore (exhorrescentiæ scilicet) fato fungantur, nam si ad tempus effervescentiæ pertigerint, saltem pro illâ vice non moriuntur. Atque per hæc duo tempora res ægrorum in angusto versantur; quibus elapsis, tertium tempus, quod *despumationi* dicatum est, insequitur; quo succedente, symptomata omnia primò leniora fiunt, atque tandem planè evanescunt. *Despumationis* autem nomine nihil aliud significatum volo, quàm materiæ febrilis jam subactæ, & quasi devictæ, expulsionem, seu separationem; atque illud quod separatur, partim (ut in aliis liquoribus cernere licet) florum, partim sæcum rationem, & sortem obtinet. His ita positis videamus, quomodo fiat, ut redeat paroxysmus, quandoquidem ægrorum

grorum fors in vado jam constituta videtur. Nimirum febrilis materia nondum tota emigravit, sed, quemadmodum apum embrya statim temporibus sensim succrescunt, ita latens hæc materia pro typorum ratione denuò caput effert, ac novum negotium naturæ faceffit, idem stadium decurrens quod in præcedentibus modò ostendimus. Nunc autem, si quis à me causam quæsierit, cur fomes ille delitescens effervescentiâ præcedenti non satis subactus, ac proinde cum reliquâ materiâ peccante non expulsus, proindeque novas tragœdias daturus, non eodem modo in omni febre intermittenti progrediatur (nam nunc unum, nunc duos, nunc tres dies exigit, priusquam ad maturitatem perveniat, novumq; paroxysmum excitet) de hac re, inquam, si quis mihi negotium exhibeat, ego planè me nescire fateor. Neque verò quisquam alius, quòd sciam, in hâc causâ tam præclare

clare se gessit, ut arcanum hoc opus naturæ satis enarrâsse videatur. Ego Philosophi nomen non ambio; & qui titulum illum se mereri existimant, atque me fortassis hoc nomine culpandum putabunt, quod in hæc penetralia non irrumpere conatus sim; moneo illos, ut in aliis naturæ operibus, quæ ubique nobis obversantur, vires suas experiri velint, antequam aliis dicam scribant. Libenter enim quæsierim, cur *equis* ad *αἶμα* suam pertingat septem annorum spatio, *homo* 21. cur in *plantarum* regno, hæc mense *Maio*, illa *Junio*, ista alio, florere soleat; ut innumera alia nunc fileam. Quod si doctissimos quosq; viros non pudeat suam ignorantiam in his rebus palam fateri, non video, cur mihi vitio verti debeat, si in re non minùs difficili, atque forsitan prorsus inexplicabili, manus ab *αἰτιολογία* abstineam: quippe cùm persuasissimus sim, Naturam non minùs hic
 loci

loci quàm in aliis quibuscunque methodo quadam certâ , atque ordine progredi : *quartanosa* enim (ut sic dicam) ac *tertianosa* materia non minùs naturæ legibus subjacet, iisq; regitur, quàm alia corpora qualiacunque.

Februm autem intermittentium quædam *Veris* sunt, quædam *Autumni*. Quamvis enim in tempestatibus intermediis nonnullæ oboriantur, quoniam tamen illæ, & minùs frequentes sunt, & ad prædictas reduci possunt (illas nempe, quibus magis appropinquant) idcirco illas omnes sub duobus hisce generibus, *Vernalibus* nempe atque *Autumnalibus*, complectar. Et quidem usq; adeò necessaria est hæc februm distinctio, ut nisi eandem in praxi sedulò contemplemur, neque de earum duratione prognostico aliquo ritè factò quicquam pronunciare, neque commodo regimine ægrorum corpora curare poterimus, habitâ tum tempestatum
tum

tum naturæ febrium diversæ ratione. Verum quidem est, febres utriusq; tempestatis ingenium non planè dissimile nancisci, sive modum spectes primi insultus, qui cum horrore primò incipit, mox in calorem erumpit, ac tandem per sudorem solvitur; sive typorum discrimina, quorum respectu quædam *Tertiana* sunt tum Vere, tum etiam Autumno. Interim tamen non dubito, quin febres istæ totâ suâ naturâ, sive essentialiter distinguantur.

Atque ut de *Vernalibus* primò dicam, illæ omnes vel *Quotidianæ* sunt, vel *Tertianæ*, & vel ferrius, vel ocyus ingruunt, pro vario tempestatis apparatu. Nam per brumale frigus spiritus concentrari vires in suo recessu sibi acquirunt, quos appropinquantis postea solis calor jam vegetos evocat, qui cum viscidis humoribus (minùs tamen viscidi sunt hi, quàm quos in Autumno prægressi fervores excoxerunt, ac torrefecerunt)

fecerunt) commissi, quos duran-
te hyeme natura in sanguinis mas-
sâ congefferat, dum avolare ni-
tuntur, implexi detinentur &
quasi irretiti, adeoque vernam
hancce ebullitionem concitant. Eo-
dem planè modo, quo vasa cere-
visiâ repleta, atque in arenâ vel
cellâ frigidâ diutius reposita, si
igni admoveantur, tumultum sta-
tim concipiunt, & liquor ad vo-
latum pronus est. Sanguis hoc
modo affectus purgationem sui
molitur, atque spiritum volati-
lium ope negotium hoc sat citò
peragit, nisi forte nimîâ viscido-
rum succorum vi instructus fue-
rit, qui fermentationem cœptam
remorentur; & licet hoc ipsum
accidat, effervescentia tamen ver-
na rarò continua, suiq; similis ma-
net, verum dissilire, atque in di-
versos paroxysmos quasi findi so-
let. Sanguine enim opulenti his-
ce spiritibus jam turgido, natura
negotium suum quasi præceps ag-
greditur, & quarundam partium
secre-

secretionem ad modum perfectæ solutionis per paroxysmos particulares peragit, priusquam universali separatione defungatur. Atque hæc mihi quidem ratio non inidonea videtur, quod *verna tempestate*, præsertim illâ, quæ æstatem propius attingit, vel *pauca*, vel omnino nullæ *febres continua* occurrant (nisi forte constitutio fuerit epidemica;) fermentationes enim tunc temporis obortæ vel subito consopiantur, vel ad intermissionem properant; vel denique partes humorum ad separationem proniores, præmaturè, & cum vi quadam aliò transferuntur; ex quo mox *Angina*, *Peripneumonia*, *Pleuritides*, aliæque id genus pestes succrescunt, quæ *desinente* potissimum *Vere* caput suum exerunt.

Has itaque febres intermittentes variis modis & quidem cum optato exitu aggredi licet, uti mihi non infrequenti observatione abundè constitit.

H

Non-

Nonnunquam *Emeticum* tempestivè propinatum, ut nempe ante paroxysmum negotio suo defungi possit, felicissimè successit, præsertim si quantitatem medio-
crem Syr. de Meconio vel cujusvis Narcotici post finitam emetici operationem exhibueris, immediatè ante paroxysmi insultum.

Est ubi sanitatem videas institutam per *diaphoretica*, quæ sudorem in *paroxysmi solutione* obortum promoveant, ægro interim optimè stragulis cooperto; id quod tantopere, ac tamdiu faciendum est, quamdiu vires ægri patiantur. Atque hoc in Veris intermittentibus, præcipuè *Quotidianis*, sæpe obtinuit: humoribus enim in hac tempestate non admodum crassis existentibus, solutio, aliàs imperfecta futura, in perfectam adolescit; quod quidem in Autumno nunquam accidit.

Quid quod, *Glysteris*, in diebus intermittentibus per triduum
vel

vel quatrimum exhibitū, beneficio, *Tertianas* aliquando curaverim.

Verūm adversus tertianas Vernales nihil adhuc compendiosius aut efficacius comperi quā ut victus tenuis ac carniū expers observetur, die intermissionis Catharticum mitius sumatur, ac denique ut Narcoticum aliquod paulo ante proximi paroxysmi adventum degluriatur. Imo hæc ipsa methodus vel autumnales Intermittentes aliquando profligare valuit.

Interim, si ob phlebotomiam, liberiori manu celebratam, quò tempestas ipsa parū cautos facile inclināt; vel ob ægri debilitatem antecedaneam, spiritus illi qui subitò ad despumationem se accingerent, pauperiores facti minùs valeant; accidere potest, ut hujusmodi febres Vernales, auxiliis quibuscunque frustra tentatis, Autumnalium diuturnitatem æmulentur. Sed sanè non solent illæ eousq; durare; quippe

quæ vel sponte suâ desinant, vel leviori remediorum ope facile in fugam vertantur.

Intermittentes autem *Autumnales* non tam levi operâ se amoveri patiuntur. De illis igitur nonnulla mihi dicenda sunt. Si *Autumnalis* constitutio fuerit epidemica, circa *Junium* adultum solent invadere. Sin minùs, *Augustum* præstolantur & *Septembris* initium; in subsequentiis verò mensibus rariùs occurrunt.

Cùm earum ingens aliquod agmen simul invaserit, observare licebit earum paroxysmos plerumque unâ eâdemq; diei horâ contingere, accessionibus nunc prævertentibus, nunc postponentibus, simili planè modo, atque eodem tenore: nisi quod accidere queat, ut ordo ille medicamentis adhibitis, quæ retardandi, vel præcipitandi vi pollent, in quibusdam corporibus immutetur, vel pervertatur.

Typorum ratione vel *Tertiana* sunt, vel *Quartana*. Atque de Quartanis quidem illud meritò affirmari potest, eas genuinam esse Autumni sobolem. Utræque profectò eâ affinitate inter se connexæ sunt, ut sæpenuerò vices permutare, saltem ad tempus, deprehendantur, mox fortassis ad pristinum genium redituræ. Sed *Tertianæ* vernaes, *Quartanarum* typos nunquam induunt, cùm toto (ut ita dicam) cœlo à se invicem distinguantur. Neque porrò observavi unquam, hâc tempestate, *Quotidianam* contigisse, nisi quis *Tertianam* duplicem, vel triplicem *Quartanam* hoc nomine censuerit *ακυρολόγως* appellandam.

Has autem febres intermittentes eo ferè modo suam originem nancisci arbitror quem nunc summam attingemus. Nempe anno surgente, atque progressò, sanguis etiam pro ratâ proportionem exaltatur (haud secùs ac vegetabilia quævis augmentis atque declina-

tionibus suis anni cursum referunt) donec ad *auxiū* suam, ultimumq; vigorem pervenerit; hinc parallelis motibus cum tempestatibus anni pergens, eo declinante relaxari tandem & ipse incipit; ac tum præcipuè cum ab accidentali aliquâ causâ promotus fuerit, putà sanguinis immodicâ jacturâ, frigore admissō, cibis crudis, atq; excrementitiis, balneorum usu intempestivo, aliisque non paucis. Jam si sanguis in hoc decidentiaē statu constitutus eousque prolatur, ut œconomiam suam tueri, atque præsentī sorte fortunas suas sustinere nequeat, Natura novum consilium meditata eò tandem inclinatur, ut aliam quandam texturam effœtæ massæ præparet, adeoque novas res molitur; id nimirum agens, ut partes sanguineæ molis, quæ immutationi magis inserviunt, quàm commodissimè separentur. Atque huc spectat ebullitio mox inducta, quâ liquorem sanguineum quandoq; valdè dege-

degenerem corripiente, febris inde oriunda mali moris esse solet, & malignis, atq; horrendis symptomatibus plenissima. Illud utcumq; accidit, ut sanguis spiritibus suis magnam partem exutus, & ab æstate præcedenti plurimum adustus, ebullitione suâ non nisi tardissimis motibus defungatur, suæq; despumationi longissimam periodum postulet.

Jam verò ut manifestum evadat, quàm difficultè hæ febres (*Autumnales puta*) curationem admittant, hoc loco perpendendum est; *Continuarum* hujus tempestatis atque *intermittentium* discrimen in eo maximè versari, quòd *continua* conceptam semel effervescentiam *συνεχῶς*, unoque tenore perficiant; *intermittentes* autem partitis vicibus, ac diversis temporibus eâdem defungantur. Interim in utrisq; fermentatio naturæ ductu peragitur spatio horarum 336, aut circiter: neque enim citius, aut

tardiùs massa sanguinea in humano corpore ordinariò repurgatur, si negotium naturæ permiseris; haud secùs ac pomatium suam, vinum, atque cerevisia suam, ac peculiarem habet periodum, quâ depurentur. Quamvis autem in febris intermittenribus sanguis nonnunquam (ut in *Quartana* contingit) sex mensium spatio despumationem suam moliatur, ac tandem perficiat; non tamen (si ritè calculum ponas) plus temporis in eadem ob solvendâ impenditur, quàm quod in continuis impendi naturalitèr solet; quatuordecim enim $\nu\chi\theta\eta\gamma\acute{\alpha}\iota\alpha$, sive dies naturales efficiunt horas 336; tribuendo nempe horas quinque cum dimidia cuilibet paroxysmo quartanarum, habebis in quartana valorem 14 dierum, *h. e.* horas 336. Jam si quis dixerit, quartanam, verbi causa, (eadem enim reliquarum intermittenrium ratio subintelligenda est) ultra sex mensium
spa-

spatium aliquando excurrere, antequam periodum suam absolvat; respondeo, idem etiam non raro in continuis febribus spectari, quæ sæpe ultra dies quatuordecim protrahuntur: in utroque nimirum casu, si effervescentiam (præsertim circa febrium finem) ritè, atque ordine decurrere ac sustineri vegetam curaveris, despumatio intra prædicti temporis spatium, hoc est quatuordecim dierum vel 336 horarum, peragetur: quòd si verò effervescentiam illam, seu fermentationem, refrigerantium medicamentorum aut clysterum usu tunc temporis (scilicet versùs febrium declinationem) importunè inhibueris, & quasi frænum illi injeceris, mirum non est si in longum evagentur, ordine quippe naturæ perturbato. Namque hoc modo relaxatur quodammodo sanguinis humani tonus, unde se ad despumationem accingere cum affectu nequit; immò verò in cor-
pori-

poribus debilibus, & effoetis idem aliquando *vel* sponte accidit, nisi cardiacorum ope naturam in illis languentem adjuveris, quò sanguini despumando par sit.

Verùm illud hìc jam porrò notandum arbitror; ea quæ de fermentationis spatio atque continuatione supra tradidimus, de illis solummodo febribus intelligenda esse, quæ statam quandam naturam, atque habitum nactæ sunt. Sciendum enim est, neque me præterit, febres quasdam esse tum continuas, tum intermittentes, quæ transeuntis & incerti genii sunt, neque in suis effervescentiis ad destinatam periodum pertingunt. Hujus generis sunt, quæ à levi aliquâ offensâ ex sex rerum *non naturalium* quas appellant, ut cibi, potûs, aëris, & his similium, abusu nunquam ortum ducunt: his enim morbis correpti subito sæpe convalescunt. Idem etiam in adolescentulis, sanguine puro, ac multis

multis spiritibus referto præditis, aliquando accidit: nimirum febres illorum spirituosâ quadam ac nimis tenui, volucrique materiâ nixæ, fermentationes suas citius perficiunt, ac celeri gradu spatia sua emensæ evanescent. Ad fermentationem enim illud primariò requiritur, ut materia fermentescibilis, sive illa sanguis sit, sive vinum, aut alius aliquis liquor quilibet, eâ tenacitate & viscositate polleat, ut spiritus implexos, atque irretitos eatenus detinere valeat, ut in liquoris massâ moveri atque agitari possint, eodem ferè modo, quo aves visco captæ, aut muscæ, atque apiculæ melle detentæ, motitare quidem, & murmura sua peragere possint, avolare interim non valentes. Neque tamen (ut obiter illud dicam) eam tenacitatem obtinere debent liquores memorati, ut spiritus prorsus obruant, opprimantque adeo ut non omninò moveantur.

Hic

Hic jactis fundamentis (quæ quidem nescio an aliis, mihi certe ratione non contemnendâ niti videntur) mirum non erit, si illis non aliam medendi methodum superstruam, quàm quæ in febribus continuis ad despumationis debitum opus ritè perficiendum adhibenda videtur: cùm nimirum illæ à continuis nullo discrimine sejungantur, si ordinem spectes, quo natura earundem materiam expellere solet, scilicet per effervescentiam certâ periodo comprehensam. Etsi quod ad earum speciem, atque naturæ proprietatem attinet, illas & à continuis, & à se invicem plurimùm differre non diffitear. Itaque vel methodum, quâ se natura liberare ab hoc morbo solet, cautè, sollicitèque observando, indicium sumere oportet, quo fermentationem abortam acceleremus, atque ita ad sanitatem ægros perducamus; vel in ipsam causam specificam penetrando, danda erit

rit opera ut remediis efficacibus, ac specificis morbo obviam eatur. Ab horum altero indicationes sumendæ sunt. Ego utramque viam ingressus aliquando fui, atq; illasâ (uti opinor) verecundiâ profiteri possum, non sine summâ curâ, atque attentione animi indefessâ; sed nondum eam felicitatem adeptus sum, ut Autumni febres intermittentes certâ aliquâ praxi, atque medicandi ratione tollere possim, antequàm statas illas fermentationes (de quibus suprâ locuti sumus) peregerint; utcunque molestum hoc febricitantibus videatur, qui eousque sanitatem suam expectare inviti coguntur. Revera autem si quis inter mortales reperitur, qui sive methodo aliquâ certâ, sive remedio specifico adhibito, febrium harum intermittentium cursum non solum inhibere, sed etiam omninò abrumperre novit; existimo eum omni jure teneri, ut humano generi
rem

rem illam summopere expetendam patefaciat: quod si non fecerit, ego illum nec boni civis, nec prudentis viri nomen mereri pronunciare ausim; Neque enim *civis boni* est, illud in rem suam vertere, quod toti generi humano tam ingens beneficium apporet; nec viri *prudentis*, divinâ benedictione semetipsum privare, quam à summa bonitate liceret expectare, si ad publicum bonum promovendum se accingeret. Honoris autem, ac divitiarum longe minor apud probos ratio habetur, quàm virtutis, & sapientiæ. Interea temporis, ego rem illam ut satis difficilem arbitror, ita etiam periculosam esse non dubito. Cujus rei luculentum exemplum à pulvere illo (quem *Jesuitarum* appellant) sumere licet. Quamvis enim pulveris illius usu fermentationem ad præsens inhibere possimus, materia tamen adhuc residua, quæ fermentando dissipari debet, intra breve temporis spatium

spatium vires suas redintegrat, novumque bellum naturæ indicit. Novi quartanam per aliquot annos durasse, dum hujus pulveris repetito usu subinde interturbaretur: immò quosdam pulvis ille, immediatè ante paroxysmum exhibitus, è vitâ sustulit; etsi inficias ire nolim hujusmodi medicamenta in febrium harum declinatione prudenter & cautè adhibita, aliquando profuisse, & paroxysmos omnino sustulisse; in primis verò, si *tempestate* quoad istos morbos *minus epidemica* usurpentur.

Veruntamen etiamsi ex iis quæ nunc annotavimus, vix aliqua spes sanitatis ocyùs restituendæ nobis affulgeat; Medico tamen docto & sagaci locus relinquitur, qui sanguinis debitam depurationem procuret, quò intra limites à natura definitos ea peragatur, atque etiamut symptomatibus illis occurrat, quæ in hoc morbo contingere solent, ac supervenire. De hac re igitur

igitur paucis, & quatenus illius natura fert, brevissime dicam; utrumque genus eadem operâ complexus, quod eadem fere medicatio utriq; (*tertiana* scilicet, atque *quartana*) conveniat.

Si itaque harum febrium alterutrâ correptus æger vel *infans* sit, vel *atate floreat*, convenit omnino (quantum ego hætenus edoctus sum) nihil medicamentorum quorumvis ope, aut aeris, ac diætæ mutatione moliri. Nihil enim hinc mali natum hucusque intellexi, si modo totam rem naturæ permiserim. Id quod ego non sine admiratione præcipue in infantulis sæpe observavi; sanguine namque depuratione suâ defuncto, febres illæ sponte suâ evanuerunt.

Quodsi autem è contrario vel strictiori aliquo regimine utaris, vel medicamenta purgantia subinde adhibeas, (adhiberi scilicet solent eo prætextu, ut obstructions expédiantur, atque humores,

res, in primis viis stabulantes, exturbentur) vel si, quod præcipuum est, in *constitutione epidemica* venæ-sectio celebretur, fiet ut morbus in longissimum tempus procurrat, atque interim ut ægri mille symptomatibus, iisque periculossimis exponantur.

Si verò febricitantes *provehentioris ætatis* sint, ex utroq; morbo non solum diuturnitatis, verum etiam ipsius mortis grave periculum imminet. Hic itaque medicum illud agere oportet, ut naturæ suppetias ferat, eamque illis adminiculis sublevet, quibus ad negotium suum peragendum opus habuerit. Certè enim in effœtis corporibus, nisi fermentatio, cardiacorum & corroborantis diætæ, ut vini absynthitis ac genus similium, beneficio sustineatur, illud accidet, ut ægri incertis atq; frustraneis paroxysmis divexati debilitentur, atq; morbus eoque duret, donec languida prius natura, paroxysmo aliquo graviore correpta, ad *ebullitionis*

tempus pertingere non possit, adeoque in ipso *exhorrescentia* tempore diem suum obeant aegroti: atque hoc in senibus non raro usuenit, qui longa catharticonum serie debilitati fuerunt; imò, ut aliquando visum est, in ipso *vel* primorum paroxysmorum rigore penitus defecerunt, cum exhibitio cardiaco satis forti saltem ad tempus aliquod sustineri potuissent.

Cum sanguis tempus illud exegerit, quod ad despumationem suam perficiendam requiritur, necessarium est, ut *provehentioris aetatis* aegri eodem ipso tempore, vel paulo antea, insignem aliquam aëris mutationem subeant; sive (quod potius optandum esset) in calidiorem aliquam regionem commigrando, sive mutando saltem locum in quo primum hoc morbo correpti sunt. Mirum sane est, quantum valeat hæc aëris mutatio ad morbum hunc prorsus abigendum. Interim ut ante hunc

hunc temporis articulum aër mutetur, non tantum non necessarium est ad sanitatem ex hoc morbo restitue[n]dam, sed & minus convenit. Etiam si enim quis in regionem quantumcunque Australem & calidam migraverit, sanguis tamen ejus in morbo hoc motu semel constitutus, depurationem suam ut peragat necesse est; quod quidem beneficii frustra expectabitur ab inusitato novoque aëre, priusquam procedente atque adulto jam sanguinis motu sanitatis recuperandæ capax fuerit. Insignis ergo illa aëris mutatio tum demum ad eunda[m] est, cum primum æger à paroxysmo liberari potest. Exempli causâ, in Quartana, quæ primum in Autumno invasit, non citius aër mutandus est quam circa Februarii initium. Interim si æger mutare locum vel nolit, vel commodè nequeat, oportebit ut hoc ipsius temporis articulo, forti aliquo medicamento utatur, cujus ex

sint vires, ut uno quasi ictu languescentem illam depurationem potenter promoveat, &, si fieri poterit, perficiat. Ad hanc rem consulerem ego, ut Electuarium de Ovo, vel *Theriaca Andromachi* drachma una semis in Aquæ Cælestis vel Aquæ-vitæ communis unciis duabus dissoluta exhibeatur. Id quod à me cum successu non infelici in morborum hujusmodi declinatione factum est. Licet agnoscam calidiora hæc citius exhibita vel morbum duplicare, vel in febrim continuam permutare; quod ab aliis jamdudum observatum est. Idem in juvenibus hoc morbo detentis fieri potest, cautelâ adhibitâ. Ut autem in puerili ætate idem fiat, non tantum non convenit, verum etiam periculo non vacare pridem observavi.

Notandum est in horum morborum principio (*Tertiana* verò præcipue) nonnunquam contingere, ut effervescentia in juvenibus,

ac robustis consue adaugeatur,
ut merito tutius existimes ingru-
enti tempestatì occurrere, quàm
rem totam Naturæ committere.
Hoc autem commodissimè fiet E-
metico in die aliquo intermissio-
nis propinato: illud enim medi-
camentorum genus plerisque Au-
tumnalibus morbis apprimè con-
venit, & symptomatibus illis præ-
cavet, quibus iidem in vigore
sunt obnoxii. Verùm hoc factò,
res tota naturæ permittenda est.
Neque verò crediderim, ingen-
tem illum atque atrocem hujus
effervescentiæ insultum, qui pri-
mos paroxysmos Tertianarum
præcipuè, comitari sæpenumero
solet, tam alicujus malignitatis
effectum esse, quàm ipsius morbi
vis atque roboris: quilibet enim
paroxysmus, continuæ febris in-
star est & compendium; ad-
eoque majori atrocitate agrum
aggreditur quàm continua febris,
donec paroxysmorum aliquot
progressu, morbi vires aliquous-

que retundantur. Verum (ut ut id sit) quandoque accidit, ut præ violentiâ hujus effervescentiæ atque motu effero, *Tertiana* Autumnales (in juvenibus præcipue) depuratione suâ ante destinatum tempus defungantur; adeoque post paroxysmos non multos evanescant; opere nempe naturæ præcipitato. *Quartana* autem non tam cito pede cursum suum peragunt, nisi forte æger eodem morbo jam antea defunctus fuerit; namque in hoc casu licet paroxysmis aliquot exerceri possit, medicus tamen illius rei conscius, fidenter morbum illum subito evaniturum prædicere poterit: quod observatu dignum est.

Priusquam huic argumento clausulam addamus, illud mandandum venit. Ea quæ de febrium Autumnalium intermittantium duratione, atque de tempore ad sanguinis despumationem requisito dicta jam sunt, ita intelligenda

da esse, ut nos illud solum nunc spectemus, quod Natura vulgaribus atque usitatis tantum medicamentis suffulta præstare soleat. Nequaquam enim eo consilio de his rebus ita locuti sumus, ac si doctos & solertes medicos despondere animum velimus, atque vel de melioribus medendi rationibus excogitandis, vel nobilioribus remediis inveniendis spem totam abjicere, quorum ope hujusmodi morborum sanationem accelerent: tantum enim ego profectò ab hoc proposito absum, ut non desperem *vel* à me ipso tale quidpiam sive methodi, sive remedii aliquando repertum iri.

Sublato morbo æger sedulò purgandus est; incredibile enim dictu, quanta morborum vis ex purgationis defectu post febres Autumnales subnascatur. Miror autem hoc à Medicis minùs caveri, minus etiam admoneri. Quandocunque enim horum morborum alterutrum paulò prove-

Etioris ætatis hominibus accidisse vidi, atque purgationem etiam omissam; certò prædicere potui periculosum aliquem morbum eisdem postea adorturum, de quo tamen illi nondum somniaverant quasi perfectè jam sanati.

Purgantia, quibus uti soleo, eadem ferè sunt cum iis quæ post febres continuas exhibenda suasi; atque ea ter quaterve repeti jubeo, uno die interposito. Vel si major aperientium apparatus desideretur, sequens Apozema exhiberi possit. *Rec. rad. Rhabarb. Monachor. ℥ij. rad. asparag. brusci, petrosel. & polypod. quer. aa ℥j. cortic. mediani fraxini, & tamarisci aa ℥ss. fol. agrimon. ceterach. & cap. Ven. aa M. i. Sennæ mund. ℥iss. irrorat. ℥iiij. vini albi, epithymi ℥ss. agarici troch. ℥ij. sem. faniculi ꝑ iv. Coq. in aq. font. ad thiss. sub finem adde succi aurantior. ℥iiij. In colatura dissolve syr. cichor. cum rheo, & magistral. ad melancholiam aa ℥iss.*

℞iſs. ſ. Apozema, de quo cap. ℞ſs. ſing. matutinis per triduum. Et repetatur quoties opus fuerit.

Diligenter autem attendendum, ſi ceſſantibus paroxyſmis citò nimis purgationem aggrediariſ, periculum eſſe, nè illi redeant; nimirum ex tumultu, quem Cathartica, etiam leviora, in humoribus excitare ſolent.

Sæpe accidit, *Hydropas* ex cauſâ prius memoratâ ſupervenire. Verùm illi facilè aperientium, & Catharticorum ope ſanantur, ſiquidem recens affectus fuerit. Neque mihi moleſtum eſt, quoties hinc natum morbum audio, atq; intelligo; nempe de rei exitu omnia bona tunc temporis animo concipiens. Nonnullos enim uſu Apozematis jam præſcripti *vel ſine admixture* hydropi magis appropriatorum, perſanavi.

Obſervavi fruſtrâ eſſe, ſi quis hydropem ex feбри intermittenti natum medicamentis tollere conetur, febre illâ adhuc durante:
febris

febris enim profectò hoc pacto radices profundius agere deprehendetur, non autem amovebitur hydrops. Expectandum itaq; donec febris exulet, ac tum demùm negotium prosperè suscipiendum.

Infantes post febres Autumnales tum Continuas tum Intermitentes, Hectici aliquando fiunt; ventres eorum inflati, tumentes, ac duri evadunt; sæpe etiam tussis, aliaq; tabidorum symptomata subnascuntur, quæ *Rachitidem* planè mentiantur. Hos ego sequenti modo tractandos consulo. Paretur potio cathartica, quam in febrium continuarum sine assumendam præscripsi. Hujus capiat infantulus Cochl. j. vel ij. plus minus pro ætate, mane per 9 dies, uno atque altero die, si opus fuerit, intermisso. Interim verò purgatio ita moderari debet, ac regi, dosẽm vel augendo vel minuendo, ut ultra 5 vel 6 sedes singulis diebus non procedat. Post finitam catharsin totus venter in-

unga-

ungatur linimento aliquo apertivo per aliquot dies. Sequenti uti soleo. Rec. ol. lilior. & tamarisci aa ʒij. succi rad. bryonia, & apii aa ʒj. bulliant ad succorum consumptionem, addendo unguenti de althea, & butiri insulsi aa ʒj. gum. ammoniac. in aceto soluti ʒss. cera flava q.s.f. linimentum. Sanè quamplurimi infantes, etiam verâ Rachitide laborantes, hâc methodo à me liberati fuerunt.

Veruntamen cavendum sedulo, nè purgationem aggrediamur nisi febre jam perfectè fugatâ: licet enim hoc pacto humoris in partes naturales amandati portio quædam evacuari non sine causâ videri possit; nihilominus ab ipsâ febre nova subinde pravæ materiæ copia suggeretur, quæ non solum purgationem reddet frustaneam, verum & ipsum morbum diuturniorem præstabit, ob rationes antea memoratas.

Observatu non indignum est, quod cum febres autumnales tene-
ram

ram ætatem diu cruciârint, nulla spes sit easdem abigendi, donec abdominis regio, circa lienem præcipuè, indurari, atque tumefieri occæperit; iisdem enim gradibus, quibus hoc symptoma supervenerit, febris etiam fugam meditatur. Neque forte ex meliori aliquo prognostico morbum hunc brevi abiturum dixeris, quam si sedulâ animadversione suboriri hoc symptoma perspexeris. Idem porro in crurum tumoribus obtinet, qui in adultis aliquando spectantur.

Multa etiam alia sunt accidentia, quæ morbos hosce consequi solent, ob purgationem vel non omnino, vel non ritè celebratam; quibus in præsentiarum enumerandis supersedebimus, cùm curationis eadem ferè ratio sit utroque, nempe sedimenti ab effervescentiâ præcedaneâ depositi repurgatio, quippe quod suâ morâ malis huiusmodi materiam præbuerit. Quinquam liceret hic loci non

non contemnendum symptomatis genus referre; quod non tantum purgationibus, & evacuationibus aliis quibuscunque, venæ sectioni præsertim, cedere dedignatur, verum & ab illis vires sibi acquirit. Illud autem peculiaris quædam est, ac sui generis *mania* quæ febres Autumnales nonnunquam excipit. Fortassis posthac (re probè perpensâ) statuendum videbitur, manias complures, quæ communem medicandi rationem aspernantur, & post evacuationes fortiores adhibitas, in miseram quandam stultitiam degenerantes, nonnisi cum ipsâ ægrorum vitâ terminantur; has (inquam) plerasq; omnes febribus Autumnalibus diuturnioribus supervenisse. Miratusq; sæpenumerò sum, nullam hujus rei mentionem ab Autoribus factam fuisse, cum non rarò accidisse viderim. De curâ illius nihil mihi nunc dicendum videtur; licet enim haud pauci sciunt, me non sine prospero successu

cessu tractasse hunc morbum, nondum tamen videor rem ipsam pro dignitate satis pensitasse, ut cum prudenti fiducia medendi rationem publice exponam.

SECT.

Sectio Quarta.

De Variolis.

Quandoquidem in more positum est, ut qui de Febris disseruere, *variolas* etiam, & *morbillos* attingant; ego iisdem quoque vestigiis insistendum arbitror, sed utrumq; morbum sub *variolarum* capite complectar; partim brevitatis causâ, partim quoniam uterq; eandem curationis methodum sibi vindicare videtur, quantumcunq; discrimen ex naturâ suâ propriisq; rationibus admittant, de quo jam non libet quicquam disputare.

Existimo itaque *variolas*, morbum esse sanguini superinductum, novum quendam statum quasi affectanti. Est enim sanguis humanus luxuriantis cujusdam ac prædivitis naturæ liquor, multosque
in

in se succos opulentos complectitur, adeoque per totum vitæ curriculum in eodem statu rarissime persistit; verum deposito (tanquam exuviis) nativo genio, atque contextu, semel saltem in vitâ, insignem aliquam mutationem subire aptus natus est, novamque (ut sic loquar) formam induere. Atque hæc mihi de his rebus sæpe meditati, non inidonea ratio visa est, cur illorum sanguis qui nondum hanc mutationem passus est, eandem tam facile subeat: levissimo enim impulsu illuc inclinat vel ex ipsis effluviis ex ægro- tantium sanguine transmissis; non secus ac poma quæ ipsa matura sunt, etiam ea quæ in viciniâ reperiuntur in eandem conditionem perducere solent. Atque idem in multis aliis corporibus cernere est, quæ vel junctis superficiebus, vel influxu quodam à longinquo se invicem afficiunt; & licet pleraque illorum sanguineâ massâ (quæ tenerior est, atque

que ἰσμετάβολα) multo minùs ad mutationem prona videantur, utrinq; tamen ad similitudinem accedunt ac si eandem appeterent. Et quidem hâc ratione contagiosam hujus morbi naturam non minori saltem verisimilitudine declarare licet, quàm eâ quæ ex ejusdem malignitate adduci solet; quin & multo meliùs nodos illos explicat, quos nectere sibi videntur, qui *variolarum* causam in malignam aliquam, atq; venenatam materiam in sanguinis mole hospitantem, atq; ab eâdem expulsam, rejiciunt. Neque enim video quî fiat, ut momento quasi temporis, sanguis alicujus, quem mox istâ contagie affectum supponemus, tanto purulento illius materiæ apparatu instructus sit, quantus in hoc morbo secernitur. Uti nec illud mente assequor, si quidem contagium à maligna aliqua causa suggeratur, quamobrem is qui illo afficitur, atque è morbo suo convaluit, postmodum

K

dum novi contagii non tam capax sit, atq; antea fuerat, ex *variolarum* (ut sic dicam) convictu. Certè in aliis morbis ex malignâ aliquâ causâ dependentibus id quotidie cernimus; qui enim cum femina rem habuerit lue venereâ inquinatâ, non minus etiam postquam semel atq; iterum ex isto morbo convaluerit, in eundem proclivis est, quàm si nunquam hætenus eo detentus fuisset. Neque verò nescio, qui *variolas* aliquando passi sunt, nonnunquam in easdem denuò prolabi; sed nempe rariùs hoc contingit, quàm ut causæ nostræ quicquam incommodi afferre possit: universim enim loquendo, qui semel *variolis* defunctus est, de futuro tutus ab earum incurso reputatur. Materiæ autem excretæ impuritas scditasq; in hoc morbo, præsertim quando tempestate autumnali invaserit, spectari solita, non magis malignam, atq; venenatam illius naturam significat, quàm

quàm ejusdem contagièm id significasse jam diximus: sanguis enim coëptâ hâc immutatione renovationem sui moliens, ex propriâ massâ particulas ejusmodi selegit quæ tametsi cum totâ mole aquabiliter commistæ, satis puræ fuerunt, nunc tamen aggregatæ, novumque contextum adeptæ, corruptelæ speciem induunt; non aliter quàm (ut alibi dictum est) ventriculo ingestorum partes aliquæ, postquam in corpore nostro μεταβολῇ subierunt.

Porro neque illud malignitatem variolarum satis arguere videtur, quòd secreta materia tam profunda vestigia, dum per carnes viam sibi facit, in corpore nostro relinquat (in autumnò præcipuè, atque hiemis initio, quibus temporibus altius illa stigmata variolæ nobis inurere solent) cum idem planè effectus ex cujusvis ferè ulceris pure consequatur. Atque quò luculentius adhuc pateat, non particulas ali-

quas venenatas in sanguine præ-
existentes, eundemque ad sui pro-
pulsionem irritantes, hujus mor-
bi veram causam esse, sed ipsum
sanguinem, mutationes istas affe-
ctantem, eo quo dictum est mo-
do : sæpe observare licet, quos-
dam ex hoc morbo, etsi profundis
vestigiiis non omnino deformes,
totâ tamen vultûs specie, ejusque
lineamentorum ductu, quasque
ipsum corporis fabricâ, eoque
immutatos fuisse; perindè ac si
variolarum interventu perfectam
quandam renovationem totius
massæ Natura designasset.

Verùm si hæc ipsa, de qua lo-
cuti sumus hætenus, de variola-
rum ortu sententia (quam neque
novitatem affectans amplector,
neque cui ab aliis meliora edoctus
pertinaciter adhærebo) verifi-
cior sit, si aliâ aliquâ ratione
commodius explicari possit, non
magnoperè pugnabo : profectò
enim curandi indicationes eadem
semper manebunt : adest enim
semper

semper materia quadam, quæ separari debet, atque expelli, quorum utrumque nisi fiat, actum est de vitâ ægrotantium.

Quapropter ut fundamento alicui, medendi methodus superstruatur, notandum est, duo esse hujus morbi tempora; quorum primum *separationis* est; secundum *expulsionis*. Atq; primum quidem illud tempus plerunq; cum febrili ebullitione transigitur, quæ quatuor primis morbi diebus peragi solet, quorum decursu natura id satagit, ut partes ejusmodi seligat, congregetque, quæ suo sanguinis immutandi proposito interserviant, atque etiam ut illas in carnosas corporis partes relegatas, ibidem deponat; quo facto, pristina quiete fruitur, sedato jam tumultu, qui, dum hoc ageretur, in sanguine ciebatur. Quamvis interim hîc loci consentaneum fuerit subindicâsse, in sanguine laxiori, atque *ἰναιταβλήτω* nonnunquam accidere, ut separatio-

nis periodos sensim, atque gradatim sine insigni aliquâ ebullitione, naturæ negotium facessente, transigatur, priusquam expulsio materiæ pustularum eruptione se prodat. Mihi verò casus hujusmodi non tantum ideo placet, quod sine ægri tædio atque molestiâ transierit, verum præcipue, quod æger morbi sui nondum conscius, atque adeo liberi aeris beneficio fretus, multo commodius (ob rationes infrâ dicendas) ad materiæ secretionem paratus sit, quàm si sub calido regimine constitutus, aut nescio quot Cardiacis usus fuisset.

Separatione sic, ope ebullitionis, in sanguine peractâ, *expulsio* jam locum obtinet, quæ per reliquum morbi tempus, mediantibus parvis illis abscessibus, in carne perficitur. Sicut enim à naturâ abscessuum, suâ specie, non abludunt, ita parem cum aliis cruditatis, maturationis, atque exarescentiæ statum percurrere solent;

solent ; quæ omnia si ritè , atque laudabili modo absolvant , & exequantur , in tuto res est , cum exinde curationis summa dependeat , sin minùs , omnia pessum ruitura sunt. Et quidem postremum hoc negotium priori illo *Separationis* opere, tanto plus temporis sibi vendicat , quòd prius illud in tenui , fluidoque corpore transigatur , atque in ipso (ut sic dicam) naturæ foco ; posterius autem denso spissoque theatro , atque à vitæ fonte paulò remotiori , partes suas exequi coacta sit.

His ita præmissis , indicationes exurgunt : 1. Ut æquabilis ille tenor ebullitionis in sanguine conservetur , qui neque nimis properè separationem nimiam suam vi perficiat , neque tamen torpido nimis motu eandem remoretur , vel non satis idoneam præstet. 2. Ut abscessuli , pustulæve summam curam sustineantur , quo debita tempora percurrentes ,

tandem contentam in se materi-
am omninò avehant, ipsaq; etiam
evanescant.

Utr itaque paucis de primo a-
gamus; Sollicitè imprimis caven-
dum est, hoc tempore præsertim,
ne nimium assurgat ebullitio,
sive id fiat ex congestis stragulis,
sive ex aëre loci, in quo decum-
bit æger, igne nimium excalfacto,
sive ex calidorum medicamentor-
um & cardiacorum usu; præ-
cipuè verò ab his cavere oportet,
si æger in ætatis flore constitutus
fuerit, vel sanguinem habeat ge-
nerosiori potu nimis exaltatum,
vel anni tempestas, aut verna sit,
aut saltem ultra ætatis initium
non processerit. Hinc enim fiet,
ut separatio, quæ sensim, lentisq;
gradibus peragi debebat, ut ad
universalem quandam despuma-
tionem opportuniùs pergat, præ-
cipiti cursu feratur; atque ita vel
non satis idoneus partium nume-
rus congregetur, vel (quod for-
te contingat) nonnullæ partes ad
secre-

secretionem damnentur, quas alias Natura illam subire noluiſſet, niſi quòd ultra debitos limites excurrere coacta, noxam hanc ſibi creet: ſecretis enim illis quæ ad ſeparationem minùs opportuna ſunt, aliorum illuc propendentium motus, eorum commixtione impeditur, adeoque redduntur expulſioni minùs accommoda. Auſim dicere, ex hoc fonte, malorum *Iliada* profluxiſſe, nempe ex auctâ nimis ebullitione in principio morbi, dum mulierculæ oblatiſ cardiacis (ut pulvere *Gasconis*, *Diaſcordio*, & id genus aliis) niſil non ſatagunt, ut (ſi Diſ placet) expellantur ſtatim *variola*, ac venenum à corde removeatur. Imò famigerato illo tutiſſimoque ut exiſtimant, remedio (*Zythogala* intelligo, cui cornu *Cervi* cum *Calendulæ floribus* incoctum fuerit) non minùs imprudentèr utuntur: Certè enim calido huiusmodi regimine plus mali quotannis accerſitur, quàm ullâ Medicorum pra-

xi,

xi, quantumcunq; periculofamil-
lar arbitrentur, atq; à ratione (*sua*
scilicet) abhorrentem. Mihi qui-
dèr rationi consentaneum vide-
tur, ut quo diutius Natura sepa-
rationem molitur, ac perficit,
dummodò ebullitio non omninò
torpeat, eo certius atq; universa-
lius eadem separatio absolvatur.
Atqui ex illâ sic absolutâ, curati-
onis insequentis successus potissi-
mum ut dependeat necesse est,
uti ex methodo contrariâ, con-
trarius planè rei exitus: ex cali-
do enim isto regimine nihil boni
nascitur; sicut ex præcoci fructu,
nihil frugi; cùm frequenter usu
veniat, ut vel in *Phrenitidem* æ-
ger prono lapsu ruat; vel (quod
pejoris notæ est) sudores inge-
ntes oboriantur, ex quibus partes
non secerni aptæ, neq; *puris* natu-
ræ respondentes (quod ipsum ta-
men pus, genuina soboles est hu-
jusce excretionis) eliminantur;
vel ex cardiacis illis administra-
tis calidâq; custodiâ, *variola* ni-
mis

mis protrusæ in unum confluant, fœdo certè spectaculo, tristemq; eventum interminanti. Atq; hæc & ejusmodi symptomata ex his erroribus progigni solent; cum ex alterâ illâ methodo nihil unquam mali observaverim. Natura enim sibi permissa negotium suum suo tempore exequitur, materiamq; debito ordine ac viâ tum secernit, tum etiam expellit, ut (in junioribus præsertim vegetisq; temperamentis) nostrâ ope, nostris artificiis, atq; auxiliis non indigeat, suis viribus optimè instructa, suis opibus locuples, suo deniq; ingenio satis edocta. Neq; sanè vel ipse vidi, vel fando accipi, quenquam ex eo periisse, quòd *variola* primò non eruperint; et si nimis multi perierint, quorum *variola* primò laudabiliter, & cum summâ spe erumpentes, postea recidentibus pustulis præmatùre detumuerunt.

Quemadmodum autem inconsultum est, atq; periculosum calidioris

dioris regiminis vel Cardiacorum ope cœptam ebullitionem nimis evchere, ita è contrario non minus vacat periculo, mediantibus venæ sectione, clysteribus, emeticis, catharticis, aut refrigerantibus medicamentis eandem minuire; cùm hoc pacto partium separabilium commoda secretio plurimum impediatur. Licet enim vulgare illud, atq; tralatitium argumentum, quo adversus phlebotomiam, aliasq; evacuationes utuntur (nempe quòd non liceat à circumferentiâ ad centrum movere humores, cùm natura in hoc morbo contrarium affectare videatur) nullarum planè virium sit; eo quòd ex earundem usu contrarius omninò effectus, subitanea scilicet *variolarum* eruptio, sæpissimè consequi deprehendatur: aliæ nihilominus rationes in promptu sunt, quæ vehementer suadent, ut, siquidem ullo modo vitari possit, ab hac praxi manus abstineamus. Namq; (ut earum præ-

præcipuas paucis attingamus) per hæc evacuationes non tantum ebullitio nimis imminuitur, cujus interim ope partes despumandæ accuratè secerni debuerunt, verum etiam illud ipsum subducitur, quod cœptæ secretioni quasi pabulum continenter suppeditaret; unde sæpenumero contingit, ut *variola* primum laudabili impetu erumpentes (eoq; fortasse melius, quod evacuationes jam dictæ præcesserant) paulò post ex improvviso quasi percussæ detumescunt, idq; ob eam potissimum causam, quod materia desit, quæ quasi à tergo præeuntem insequeretur, atque agmen clauderet.

Ex prædictis itaq; constat, ebullitionem in morbi principio cœptam, neq; nimis evehi debere, neq; nimis minui. Verum alia omnino res est, Medicusq; ad nova consilia redigitur, si serò nimis accersatur; postquam nempe vel cardiacis adhibitis immodicè ebullitio evecta est, vel phlebotomia

miâ inconsultò celebratâ, vel quâvis aliâ causâ mediante, eadem nimis deprimitur, adeoq; ad secretionem impar, atque inhabilis redditur.

Quodsi itaq; primum hoc malum nobis non consciis, nondum scilicet accersitis, aliquando contigerit, sive ex ægrorum intemperantiâ aut calidiori temperamento, sanguis inflammatoriam diathesin nactus fuerit, sive ex astantium muliercularum aut aliorum quorumcunq; consilio, cardiatorum usus *Phrenitidem* invexerit, sive ex *Plethora* circuitus sanguinis impeditus fuerit, atque totius massæ quasi strangulatus supervenerit; in his (inquam) casibus, vel secunda vena est, vel regimen imperandum, etsi non prorsus refrigerans, certè tamen nequaquam calefaciens, sive dictam respiciamus, sive medicamentâ. Et quidem in angustiis hîc versatur Medicus, partim dum suo iudicio satisfacere cupit, partim

tim dum præjudiciis aliorum undiq; cingitur, qui, siquidem ægro quippiam secus acciderit, illius mortem Medicorum temeritati acceptam referre solent. Quam ob causam, atq; etiam quodd ipse morbus admodum versatilis ingenii sit atq; incertissimi exitus, ut vel minimum errorem vix tuto admittat, Medicis quibusdam non vitio vertendam censeo suam illam five prudentiam, five astutiam (charitatem enim forte aliquis in iis desideraverit) qui statim atque erumpunt *variola*, ægrum nutricum curæ relinquunt. Atque pronunciare ausim illius famam in loco valde lubrico versari, qui in medicando hoc morbo frequenter sese exercet: quando quidem non vulgus solummodo mortis causam satagenti nimis Medico transcribere paratum sit, verum etiam ejusdem artis Professores calumniandi ansam inde cupide arripiant, atq; coram iniquis iudicibus causam dicentes, severissimam

famam sententiam facile elicient; eo scilicet consilio, ut ipsi pluris æstimentur, & super aliorum ruinis viam sibi sternant ad famam: id quod viris literatis indignum prorsus est, imò & vilioribus artificibus, modò probitatem colant. Et sanè sæpe misertus sum præclarissimorum quorundam magniq; nominis Medicorum, qui hanc sortem non semel experti sunt, quorum fama non tantum à proletariis hominibus, & vulgi fæce, sed & ab aliis Medicis arrosa fuit, qui forsitan multo majori jure (si quidem in simili negotio versati fuissent) ejusmodi opprobria fuissent promeriti.

Sed ut ad rem redeamus, si venæ sectio prudenter adhiberi nequeat, sive ob opprobrii metum, sive quòd æger vel nondum attigit ætatis suæ florem, vel eundem præterit; reliquum est ut jubeamus, ne fervor ille, sub quo laborat, quovis modo augeatur, atq; adeò ut non aliter in lecto cubet, quam

quàm sanus solebat; ut locus in quo decumbit (modò tempestas anni temperatior adfit) accenso igne non calefiat; ut cerevisiam tenuem pane tosto solùm levitèr tepesactam bibat; ut polentas avenaceas interdum sorbeat, & pomis coctis, aliisq; id genus vescatur. Verùm non permiserim ego, ut medicamentis ullis (ne quidem *posseto* cum C. C. parato) utatur. Ebullitio autem illa hoc pacto sua sponte gradatim minuetur & symptomata cessabunt, priusquam aliquid inde mali nascetur, modò sic tractetur æger, uti jam suavimus; dummodo sanguis non usque adeò efferus est, atq; ultra omnem modum evectus, ut ne quidem inducias ferre velit, dum hæc fiunt: Nam si ita se res habeat, profectò Medicus ad conscientiam suam potius quàm incertam famam se componens, vel sanguinem emittere, vel medicamentum aliquod, non temperatum duntaxat, sed & paulò ma-

L

gis,

gis, aut etiam impensè refrigerans, exhibere debet, vel etiam aëre liberiori æger refocillandus. Innumera sunt illorum exempla qui his modis ab ipsis quasi Orci faucibus erepti fuerunt. Nonnulli enim nutricum curam fallentes, dum *Phrenitide* detinerentur (miris enim artibus ejusmodi homines sæpe utuntur) atq; è lecto fugitivi aëris frigori semetipsos etiam noctu exposuerunt. Alii frigidam aliquando vel furtim, vel raptim nacti, vel precibus à nutrice emendicantes, hauserunt, adeoque felici errore salutem jam planè desperatam consecuti sunt.

Unicam hinc loci historiam ascribere non gravabor, quam ab eo ipso accepi, cujus res agebatur. Is nempe aliquando *Bristolium* profectus, juvenis adhuc, inq; ipso ætatis flore, *variola* ibidem correptus est, iisq; paulò postea *Phrenitis* accessit. Nutrix in urbem egressa, interim ægrum suum

um aliorum curæ commisit, mox nempe reditura. Verum dum paulò diutius moratur, ægrotus (ut astantibus visum est) interea temporis moritur. Astantes & anni tempestatis, quæ fervidior erat, & habitûs ægri, crassi scilicet atq; corpulenti, rationem habentes, ne foeteret cadaver, è lecto sublatum, ac nudum mensæ imponunt, linteo superstrato. Nutrix tandem rediens accepto nuncio, cameram intrat tristissimo spectaculo interfutura; mox amoto linteo, vultuq; conspecto, subobscura quædam vitæ indicia conspici sibi visa est, ac proinde statim projectum corpus in lectum reposuit, adeoq; sub manu consilium capiens, ac nescio quid satagens, ægrum suum in vitam revocavit, atq; diebus aliquot interpositis sanum conspexit.

Proximo autem loco si torpuerit effervescentia sanguinis, atque tam languida evaserit, ut meritò metuendum sit, ne justæ separati-

oni fit impar futura , rationi consentaneum erit, ut commodis quibusdam Cardiacis ad eandem promovendam utamur. Hæc autem eorum maximè conditio videtur, qui vel sanguinis missione mulctati fuere, vel pinguiore vel phlegmatici sunt , vel qui morbo aliquo nuper attriti fuerunt, vel denique (ut reliqua omittam) qui præfenti *Gonorrhæa* aut aliâ aliquâ evacuatione laborant. His & similibus, nisi Cardiacorum beneficio suppetias feramus, secretio non succedet, adeoque nec eruptio pustularum feliciter peragetur, ex quibus ægrorum interitus facile consequetur. Non quòd (meâ quidem sententiâ) maligni quidpiam ac venenati subfit , sed quòd sanguis cœptâ mutatione sui renovationem molitus , eandem exequi nequeat : sanguis enim nunc in morbidò statu positus, & inter genium pristinum, quem deponere jam parat, novumque quem induere gestit, constitutus , cum regredi

gredi nequeat ut antiquum obtineat, neq; verò præ virium defectu progredi, magnis quasi ausis excidit, & æger vitâ necessariò fungitur. Neq; interim nego, in ipso expulsionis tempore, quo secreta materiâ ad suppurationem pervenit, si ex quâvis causâ foras intrò revocetur, eandem ægro certam necem inferre; id quod ob eam solam corruptelam accidit, quam ex suâ secretionem sibi acquisivit.

Tandem, ut ad secundam illam indicationem pedem promoveamus ad *tempus expulsionis* accommodatam; quo tempore materia separata parvorum abscessuum, sive pustularum ope amandatur: nempe illud h'c agendum est, ut pustulæ debito modo sustineantur, quò ritè atq; ordine destinatam periodum assequantur.

Sicut itaq; supra satis, ut opinor, ostensum est, imprimis periculosum esse, si æger præsentī febre, ac pustulis vix dum apparen-

tibus, in ipso secretionis tempore
nimium calefiat ; ita etiam non
minori periculo plena res est, si
idem quovis morbi tempore fiat,
atque illo præsertim quod ad ex-
pulsionis initium vergit, crudis
adhuc existentibus pustulis :
quamvis enim sanguis peractâ jam
separatione, atq; relegatâ ad car-
nosas partes materiâ, ab intestino
illo tumultu magnam partem im-
munis sit ; interim tamen tener
adhuc, recensque, ac vix novo
statu, & quasi texturâ indutus,
ἐν πύλλῃ est, facilèq; vi caloris im-
modici undecunq; appellentis, af-
ficitur, atq; adeò levissimo mo-
mento irritatus flammam concipit,
& in novam ebullitionem
proclivis est ; quæ quidem nova
ebullitio non, uti prior illa, sepa-
rationem jam molitur (illam quip-
pe peractam supponimus) verùm
illius loco non tantùm symptoma-
ta superius memorata excitat, sed
& cœptam per pustulas expulsio-
nem interturbat, & contentam
mate-

materiam exagitando noxam parit. Vel itaq; partes jam secretæ, atq; in corporis ^{inter} depositæ, vehementi illo rapidoq; sanguinis ebullientis cursu abreptæ, in ejusdem massam resorbentur; vel partes carnosæ ultra gradum supurationi debitum excoactæ, minus commodè illam exequuntur; vel deniq; fortassis obortâ hac novâ ægritudine, sanguinis œconomia, ipsarumque carnium tonus pervertitur, usq; adeò ut materiam illam expulsam vincere, eamque solenni more abscessuum coquere nequeat.

Interim non usq; adeò nos illuc intentos esse oportet, quò ebullitionem nimiam in sanguine prævertamus, ut ægrum frigoris injuriis exponendo, pustularum eruptio impediatur. Gradus ille caloris ad harum expulsionem promovendam accommodatissimus, naturalis sit oportet, atq; ejusmodi quæ carnosarum partium temperiei conveniat; quiq; hunc

exceedit, aut ab eodem deficit utrinque periculosus est.

Ex dictis itaq; satis manifestum videtur, in quam incerto lubricoq; sit loco, tum morbus ille de quo loquimur, tum praxis medica, quæ eidem accommodanda est. Quinetiam patet, Medicorum negotium in angusto versari; ut minus mirum sit, si Nutricibus, per se nimium plerumq; officiosis & satagentibus, res malè sæpenu-merò succedat. Nempe res ardua est, & quæ muliercularum ingenium atq; iudicium superat, gradum caloris huc requisiti definire, præsertim cum anni tempestas, ægrorum ætas, & vitæ ratio, aliaq; huc spectantia simul pensanda veniant, id quod prudentem profectò atq; sagacem Medicum omnino postulat.

Quòd si autem in hoc morbi tempore vel faciendo quicquam vel omittendo, sanguis ad ebullitionem denuò concitatus fuerit, opus est ut fervor ille consopiat
iisdem

iisdem artibus, quas jam antea diximus in *tempore separationis* adhibendas esse.

E contrario si contigerit, ut, vel phlebotomiâ minus opportunè celebratâ, vel admissio frigore, pustulæ resederint, & materiâ recedente fluxus alvi supervenerit (nam residentibus illis absque alvi fluxu, non adeò res periculi plena est, cum vel noctis unius spatium sæpe denuò erumpant plenius) in hoc (inquam) casu Cardiacis utendum est. Sed cavendum tamen, ne in his exhibendis nimis sumus: quamvis enim sanguinem ademeris, fieri tamen potest, ut virium inde jacturam metuens, adeoque Cardiacis aut fortioribus, aut sæpius repetitis utens, novam ebullitionem ex improvviso suscitet. Nimirum sanguis adhuc tenerior est, & vim calidioris stimuli facile sentit; unde fit ut sæpe repetitæ ebullitiones in eodem excitentur, quibus ægrorum mors majori jure tribuenda est, quam præ-

prægressæ venæ sectioni.

Si *Ptyalismus* in hoc morbo supervenerit (quod sæpe in adultis post calidius regimen, & Cardiacæ, contingere cernitur) bona omnia sperare licet. Certè plerique ita malè tractati, huic symptomati salutem suam acceptam referunt. Morbus enim à viâ naturali, quâ se expurgare teptaverat, digressus, novam hanc molitur, per *salivationem* scilicet; proindeq; dehinc minùs de pustulis curandum est, sed spectanda potissimùm est expuitio, conandumque ut quàm laudabili more succedat. Cavendum etiam, ne *Ptyalismum* hunc quovis modo impedias aut interturbes. Quamobrem à gargarismis, sub quocunq; prætextu, abstinenceatur; quorum usu mortem aliquando illatam observavi, dum sputum aliàs exiturum inhiberent. Solùm hîc cerevisiam tenuem levitèr calfactam admiserim, quâ, si opus fuerit, ægrorum ora abluantur.

(Pustu-

Pustulis exarescentibus, ac deciduis, æger sedulo purgandus est, præsertim post *variolas Autumnales*.

Jam ut calcata vestigia repetam ac ad praxin proprius accedam, rem totam paucis expediam. Quamprimùm manifesta hujus morbi indicia se produnt, ægrum aurâ liberiore, vino ac carniū esu interdico, cerevisiam verò tenuiorem pane tosto leviter tepēfactam pro potu ordinario ac nonnunquā pro arbitrio degustandam concedo; pro victu etiam jussula avenacea, aliaque quæ neque frigoris neque caloris vim aliquam egregiam obtinent, aut ventriculo concocturo molestiam exhibent, injungo; nec vulgarem illam rusticamque dietam admodum improbo, nempe ut lacte cum pomo cocto & contuso vescatur, modò cautum sit ut eo pervices utatur, & modice, dempto etiam lactis frigore. Quoad lecti usum, cum juxta anni tempestatem ac vario-

variolarum copiam, vel, ut hominibus fanis solenne est, solummodo nocturnum, vel etiam diurnum & perpetuum esse velim. Nam si tempore æstivo variolæ, eæque non multæ, obtingant, quorsum attineat ægrotum in lecto jugiter stratum obrutumque detinere ego quidem nequaquam video. Quin potius singulis auroris pro solito de toro exurgat, eâ lege ut tam loco quam vestitu, frigoris pariter ac caloris nimii incommoda præcaveantur. Quid quod ægroto à cubili interdium abstinente, morbus minori cum molestiâ ac etiam breviori temporis spatio tempora sua peragat, quam si eidem continenter affigeretur, id quod non modo ægritudinis tædium adauget, verum etiam febrilem æstuationem fovet, ac prodeuntibus vesiculis dolorificam inflammationem conciliat. Quod si aut frigidior anni tempestas aut copiosior exanthematum eruptio, perpetuo decumbendi necessi-

necessitatem ægrotanti imponat, prospicio ut non intentiore caloris gradu vel adjectis pluribus stragulis in lecto decumbat quàm quibus in prosperâ valetudine uti solebat, accenso interim non nisi hyeme incumbente manè & serò foco mediocri; neque etiam exigo ut brachia semper stragulis accuratè cooperta detineat, aut in eodem loco semper jaceat, nempe ne sudores erumpant, quos ego tum rationibus jam suprâ allatis, tum ipsâ experienciâ fretus fidentèr affirmo non absque ingenti periculo presertim in adolescentibus accidere posse. Quod ad Therapeiam attinet, ego ante diem quartum ad eruptionem promovendam nec medicamentum ullum exhibere nec regiminis legem ægroto imponere consuevi; quippe quo lentiore gradu vesiculæ effluerint, eò plenior ac perfectior fiet separatio, nec præcocium fructuum instar velocitatis laudem præcipiti marcescentiâ cor-
rum-

rumpent. Die modò dicto Cardiacum aliquod blandius unicâ saltem vice exhibitum, naturæ expulsiōem molienti non inutiles feret suppetias. Ab eo tempore lactis tepidi haustulum croco modicè tinctum, manè ac vesperi, donec pustulæ ad debitam molem ac maturitatem pervenerint, sumi jubeo. In hoc verò morbi statu, quoniam putrida *misquata* ob exhalationem, pustularum incrustatione impeditam, facile introrsum tefiliunt, adeoque mortem brevissimo temporis spatio quandoque asciscunt, prout ego aliquando expertus sum, idcirco hic Cardiacum aliquod temperatum horis matutinis ac vespertinis, donec exuvix decidere incipiant, propino. Mihi ante omnia se probavit *Vinum malacense* croci tantillo tinctum ac ad cochlearia quatuor vel quinque exhibitum. Ubi jam pustulæ omnes deciderint, instituenda est semel atque iterum purgatio, præsertim incumbente Autum-

tumno : Plurimas enim relinquit hic affectus in sanguine ac visceribus sordes facundum deinceps aliarum ægritudinum seminarium. Quod ad medicamenta illa attinet quæ deformia pustularum vestigia prevertant, ego certè de his non admodum fui sollicitus, ad summam rei, ægrorum nempe vitam tutandam magis attentus. Neque vero Variolæ vernaes & quæ æstatis initio accidunt, hanc injuriam valde minantur; raro enim profundiores cicatrices relinquunt : quæ autem aliis anni tempestatibus occurrunt, ingenti periculo detentum minoribus hisce curis animum meum liberant. Eos autem qui oris gratiam tectam sartamq; cupiunt hoc unum admoneo, ut ab omnibus oleis, axungis, linimentis, aliisque id genus Defensivis prorsus abstineant; quandoquidem multiplici observatione didici ea deformitatem (quæ aliàs in summo variolarum squallore vix notabilis fuisset) longè

longè fædiorem reddunt, nam dum humiditate suâ ulcusculorum deficcationem retardant, fit ut hâc morâ sanies in iisdem contenta profundiores foveas excavet.

Atque hoc planè ritu filiolum meum *Guilielmum Sydenham* (cujus ego salutem ac vitam vel ipsis Indiarum opibus præpono). si ex hoc morbo ægrotaret, nisi forte quidpiam insolens atque extrâ ordinem interveniret, tractari juberem. A me autem in hisce tradendis ea impietas longissimè abest, ut cujuspian mortalium credulitate ad perniciem humano generi etiam post mea fata inferendam abutar. Enim verò quàm propè infinita hominum vis fortiorum Cardiacorum usum ac calidiorem custodiam suis funeribus luat, quotidiana testatur observatio. Cujus quidem instituti noxa in juvenes vegetos ac robustos imprimis cadere consuevit, utpote quibus in lecto detentis, ac mul-

multiplici tegumentorum ponde-
re obrutis mox copiosus sudor
oboriri solet, qui à Clinicis mili-
erculis malignitati (quæ fortasse
in hoc affectu nulla est) exhalan-
dæ intentis præposterâ sollicitu-
dine aliquandiù productus, tan-
dem circa diem octavum (quem-
admodum multotiès animadverti)
sponte sistitur, nullâ calidissimo-
rum pharmacorum operâ revocan-
dus; Æger autem deinde in mo-
lestissimam inquietudinem, sum-
mæque querulam anxietatem,
mox in copiosam mictionem in-
cidens, paulò post fato succum-
bit. Sanè fidentèr affirmo pau-
cos admodum juvenes hoc ritu
tractatos unquam evadere solere,
nisi quos forte superveniens ptya-
lismus aut copiosa narium hæmor-
rhagia veluti ex ipsis Orci fauci-
bus eripiat. Contra verò, mor-
bus hic, quem tanquam valde exi-
tiosum, & plurimorum interitu
funestum averfantur plerique mor-

talium, levis admodum & benignus cursum suum, nec aspectu adeo foedum, nec eventu tristem, peragit, si methodo hoc minime operosâ tractetur.

Verum objiciet aliquis fortasse, quorsum itaque tot verba de hac re facta sunt, quandoquidem duabus oculis totum negotium confici poterat, nempe *Nihil agendum*? Cui sic respondeo, Me quidem non illibenter hoc molesto opere supersedere potuisse, nisi quodd sententiam meam hactenus expositam inter duas, easque diversas & oppositas medendi rationes, quarum utraque pari fere imperio inter mortales potita est, collocatam repererim; tum eorum videlicet, qui venæ sectionem tanquam necessariam imperant, & subinde medicamentis etiam refrigerantibus, ad reprimendam sanguinis ebullitionem nimiam uti solent; tum aliorum, qui Cardiacorum usum vehementer

hementèr inculcant, & calefacientis regiminis : nimirum naturam (ut opinantur) ducem secuti, dum morbi malignitatem à centro corporis ad ejusdem peripheriam protrudere nituntur. Sed profectò sententiam nudam nullisq; rationum fulcris subnixam in medium protulisse, nimis absurdum videbatur ; sicut è contrario animi mei sensa dissimulasse parum in se probitatis habere existimabam, cum persuasissimus sim, ingentem hominum vim ob utramq; praxim (prout illæ dudum obtinuerunt) interemptam fuisse. Interim lubens fateor (idque in præcedenti tractatu probasse satis mihi videor) in hoc morbo nonnunquam exquisitissimam seduli, ac prudentis Medici operam requiri, qui pro re natatum huc tum illuc inclinando, & quasi scenæ inserviando naturæ negotium adjuvet : quanquam hoc ipsum non alibi forsitan fuerit ne-

cessarium, quàm ubi cura morbi
ex ejusdem naturæ manibus qua-
si crepta pridem fuit, ægerq; ma-
lè atq; imperitè tractatus, Medico
nondum consulto, aut accersito.

SECT.

Sectio Quinta.

*De Peste sive Febre
Pestilentiali.*

IN superioribus obiter admonui
è febribus nonnullas in malignarum classe vulgò reponi, cum indomita symptomatum sævitia, quæ huic opinioni patrocinari videtur, non à venenosâ morbi indole sed a therapeiâ perperam administratâ proficiscatur. Nam cum ad morbi solutionem à naturâ destinatam haud satis attenditur, sed alia mendendi ratio temerè instituitur, hinc perturbatâ totius corporis œconomiâ, ac omnibus susque deque conversis, non modo tristissima rerum facies ultra consuetum morbi morem inducitur, verùm morbus jam à seipso alius, etiam anomalis accidentibus velut alienigenarum satellitiis

stipatur. Atqui Febris verè maligna non est omnium dierum morbus, utpote quæ ab aliis febrium speciebus, ob symptomatum anomaliam eâ nomenclaturâ ut-cunque insignitis, totâ suâ ideâ ac ingenio dissideat. Reverà enim cum ipsissimâ peste, specie convenit, nec ab eâ nisi ob gradum remissiorem discriminatur. Quocirca utriusque affectûs ortum ac curationem in eodem capite complectar.

Aeris massæ occultam ejusmodi sive crasin sive Texturâ obtingere quæ diversarum diversis temporibus ægritudinum ansa atque pararia existat, nemini obscurum est, qui modò animadverterit unum eundemque morbum certâ aliquâ tempestate infinitam mortalium vim corripere, ac Epidemium fieri, aliàs tamen unum alterumve hominem afflixisse contentum, ulterius non grassari. De Variolis, ac imprimis de Peste, hujusce capitis argumento, res est

est sat superque manifesta.

At verò quæ qualisque sit illa aëris dispositio, à qua morbi-
ficus hic apparatus promanat, nos
pariter ac complura alia, circa
quæ vecors ac arrogans Philoso-
phantium turba nugatur, planè ig-
noramus. Quicquid sit, hoc sal-
tem nomine Dei Opt. Max. clem-
entiam ac bonitatem meritissi-
mo jure veneramur, quod aëris
constitutiones *λοιμώδεις*, id est,
Pestem malorum omnium imma-
nissimum, ac humano generi
maximè internecinum, inferen-
tes, rariùs evenire voluerit, quàm
quæ cæteris affectibus minùs exi-
tialibus fuscitandis inserviant.
Unde fit quod hunc orbem nost-
rum *Britannicum* Pestis vix fre-
quentiùs quàm post annorum cir-
citer quadraginta intervalla sum-
mo pernicipiei vigore, ac totà furi-
arum acie adoriatur. Quæ per
annos aliquot pestem insigniorem
subsequentes sparsim occurrunt
pestiferorum funera, paulatim

imminui, ac evanescere solita, pestilenti aeris diathesi etiamnum ex parte perseveranti nec dum in aliam salubriorem penitus immutatae attribuenda sunt quippe quae antegressae messis duntaxat spicilegia reputari debeant. A quibus etiam nuperæ luis reliquiis, fit ut febres quæ anno post graviores pestem uno aut altero passim grassantur, pestilentes esse soleant; & licet aliquibus veræ pestis notis destitutæ, tamen ejusdem naturam ac indolem quam plurimum referant, necnon consimilem medendi rationem sibi vendicent, quemadmodum inferius ostendemus.

Verum præter istam aeris constitutionem, ceu causam communiorē, accedat oportet & alia procatactica, nimirum *putrescentia* sive seminii a pestifero aliquo corpore vel immediate ac propiore consortio, vel mediate ac per fomitem aliunde transmissi susceptio. Hoc enim si instante qualem diximus

mus

mus aëris diathesi fieri contingat, ab exigua primùm scintillâ mox horribile erumpit incendium, ac densatis undique funeribus universo aeri per istum terræ tractum à peste tum laborantium halitibus tum mortuorum cadaveribus, labes & contagium inducitur; adeo ut ad tristissimæ ægritudinis propagationem jam non amplius vel fomite vel personali consortio opus sit, verùm quemcumque hominem vel summâ curâ à peste correptis semotum, ipse aër cum spiritu intrò subiens per se ac suo Marte inficere valeat, modò ille corpus habeat humoribus ad afflatum excipiendum paratis refertum.

Quanquam autem hic morbus, cum duntaxat sporadicus existit, nullo tempestatis discrimine paucos aliquot, tradito quasi per manus contagio, affligat, tamen ubi adest etiam epidemica aeris constitutio, exoritur circa eam anni partem quæ inter ver ac æstatem ambigit, utpote quæ ad producendam

dam ægritudinem cujus essentia in humorum *εργασία* sive inflammatione, ut postea ostendemus, imprimis consistit, maxime idonea atque accommodata sit. Porro & sua habet Incrementi ac Declinationis tempora, non secus ac ceterarum rerum naturalium species. Nascitur eo quo diximus tempore, crescente anno adolescit, eodemque vergente collabascit, donec tandem aërem in diathesin huic morbo adversantem, glacialis bruma transmutet.

Quod si tempestatum anni vicissitudines in hunc affectum nihil imperii exercerent, verum seminium pestilentiale nullâ acris mutatione domabile de alio in alium perpetuâ propagationis serie transmitteretur, fieri non posset, quin ubi in frequentiore aliquam Urbem semel pedem intulisset, continuatâ strage funera usque & usque densaret donec tandem nemo superesset in quem pestilentis miasmat^{is} labes impingat.

Atqui

Atqui contrarium sæpe evenisse animadvertum est, numero extinctorum, quos unica mensis *Sextilis* septimana ad aliquot milia extulerat, sub *Novembri* exitum valdè imminuto ac propemodum nullo. Nec tamen diffiteor fieri posse, quod & nonnulli aucthores factum prodiderunt, ut Pestis aliis etiam anni tempestatibus caput primum exerat; hoc autem rariùs accidit, nec ejusmodi lues in populum admodum debacchatur. Interea, aeris dispositionem, quantumvis *αιετός*, pesti suscitandæ per se imparem esse, vehementer suspicor; quin pestilentia morbum alicubi semper superstitem aut per fomitem aut per pestiferi alicujus appulsum è locis infectis in alios deferri; ibidemque non nisi accendente simul idoneâ aeris diathesi popularem fieri. Aliàs enim non assequor quid fiat ut in eodem cæli tractu dum unum aliquod oppidum peste gravissimè affligitur, aliud non longè diffi-

diffitum, omnem commercii necessitudinem cum loco contagioso cautè inhibendo, prorsus immune se præstiterit; quemadmodum non ante multos annos pesti per universam ferè Italiam immaniter grassanti, *Magni Ducis* cura atque prudentia aditum in *Hetruria* fines penitus interclusit.

Primus insultus rigorem ac horrorem, quemadmodum & febrium intermittentium accessiones, ferè perpetuum habet comitem. Mox vomitus enormes, dolor circa cordis regionem (ac si torculari premerentur) febris ardens usitatâ symptomatum *symptomata* stipata, indefinenter ægros divexant, donec aut mors ipsa aut benigna Bubonis vel Parotidis eruptio, quæ materiam morbificam foràs ablegat eos ab luctuosissimo discrimine liberet. Rarius quidem accidit, ut citra ullam febris præensionem ingruat, ac homines de improvviso è medio tollat,

lat, maculis purpureis præsentanei interitus nuntiis etiam dum in foro versantur erumpentibus. Quæ repentina exanimatio (quod animadversione dignum) nisi in Pestis admodum funestæ exordio vix contingit; remittente ac refractâ jam lue aut in annis in quibus non existit popularis, nunquam observata est. Fit etiam nonnunquam ut tumores prorumpant nec febre nec graviore aliquo symptomate prægresso; quamquam suspicor rigorem & horrorem leviusculum ac minùs perceptibilem semper præcessisse. Quibus autem hoc obtingit, iis integrum est per publicas plateas prohibitu obambulare ac communia vitæ munia, sanorum more, spre-tâ omni regiminis curâ, obire.

Cæterùm quod ad morbi essentiam spectat, eam enucleatè definire in me non suscipio. Nec fortasse hominibus cordatioribus rem minùs importunam ille facere videbitur qui à me postulârit quid
hanc

hanc aut illam ægritudinis speciem constituat, quam ego etiam facerem si ab illo idem de *Equo*, V. C. inter animalia, vel de *Betonica* inter stirpes vicissim sciscitarer. Nimirum certissimis ubique legibus ac artificio sibi soli intellecto rerum omnium generationes Natura parens exequitur, quæque uspiam è causarum gremio in actum ac quasi in lucem educit, eorum essentias quidditates ac differentias constitutivas, altissimis tenebris obvelat. Hinc unaquæque morborum non minùs quam animalium aut Vegetabilium species, affectiones sibi proprias perpetuas ac pariter univocas ab essentia sua promanantes sortita est. Neque interim magnoperè urgebit ista *Quæstio*, Qui demum morborum medela administrabitur dum causæ ipsorum nos latent? quandoquidem non causarum sed methodi convenientis atque experientiâ comprobatæ cognitione, affectuum plurimorum curatio

curatio absolvitur. Sed ut ad rem redeamus. Quoniam similitudinem omnium morborum ortus à qualitatum vel primarum vel secundarum vitio (quod solum in hac rerum caligne nobis licet) deducere solemus, propè est ut credam Pestem peculiarem ac sui generis Febrim esse, quæ à particularum, sanguinis spirituosiorum inflammatione, originem ducit, utpote cujus naturæ subtilissimæ, præ tenuitate suâ, maxime proportionatæ ac adæquatæ videntur. Quod si subtilitate quâ potest maximâ pollet (ut in principio & statu constitutionis Epidemicæ videre est) subito ac quasi ex improvviso calorem nativum dissipat & ægrum è medio tollit: Cadaveribus interim hujus morbi ferociâ tam subito extinctorum, maculis purpureis undiquaque conspersis atque fædatis; nempe fibris cruoris præ intestini conflictûs violentiâ dissilientibus, & compage ipsius prorsus dissolutâ. Atque hæc

hæc tragædia præ hujus quasi flammæ subtilitate eximiâ, etiam sine aliquâ sanguinis febrili ebullitione vel alterius ægritudinis præensione cietur. Secus quàm ut plurimum accidit ubi causa morbifica minùs subtilis existit & quasi obtusiori telo vitam impetit. Discriminis modus pinguiori exemplo sic adumbretur. Si acus vel quid aliud cuspide graciliori præditum pulvinari supponatur ac vi adigatur, illud, æquè ac ab obtusiore instrumento similiter adactò, in sublime non attollitur, sed perforatur. Verùm ejusmodi subitanea extinctio, rariùs occurrit, nèc nisi (ut supra innuimus) circa initium pestis vel incrementum. Etenim ut in aliis febribus plerumq; rigor atque horror primùm invadit, quem calor mox excipit & tantisper excurrit donec particulæ cruoris inflammatae provido naturæ ductu ad Emunctoria amendantur ac ibidem ad instar phlegmonum communium in pus vertantur.

vertantur. Jam si inflammatio adhuc remissior existat, febres quas Pestilentes vulgò appellant producere solet; ut in fine pestilentis constitutionis sæpenumerò accidit, ac forsitan etiam uno alterove post anno, donec ista febrium species prorsus dispareat.

Certè, me judice, in inflammatione ista quam Latini *Ignem Sacrum* appellant, quandam Pestis imaginem non obscuram intueri licet. Est enim morbus hic apud saniores Medicos, Febris Continua à sanguinis parte tenuiori corruptâ ac inflammatâ originem ducens, quâ ut natura se liberet, eam in corporis aliquam partem externam expellit, in qua Tumor, aut potius (cum tumor adeo notabilis sæpe non appareat) Macula rubra, lata, dispersa quam *Rosam* appellant, oritur. Solvitur autem ista Febris, postquam uno atque altero die ægrum afflixit, criticè per hunc tumorem, & proinde aliquando in glandulis

N

sub

*Vid. Sen-
nertum, li.
2. cap. 16.
de febr.
Sympt.
contin.*

sub alis vel in inguinibus dolor, ut etiam in Peste fieri consuevit. Et ferè invadit hoc malum ut Pestilentia, cum horrore & insequenti calore febrili, ita ut qui ipsum ante non sunt passi, existiment lue pestifera se corripì, donec tandem in crure aut alio loco sese affectus prodat. Quibus accedit quod & maligni aliquid huic morbo inesse nonnulli Authores suspicantur, ac proinde curationem in sudoriferorum atque alexipharmacorum usu constituunt. Hæc quidem flamma, ubi Ebullitionem commoverit, cujus ope particulæ sanguinis leviusculè ustulatæ ac quasi syderatæ brevi spatio foràs ablegantur, sponte suâ nec ulteriorem noxam molita extinguitur.

Veruntamen Ignis noster isto *Sacro* longè *divinior* est, ut qui summâ quâ pollet substantiæ tenuitate intimiores corporis recessus ad instar fulgetri permeare aptus natus sit, spiritibus cruoris de-
repente

repentè profligatis, ipsiusque compage nonnunquam citius dissolutâ quàm Natura præcipiti malo oppressa, Ebullitionem febrilem (solennem nempe machinam quâ quicquid sanguini infestum est, suis è finibus amovere satagit) concitare valeat.

Quod si quis mihi hîc litem paret de eo quod hunc morbum ab Inflammatione oriri existimem, is attendat non modò febris præsentiam, sed & complura alia huic sententiæ suffragari; nempe sanguinis detracti colorem, qui Pleuriticorum ac Rheumatismo laborantium sanguinem plane æmuletur; adustam Anthracum faciem Pyrotici actualis impressioni non absimilem; necnon Bubones ipsos, qui inflammationem æquè solenniter excipiunt ac eandem alii cujuscunque generis tumores consequi solent, uti & inflammationes pleræque omnes in abscessum terminantur. Quin & anni tempestas quâ Epidemica Pestis ut

rimum exoritur, ad hanc rem symbolum suum conferre videtur: Eodem enim tempore, nimirum quod inter vernum æstivumque medium est, *Pleuritides*, *Angina* aliaque inflammati sanguinis affectiones populariter ingruere consueverunt; quemadmodum etiam nunquam frequentiores mihi visæ sunt, quàm per aliquot septimanas, quæ nuperæ *Pestis Londinensis* exortum antecesserunt. Nec verò nullius est momenti, illum ipsum annum tot millium strage funestum, alioquin mitissimum ac saluberrimum extitisse; omnesque qui à Peste immunes perstiterunt nunquam meliori valetudine usos fuisse; quin & eos qui ab eadem convaluissent, cachexiæ aliisque affectibus à residua priorum morborum labe provenire solitis, non magis obnoxios deinceps vixisse. Quibus accedit, quod & quantacunque latitudinis apostemata ea carbunculi, postquam inflammata particulæ

culæ unà cum sanie decessissent, Chirurgicis auxiliis, iisque non admodum conquisitis facillè sanata fuerint.

Verùm perquirat hîc fortasse aliquis, si pestis in inflammatione quadam consistat, quî fiat ut medicamenta calidioris censûs, qualia sunt *Alexipharmaca* propè omnia, tùm ad hujusce affectus Therapeiam, quàm Prophylaxin tanto cum fructu usurpentur. Cui respondeo, illa duntaxat per accidens auxilium præstare, nempe Diaphoreseos quam suscitant beneficio, quo particulæ sanguinis inflammatae diffillantur atque exterminantur. Quòd si fortè exhibita sudores commovere non valeant (ut persæpe accidit) mox sanguinis incendium ab additio calore magis efferatum, eorum noxam palàm proclamat. Prophylaxin ut verbo attingam, non sum nescius etiam ad illam *Antidotarium* calidorum usum passim deprædicari, at quo emolumento

adhuc probandum restat. Imò vinum liberitis ingurgitatum, aliaque fortiora præservativa statis horis dictim assumpta, complures, qui aliàs salvi intactique verisimiliter permansissent, in hunc effectum conjecerunt.

Quod ad harum febrium *Therapeiam* attinet, erunt fortasse qui me temeritatis atque arrogantiae eo nomine infimulabunt, quòd ab Urbe dum nupera pestis grassaretur, maximam partem complurium milliarium intervallo semotus, adeoque observationum copiâ minùs instructus, de hac re tamen differere sustineam. Verùm cum Medicis illis longè peritioribus, quibus per totum calamitosæ luis decursum inter media pericula & mille mortis imagines commorandi animus ac fiducia non defuisset, tamen ea quæ crebriori usu de hujusce morbi ingenio annotassent, in lucem edendi voluntas hætenus defuit, mītiorem, uti spero, de consilio meo

meo sententiam laturi sunt omnes boni, quòd meam de truculentissimo affectu sententiam paucis quidem sed propriis observationibus superstructam in medium expro-
mam.

Ac primus quidem locus *Indicationibus curativis* debetur, quæ eò in universum dirigendæ sunt, aut ut naturæ ductum in exterminando morbo accuratè sequentes, eidem subsidiariam porrigamus manum; aut ut methodo, quâ natura in intestino hoc hoste debellando uti solet, minimè fidentes, diversam ac tutiorem ex nostro penu atque artificio vicè illius substituamus. Nisi fortè hîc aliquis regerat rem etiam satis feliciter per pestifuga alexiteria geri posse quorum ingentem apud Practicos copiam reperire est. Verum enimverò annon auxilium quod præstant hujusmodi medicamenta, potius manifestæ ipsorum facultati, quâ sudores affatim proliciendo simul materiæ mor-

bificæ exitum aperiant, quàm occultæ cuidam indoli quâ a Natura ad pestilentis malignitatis (uti loqui amant) labem delendam donata fuerint referri debeat, magnam atque ancipitem habet disceptionem. Nec de hisce tantummodo sed & de aliorum morborum Alexiteriis dubitare fas est, utrùm evacuationem aliquam sollicitando, potius quàm virtute quadam specificâ ægrotantibus non succurrant. Qui enim, verbi gratia, in *lue Venerea* vel *Mercurium* vel *salsaparillam*, veneni in isto morbo reperti alexipharmaca objiciat, adducenda sunt ei curationum exempla, in quibus ille sine sputo aut secessu, hæc vero sine sudoris suscitatione sanitatem aliquando restituerit; quod ego quidem credo ei admodum difficile futurum. Mihi autem verisimile est peculiare pestis remedium, propriumque ipsius pernicipi alexiterium adhuc in naturæ sinu abditum delitescere, nec eandem nisi

nisi ratione quadam mechanicâ tolli posse.

Quœcirca ut intentionem illam priorem paulò plenius expendamus, quæ eò spectat ut Naturæ in materiæ morbificæ exterminatione suo more & modo auxilium suppeditetur; advertendum venit, quòd in verâ peste Natura, dum neque sponte suâ aberrat neque vi aliquâ transversim agitur, per abscessum aliquem in Emuntoriis erumpentem, unde materiæ exitus patescit, negotium suum exequitur. Atqui in febre quam Pestilentem nuncupamus, mediante diaphoresi per universam corporis superficiem idem efficitur. Unde colligere est, pro diversa, quam natura in utroque morbo præmonstrat, viâ ac ordine, etiam diversam medendi rationem institui debere. Nimirum si quis materiam veræ Pestis, ope sudoris amoliri satagat, is diversâ à naturâ viâ insistit, utpote quæ id per apostemata molitur,

tur. Contrà verò qui aliàs quàm per sudores Febris Pestilentis materiam eliminare tentat, is cursum instituit cum naturæ ductu ac *en* nequaquam convenientem. Cæterum in Peste verâ, quoniam idoneo ac certo remediorum genere naturalis morbificæ materiæ ejectio, id est, apostematum eruptio promoveri possit, nondum constat; nisi quis fortè victum corroborantem atque Cardiaca ad illud conferre posse existimet; quæ tamen multum dubitarem ne ægrum jamjam plus æquo calefcentem in majorem æstum conjiciant. Certè sudores in hoc casu frustrà esse compertissimum habeo; quanquam haud inficior, post magnos sudores ad trium quatuorve horarum spatium productos ac deinde abruptos, tumorem se in conspectum dare; quem ego à sudore proficisci minimè arbitror; utpote quo vigente, nullum appareat eruptionis indicium; finito quidem veluti per accidens

con-

consequatur, nimirum cum jam aliquam sarcinæ partem quæ naturam plùs fatis gravabat, sudores abstulerint ac corpus à Cardiacis ad Diaphoresin suscitandam propinatis vehementiùs incalescat. Verum quàm fallax & infida sit, hæc peccantis materiæ per apostemata à sudoribus foràs evocata, exterminatio, testor funestos eorum exitus qui hoc modo tractati fuerunt, è quibus vix tertius quisque (ut modestissimè dicam) medicationis ac morbi periculum evasit. E contrà vero multi, laudabili ritu tumores eruperunt, etiam dum negotiis suis intenti versarentur, nec ullius sive naturalis sive vitalis sive denique animalis facultatis læsione perceptâ, sanitatem brevi recuperarunt; nisi qui malo suo fato in medicastrum aliquem incidentes, ejusque monitu, quantumvis corpore pariter ac animo optimè valentes, ad sudandum in cubilibus compositi, ab eo ipso tempore deterius se habere in-

cepe-

ceperint, ac demum ingravescente ægitudine, inauspicati consilii noxam suo interitu comprobant. Verùm lubricam atque alex plenam in se esse hujusce morbi per tumores judicationem ex eo manifestum est, quòd interdum Bubo qui primùm laudabiliter ac cum symptomatum remissione protuberavit, postea ex improvviso dispareat, ejusque loco, Maculæ purpureæ certissimi mortis indices succedant; cujus retrocessionis causa magnis illis sudoribus ad eruptionem promovendam destinatis, jure tribuenda videtur, ut qui bonam materiæ partem quæ tumoris molem infercire ac sustentare debuerat, alioversum per ambitum corporis distrahendo ac dissipando leves in auras diffuserint. Ut ut sit, hoc saltem planissime constat, cæteris affectibus a Dei Opt. Max. benignitate certam amoliendæ causæ morbificæ rationem, huic autem enormium delictorum flagello

lo non nisi lubricam admodum & versatilem adjunctam esse. Atque hinc fortasse veriùs quam à tantopere decantata malignitate, eximiae penicie causa atque origo pretenda est. Nam & in *Arthritide* aliisque morbis qui exiguum habent malignitatis suspicionem, materiae morbificae recursus non minori certitudine fatum accersit. Ex quibus omnibus manifestò consequitur, medicum, qui in aliorum morborum medicatone, naturae ductum ac propensionem pressim ac passibus æquis sequi tenetur, hinc ejusdem auspiciis renuntiare debere. Cujus effati veritatem quia paucissimi haecenus perspexerunt, hinc numerus eorum, quos tumulo pestis intulit, haud paulò auctior evasit.

Quare cum minimè securum sit in exterminando hoc morbo naturae vestigiis insistere, proximo loco dispiciendum venit, quàm demum arte secundae quam diximus

In-

Intentioni satisfiat, nempe aliam atque à Naturali diversam, hujusce morbi solutionem aggrediendi. Hoc autem dupliciter omnino fieri posse existimo; scilicet vel per sanguinis missionem, vel per sudores. Priorem quod attinet, non sum nescius sacram apud pleròsque audire in hoc morbo venæ-sectionem. Verum vulgi præjudicia parùm moratus, rationum in hac quæstione momenta, quâ par est æquitate atque candore paulispèr expendam. Ac primùm quidèmedicorum, qui grassante nuperâ lue in Urbe perstiterunt, fidem appello, Numquiseorum, Phlebotomiam largâ manu ac repetitis vicibus, necnon tumore nullo adhuc protuberante celebratam, peste laborantibus funestam esse animadverterit? Parcam quidèmel tumore jam conspicuo sanguinis detractionem semper damnosam esse, neutiquam mirandum est; Siquidem cum mediocris tantum quantitas

cruo-

cruoris adimitur, hinc Naturæ, quæ tumori protrudendo totas intendit vires, rei administratio è manibus eripitur, nec intercè alia satis efficax materiam morificam evacuandi, ratio substituitur. Apparente autem jam tumore celebrata venæ-sectio, cum à peripheria ad centrum trahat, motui naturæ qui fit à centro ad circumferentiam, inducit motum planè adversantem. Nihilominus vix quicquam frequentius factitatum videas, quàm phlebotomiæ perverso hoc ritu administratæ noxam, à contrariæ sententiæ patronis, universim ac in genere adversus sanguinis in hoc morbo deductionem validissimi argumenti loco torqueri; uti in *Diemerbroeckio* aliisque *Observationum* scriptoribus passim videre est. Quod ad me attinet, equidem eorum rationationi assentiri non possum, donec intellexero quid *Quæstioni* superius propositæ respondeant. Sane *Venæ-sectionem* in *Peste* con-

convenire, complures iique gravissimi scriptores jampridem senserunt; quorum præcipui sunt *Ludovicus Mercatus*, *Joannes Costaus*, *Nicolaus Massa*, *Ludovicus Septalius*, *Trincavellius*, *Forestus*, *Mercurialis*, *Altomarus*, *Paschalius*, *Andernacus*, *Pereda*, *Zacutus Lusitanus*, *Fonseca*, aliique. Verum qui totum curationis negotium in copiosa, qualem nos postulamus, sanguinis detractione collocaverit, unus, quod sciam, repertus est *Leonardus Botallus*, medicus superioris sæculi celeberrimus, quem, ne solus in hac palæstra versari videar, Lector accipiet suis ipsius verbis de hac re disferentem. Ego(inquit)ut uno ver-

Cap. 7. De
curatione
per vena-
sectionem.

bo dicam, nullam Pestem esse puto, cui hæc non possit esse salutaris supra omnia remedia; modo opportune & quantitate convenienti usurpata sit; ratus eam aliquando inutilem inventam fuisse, propterea quod aut tardius aut parcius quam opus esset, aut quod utroque modo circa eam usur-

usurpandam peccatum sit. Et paulò post hæc subjungit; *At in tanta timiditate & parca detractiōe qui fieri potest ut quis recte possit judicare quantum ea in pestilenti morbo prodesse valeat, aut obesse? Non enim morbus pro cujus curatione requirebatur detractiō librarum quatuor sanguinis, in quo una tantum detrahitur, si hominem interficiat, ideo interficit, quia sanguis est missus, sed quia non justo modo missus est, nec forte etiam opportune. Verum nebulones nequissimi & ignavissimi in id semper culpam convertere satagunt, non quod nocuit, sed quod per nefas ac cunctis vituperari exoptant. Aut si id nequitia non faciant, ignorantia tamen prava dispositionis efficiunt: utraque certe perniciosa, sed illa magis. Quæ omnia experientiâ confirmaturus, paulò inferius sic pergit; His observatis nemo rationis capax jure in his morbis vituperare missionem sanguinis potest, sed mirifice & tanquam divi-*

num auxilium commendare, extollere, & confidenter usurpare; quod ipse profecto ab annis quindecim facio. Ideo in morbis pestilentibus, in obsidione Rupellarum, & Montibus Hamoniae abhinc quadriennium & Parisiis toto hoc biennio, & Cameraci anno proxime actō, in omnibus meis agrotis (qui innumeri fuerunt) nullum praesentius ac salutaris reperi ipsa larga & tempestiva sanguinis missione. Deinde ad curationum exempla descendit, quae brevitati studens, huc transferre supersedeo. Libet tamen rei in hac nostra Britannia ante aliquot annos gestae historiam oppido raram ac à proposito nostro non alienam, hic loci apponere.

Cum inter ceteras belli civilis calamitates quae hanc patriam nostram miserrime affligerunt, pestis etiam multis in locis grassaretur ac forte in Castrum *Dunstar* quod in provincia *Sommertonensi* situm est, aliunde inuenta, aliquot praefidariis cum macularum efflorescen-

centia derepentè exanimatis, complures etiam alios corripuisset. Chirurgus quidam qui à longa in regionibus exteris peregrinatione redux tunc temporis stipendia inter alios faciebat, à præsidii præfecto enixè rogat ut sibi liceret commilitonibus suis truculento morbo correptis pro virili succurrere, quo annuente, singulis ægris statim à primo morbi insultu atque nullo adhuc tumore conspicuo sanguinem ingenti copiâ detraxit donec pedibus deficere inciperent, nam stantibus ac sub dio vena pertusa est nec aderant vascula quæ cruoris in terram effluentis mensuram definirent. Hoc factò eos in tuguriola sua ad decumbendum dimisit. Et quanquam à phlebotomia nullum omnino remedium adhibuit tamen ex complurimis iis quos hoc modo tractasset, mirum dictu, ne unus quidem desideratus est. Vir Nobilissimus juxta ac morum probitate atque fide Spectabilis D. *Francis-*

cus *Windham* militum Tribunus ac prædicti castrî tunc temporis Præfectus, mihi hæc retulit, & etiamnum in vivis est pro eâ quâ est humanitate rei gestæ veritatem cuilibet dubitanti confirmaturus.

Quid mihi met ipsi circa hanc rem singulare ac memoratu dignum aliquando observare contigit, Lector inferius accipiet, ubi pauca ea quæ desæviente nuperâ peste *Londinensi* à me usu atque experienciâ annotata fuerunt, inferius ostendam.

Hujusce autem praxeos utilitatem etsi non mente tantum ac judicio assequor, verum etiam reipsâ atque editis experimentis dudum exploravi, tamen pestilentis fermenti per diaphoresin dissipatio, præ ejusdem per Venæ-sectionem evacuatione mihi multis nominibus arridet; utpote quæ nec ægrorum vires æquè prosterнат, nec medicum infamiæ periculo objiciat. Atqui & hæc difficultati-

cultatibus suis non vacat; Primò enim, multis ac præsertim calidioris temperamenti juvenibus sudores ægrius proliciuntur; cujusmodi ægrotos, quò hydroticis fortioribus ac cumulationi tegumentorum pondere diaphoresin conciere satagas, eò in manifestius Phrenitidis periculum adduces; aut quod tristioris adhuc ominis est, vana spe aliquantispèr lactatus, tandem pro sudoribus *exanthemata pestilentialia* elicies. Cum enim præcipua hujusce mali labes in spirituosiori massæ sanguineæ parte resideat, unde crassiorum particularum exagitatio nonnihil languidior quàm in aliis inflammationibus plerumque existat, tenuior illa portio novi caloris accessione in majorem rabiem acta, impetu demum facto omnes cruoris fibras ultrà texturæ modum distensas prorsus frangit ac comminuit. A quâ fibrarum sanguinearum dissolutione macularum pestilentialium causam petendam

esse censeo ; quippe non secus ac *vibices* à plaga fortiore in partem aliquam corporis musculosam inflicta, primò intensius rubicundæ in cute efflorescunt , ac brevi post tempore livorem quendam aut nigredinem induunt.

Deindè verò, in corporibus quæ satis promptè in sudorem solvuntur, si diaphoresis justo præmaturius (nempe totâ materiâ morbosâ nondum penitus dissipatâ) abruptatur, bubonum, qui laudabiliter quidem sub finem sudoris prodire inceperant, postea deterior evadit conditio. Nam subductâ quæ eos in molem attollere deberet materiæ parte, aut de facili intrò remeant, aut saltem ad legitimos abscessus, nunquam perducuntur (quemadmodum etiam in Variolis accidere solet quoties æger per primos dies impensius sudavit) recepto autem denuò intra muros hoste ferali, in sanguine commotio excitatur, cujus operâ eo quo superius inauimus modo,

modo, sæpe ecchymata imminentis lethi indicia foras propelluntur.

Verùm quibusnam modis his aliisque difficultatibus obviam iri possit ut luculentiùs pateascat, quid in hoc morbo à me pro modulo meo factum observatumque fuerit, initio à nuperæ luis primordiis ducto, summâ fide edisserere lubet.

Nobilem fæminam incunte Maio anno 1665 ætatis circiter 21 annorum, ac temperamento sanguineo præditam invisi. Præter febrem ardentem quæ paulò antè invaserat, vomitiones importunæ aliaque symptomata febrilia ægram excruciabant. Curationem à venæ-sectione auspicatus, postero die ad præcavendam Diarrhæam, quæ, ut in hujusce Tractatûs initio monuimus, ob omissam, quod postulabat in principio morbi vomendi propensio, Emetici exhibitionem, defervescente febre supervenire consuevit, Vomitorium imperavi, quod

fatīs commodē ventriculi saburram eliciuit. Postero mane, cum ægram iterum adirem, ei alvum profluere intelligo, quæ res, ab aliquot annorum usu insolentior visa, mihi non levem sollicitudinem iniecit. Exinde autem febrem non vulgaris generis esse judicavi (quemadmodum etiam eventus docuit) proindeq; aliam ab eâ, quæ superius tradita est, quæque constanti successûs serie hætenus à me usurpata fuisset, medendi rationem sibi vindicare. Quocirca, ad scito in negotii societatem medico alio seniore, venæsectio, quam ægrotantis ætas, temperamentum, ac inordinata sanguinis ebullitio flagitare videbantur, ex communi nostro consilio iterum celebrata est; etiam cardiaca moderatè refrigerantia propinata, ac denique clysmata alternis diebus injecta sunt. Sub finem ægritudinis, quoniam symptomata valdè anomala ac inconsueta, malignitatis egregiæ indicia, ingruiebant, ex Alexi-

pharma-

pharmacorum classe fortiora aliquot præscripsimus. Quibus tamen omnibus nequicquam proficientibus ægra circa diem decimum quartum è vivis excessit. Insolitum hujusce febris ingenium per aliquot post dies animum meum variè exagitabat ; ac tandem in memoriam revocans, summum ardorem etiam post reiteratam venæ sectionem in prædicta ægrâ perseverasse ; ruborem genarum adfuisse ; cruoris aliquot guttulas paulò ante mortem è naribus fluxisse ; necnon sanguinem ipsius in acetabulis refrigeratum , ei qui à Pleuriticis detrahitur , non abfimilem fuisse ; quin & tussim aliquam & obscuros quosdam in partibus vitalibus dolores emicuisse ; porro & eam anni tempestatem incubuisse, quæ finem veris ac initium æstatis complectitur, quæque febribus continuis producendis minùs esset idonea (illæ enim hoc tempore sua sponte quasi dissiliunt & in intermittentium classem

sem se reponunt, vel in Pleuritides atque id genus alias inflammationes precipites ruunt) denique Pleuritides eo ipso tempore admodum populares fuisse: His inquam omnibus ritè perpensis, in eam deveni sententiam ut Febrim hanc, etsi pathognomicis Pleuritidis aut etiam Peripneumoniz signis destitutam, tamen symptomatis rationem habuisse, judicarem, inflammationis cujusdam respectu circa partes spiritales delitescens; quippe nullus aderat lateris dolor, nulla insignis spirandi difficultas. Ut rem contraham, eò tandem deveni ut eadem omninò mihi methodo procedendum fuisse in prædicto casu arbitrarer, quâ in Pleuritide sæpius cum successu singulari usus fueram. Quæ sententia deinceps feliciter atque ex voto cessit. Vocatus enim non multò post ad hominem consimili prorsus modo ægrotantem, reiteratis venæ-sectionibus, quales ad Pleuritidem
suprà

De Peste seu Febre Pestilentiâ

suprà laudantur, curationem commisi & absolvi. Circa mensis modò memorati exitum atq; initium Junii, complures operam meam implorantes ab eadem febre (quæ jam valdè popularitèr grassabatur) prædictæ praxeos beneficio convaluerunt. Ab hoc tempore immanitèr debacchari cæpit calamitosa illa Pestis, quæ eò tandem truculentia devenit, ut septem dierum spatio totidem animarum millia in una urbe extinxerit.

Febri autem illi de qua modo loquebar, an Pestis appellatio attribui mereatur, non ausim definitò pronuntiare. Hoc tamen exploratè cognitum habeo, omnibus, quos illo & aliquanto post tempore, ipsissima Pestis cum universo symptomatum sibi peculiarium apparatu in mea vicinia afflixit, eandem tam in primo morbi insultu quàm in decursu, accidentium ~~et sequens~~ adfuisse. Cæterum cum proximo pariete ardente propius

ædibus meis immineret periculum, ego tandem amicorum suafu
 numerosissimis fugientium turbis
 me adjunxi, familiâ etiam meâ ad
 aliquot ab Urbe lapides subductâ.
 Eò tamen vicinis meis maturius
 redii, ac dum calamitosæ illius
 Luis in tantum perseveraret sævi-
 tia, ut fieri non potuit quin me-
 liorum medicorum penuria ad Pe-
 stiferorum auxilium advocarer.
 Nec multò post, complures febri-
 citantes invisi, quorum febrem,
 illius quæ ante decessum meum
 tam prosperis ægrorum rebus à me
 tractata fuisset, morem atq; geni-
 um æmulari non sine magna admi-
 rationeprehendi. Ideoque pro-
 priâ experienciâ fretus ceu duce,
 quibuscunque præceptis umbrati-
 libus anteposendo, phlebotomiam
 similiter administrare non dubi-
 tavi.

Hunc autem ritum imminuendi
 liberalius sanguinem cui (etiam Pti-
 sanæ ac dietæ id genus refrigeran-
 tisusus accessit) in multis ægris
 miro

ro profectu continuavi, donec tandem in nonnullorum tractatione solito successu destitutus præadstantium proterviâ, qui præjudiciis inanibus occupati, debitam sanguinis quantitatem auferri non patiebantur, magno ægrotantium malo, quibus (saltè dum in hoc cardine curandi scopus versaretur) sanguis aut sufficienti quantitate aut non omninò detrahendus fuerat, insignem obicem conatibus meis oppositum sensi, ac proinde alium à venæ-sectione huic morbo occurrendi modum reperiri magnoperè ex usu futurum judicavi. Nocumenti quod aliquando insons dedi, non ex eo quòd sanguinem ademerim, sed quòd ex voto eundem adimere impeditus fuerim, exemplum hîc adducam. Vocatus ad juvenem quendam, temperamento sanguineo ac habitu atletico præditum, quem febris vehementior cum doloribus capitis vertiginosis, vomitu enormi, aliisque id genus symptomatibus

tibus a biduo corripuerat, cum nullum adesse tumoris signum interrogatus responderet, statim liberali manu sanguinem emitti imperavi, cujus refrigerati superficies puriformem pleuritico- rum sanguinem referebat, præscriptâ etiam ptisanâ cum jusculis ac Julapiis refrigerantibus. A meridie pro secunda vice parem sanguinis jacturam subiit, quâ etiam sequente aurorâ similiter mulctatus est. Sub hujus autem diei exitu ægrum meum invisens, eum quidem multò melius se habere, & nihilominus amicos ejus adversus ulteriorem venæ-sectionem animis vehementer obstinasse deprehendo; quam tamen ego denuò celebrandam esse enixè contendi, superesse alteram duntaxat venæ-sectionem dictitans, quæ ægrum in sicco collocaret; sin contra niti pergerent, satius fuisse ut nullo omnino sanguine detracto curatio per sudores instituta fuisset; uno verbo, ægrum certò

certius interitum. Præfagium
eventus confirmavit ; nam dum
hæc altercatio rei agendæ occasi-
onem corrupisset, maculæ pur-
pureæ postridiè eruperunt ; nimi-
rum materiæ peccantis reliquiis,
quas radicitus evacuari oportu-
it, cum jam omnem abscessûs
spem phlebotomia toties repeti-
ta abstulisset, morâ suâ univer-
sam cruoris massam perverten-
tibus, ejusdemque compagem sub-
tilitate eximiâ disrumpentibus:
Æger autem post aliquot horas
fatis concessit. Cum ergo fre-
quentior hujusmodi obstaculorum
occursus mihi molestiam faceffe-
ret, magnâ cogitandi sollicitu-
dine mecum agitavi, ecquis de-
mum reperiri possit medendi mo-
dus qui morbum non minùs effica-
citer abigeret, nec hominum of-
fensionem æquè incurreret. Re-
diu multumque apud animum me-
um deliberatâ, tandem in hanc
methodum incidi, quam nunquam
non proficuum ac omnibus nume-
ris

ris absolutam deinceps expertus sum.

Primò, siquidem tumor nondum protuberaret, sanguinem pro ægrotantis viribus ac temperamento moderatè detraxi, quo factò, Diaphoresis, cujus aliàs sollicitatio in nonnullis corporibus non modò summam habebat difficultatem, verùm etiam majoris incendii proindeq; ecchymatum purpureorum periculum minitabatur, facilis erat atque expedita. Atque hanc sanguinis jacturam, quæ utut exigua aliàs gravissimum incommodum attulisset, diaphoreseos immediatè insequentis beneficium abundè compensavit. Post Venæ sectionem (quam in lecto celebrandam curavi, cum jam omnia ad sudores proliciendos in promptu essent) ne vel minimâ interpositâ morâ stragulis ægrum obrui ac laciniam lanciam sincipiti alligari jussi; quæ quidè capitis obtectio ad sudorem ciendum plùs proficit quàm quis

quis facile crediderit. Deinde,
 si vomitus non adessent, hæc &
 similia hydrotica exhibui; & *The-*
riac. Androm. ʒss. El. de ovo ʒj. pul.
e'chel.crancor.comp. gr. xij. cochinell.
gr. viij. croci gr. iiij. cum s. q. succi.
kermes. f. bolus, quem sumat. 6a
quaque hora, superbibendo Cochl. vj.
seq. Fulapii.

& *aq. Car. benedicti & scord.*
comp. an. ʒiiij. aq. theriac. still. ʒij.
syr. caryophyll. ʒj. misc. f. Ful.

Quod si vomitio interpellaret,
 ut in Peste ac Febribus pestilenti-
 alibus sæpissimè accidit, medica-
 mentum sudoriferum tantisper
 propinare distuli, donec solo tegu-
 mentorum pondere (nisi quod lin-
 teaminis pars subindè ad colligen-
 dos halitus vultui superinducere-
 tur) sudor promanare inciperet. Nā
 (quod quidè observatu summè
 dignū est) cum materiæ morbificæ
 radii versus ambitum corporis sese
 exporrigant, illicò alvi profluvium
 & vomitiones ab eisdem introrsum
 reflexis ac in ventriculum & inte-

stina decumbentibus provenientes, ultro sedantur: Adeo ut quantacunque stomachi subversio præcesserit, assumpta deinceps medicamenta probe retineantur, ac ad sudores ex voto proliciendos conducant. Memini cum me aliquando Pharmacopola quidam ad fratrem suum ex febre pestilentiali graviter ægrotantem vocasset, atque ego de medicamento ad sudorem suscitandum exhibendo, sermonem injicerem, retulit se jamjam varia eaque fortiora sudorifera incassum propinasse, siquidem æger omnia vomitu rejecerat. Cui ego, adduceret, inquam, ex omnibus iis quæ antea exhibuisset vel ingratißimum ac summè fastidiosum, me facile effecturum, ne illud deniceps evomeretur. Promissi fidem eventus liberavit; quippe æger, ubi à sola stragulorum mole paululum maduisset, largiorem Theriacæ Venetæ bolum deglutivit ac retinuit, cujus beneficio in copiosiora sudorem

conjectus, incolumitatem recuperavit. Sed ut ad institutum redeam, inceptam jam diaphoresin, haustibus Zythogalæ salviâ alteratæ vel cerevisiæ cui macis aliquantulum incoxerit, subinde repetitis, ad naturalis diæ spatium continuari præcepi, abstersione interim omni religiosè interdictâ; imò nec infra quatuor ac viginti horas à sudoribus finitis indusium utcunque madidum ac immundum mutari permitto. Id quod summâ cautelâ observari velim. Quod si sudatio angustiori temporis limite circumscribatur, recrudescit illicò symptomatum sævitia, atque ægroti salus quam prolixior diaphoresis extra aleam constituisse, in acie novaculæ relinquitur. Et profecto *Diemerbroeckium* aliosque nequeo satis mirari, quoties adverto eos tam levi prætextu ad diaphoresin interpolandam adduci, ut scilicet ægrotantium viribus consulatur. Primo enim ægrum sudore diffluentem

P 2

tem

tem viribus meliùs quàm antea constare, nèmini in hujus morbi medicatione vel tantillum versato non potest esse animadversum. Quid me in hac re usus atque experientia docuit, palàm eloqui ac etiam propugnare non verebor. Multi, me authore in 24. horarum diaphoresin conjecti, tantum abest ut se exinde debiliores factos quererentur quin potius quantum supervacanei humoris sudando decessisset, tantundem novi roboris sibi accrevisse profiterentur. Circa horas autem aliquot posteriores sæpe non sine stupore observavi erumpere sudorem quendam, priore illo quem vis medicaminum expresserat magis naturalem, genuinum, copiosum, quique multo plus levaminis afferret, planè ac si verè criticus foret ac totius morbi eradicativus. Porro in summo sudoris vigore jussulis ac sorbilibus confortativis ægrum reficere, quid secum trahat incommodi non video, ideoque ad nihilum

lum recidit illa objectio de virium ad longos sudores perferendos impotentiâ. Si qua igitur defectio sub finem imminere videatur, jusculi ex pullo tantillum, vitellum ovi vel his similia sorberi permitto; quæ cum cardiacis & haustibus ad sudorem continuandum ex more destinatis, virium labefactioni abundè succurrunt. Cæterum in re adeò manifestâ non opus est ut plura argumenta adducam: Etenim, quod hujus praxeos utilitatem palàm proclamat, videre est, quòd quamdiù æger sudore difluit benè se habere existimet, neque minùs ex astantium judicio res tota in vado constituta videatur; Atqui quamprimùm corpus arescere incipit ac sudor abrumpi-tur, omnia in pejus ruant, morbo quasi postliminò redeunte.

Per horas à finito sudore viginti quatuor, moneo ut frigus cautè vitetur, indusium sponte suâ in corpore arescere permittatur, potulenta omnia calidiusculè hauri-

antur, & Zythogalæ salviâ alteratæ usus etiamnum continuetur. In sequenti luce commune Catharticum exhibeo. Atque hac medendi ratione, anno à peste proximo, complurimis febre pestilentiali correptis sanitatem restitui, adeo ut ne unus quidem ex eo morbo mihi desideratus est postquam eandem exercere inceperam.

Verùm ubi tumor jam enatus fuerit, venam aperire, etiam in corpore ad sudandum quantumvis inhabili, hætenus non sustinui, veritus ne materiâ morbificâ in depleta vasa confestim remeante, subitaneus ægri interitus destinatam diaphoresin anteverteret. Nihilominus fortasse satis tutò administrari poterit phlebotomia, modò confestim ab ea peractâ ac nullâ morâ interjectâ eliciantur sudores qui ad spatium superius requisitum producti, omnem tumoris molem paulatim absumere ac dissipare valeant, idque longè minore salutis periculo, quàm si legi-

legitima apostematis maturatio, quæ in præcipiti affectu admodum incerta ac fallax existit, seriùs expectaretur.

Denique, ut ad calcem tandem perveniam, sicubi circa Theoriam me hallucinatum fuisse Lector deprehendat, errori veniam peto; verùm quod ad Praxim attinet, profiteor me omnia ex vero tradidisse, nihilque uspiam proposuisse nisi quod probè exploratum habeam. Sanè cum supremus vitæ meæ instabit dies, confido mihi adfuturum alacrem in præcordiis testem, me non solum ægrorum omnium, cujuscunque demum fortis, qui sese curæ meæ concrederant, summâ fide ac diligentia salutem procurasse; quorum interim nemo à me aliàs tractatus est quàm ego memet tractari cuperem, si mihi ex iisdem morbis ægrotare contingeret; verùm etiam pro ingenii modulo omnes animi nervos in hoc intendisse ut si quo modo fieri possit, morbo-

rum medela post cineres meos majori cum certitudine administraretur; ratus quantulamcunque in hoc scientiæ genere accessionem, etsi nihil magnificentius quàm *odontalgia* aut *clavorum pedibus* innascentium curationem edoceat, longè maximi faciendam esse, præ inani subtilium speculationum pompâ ac levicularum rerum notitiâ, quæ fortassè Medico ad abigendos morbos non magis ex usu futura est, quàm *Architecto* ad construendas ædes *Musica* artis peritiâ.

Unicam hanc annotatiunculam, ne quis fortè sinistra interpretatione mentem meam detorqueat, aut eam saltem non satis assequatur, postremo loco subjungam. In præcedenti nempe *Diatribâ*, *Natura* nomine sæpius utor, illiq; varios effectus attribuo, perinde quasi rem aliquam singularem & seorsim subsistentem, sed per totam hanc mundi machinam ubiq; diffusam sub hoc titulo mihi repræ-

præsentarem, quæ ratione aliquâ
& consilio freta corpora quævis
regeret ac moderaretur : quale
quidpiam de *Mundi Anima* non-
nulli Philosophorum cogitâsse vi-
dentur. Verùm ad me quod atti-
net, uti nec rerum, ita nec ver-
borum novitatem affecto ; adeo-
que antiquam quidem vocem, sed
sensu (ni fallor) & sobrio, & à sa-
nis omnibus non intellecto solùm,
verùm etiam usitato, in hisce pa-
gellis usurpavi. Ego enim quoties
Naturam nomino, toties *causarum*
naturalium complexum quendam
significari volo ; quæ quidem cau-
sæ brutæ licèt, atq; omni consilio
destitutæ, non tamen sine summo
consilio reguntur, dum suas quæ-
que operationes edunt, suosq; ef-
fectus exequuntur. Nimirum su-
preмум illud Numen cujus vi
producta sunt omnia, & à cujus
nutu dependent, infinitâ suâ sapi-
entiâ sic disponit omnia, ut ad
opera destinata se certo quodam
ordine atque methodo accingant,
neque

neque frustra quicquam molita,
neque nisi quod optimum est, ac
toti Rerum Fabricæ, suisq; priva-
tis naturis maximè accommodum,
exequentia : perinde atque auto-
mata non pro suo, sed artificis
consilio moventur.

FINIS.

In tractatum de *Febribus* D. D. Syden-
ham, praxin medicam apud *Londi-*
nenses mira solertia æque ac
fælicitate exercentis.

F*Ebriles astus, victumq; ardoribus orbem*
Flevit, non tantis, par, medicina malis.

Nam post mille artes medica tentamina cura,
Ardet adhuc febris, nec velit arte regi.

Præda sumus flammis, solum hoc speramus
(ab igne
Ut restet, paucus, quam capit urna, cinis.

Dum quærit medicus febris causamque mo-
dumque,
Flammarum & tenebras, & sine luce faces.

Quas tractat patitur flammæ, & febris ca-
lescens
Corruit ipse suis victima raptâ focus.

Qui

*Qui tardos potuit morbos, artusq; trementes
Sistere, febrili se videt igne rapi.*

*Sic faber exesos fulcit tibicine muros,
Dum trahit antiquas lenta ruina domos.*

*Sed si flamma vorax miseras incenderit ades
Unica, flagrantés tunc sepilire, salus.*

*Fit fuga, tectonicas nemo tunc invocat artes,
Cum perit artificis non minus usta domus.*

*Se tandem Sydenham febrisq; scholæq; furori
Opponens, morbi quarit, & artis, opem.*

*Non temere incusat tectæ putridinis ignes;
Nec fictus, febres qui foret, humor erit.*

*Non hilem ille movet, nulla hic pituita salutis
Quæ spes, si fallax ardeat intus aqua?*

*Nec doctas magno rixas ostentat hiatu.
Queis, ipsi major febribus ardor inest.*

*Innocuas placide corpus jubet urere flammæ,
Et justo rapidos temperat igne focos.*

Quid

*Quid febrim extinguat, varius quid postulat
usus,
Solari agrotos qua potes arte, docet.*

*Haëtenus ipsa suum timuit natura calorem
Dum saepe incerto, quo calet, igne perit :*

*Dum reparat tacitos male provida sanguinis
ignes.*

Pralusit busto, fit calor iste rogus.

*Fam secura suas foveant praecordia flammæ,
Quem natura negat, dat medicina mo-
dum.*

*Nec solum faciles compescit sanguinis astus,
Dum dubia est inter spemque metumque
salus.*

*Sed fatale malum domuit, quodque astra
malignum
Credimus, iratam vel genuisse Stygem.*

*Extorsit Lachesis cultros, pestiq; venenum
Abstulit, & tantos non finit esse metus.*

Quis

*Quis tandem arte nova demitam mitescere
pestem*

Credat, & antiquas ponere posse minas?

*Post tot mille neces, cumulatq; funera busto
Victa jacet parvo vulnere dira lues.*

*Ætheria quanquam spargant contagia
flamma,
Quicquid inest istis ignibus ignis erit.*

*Delapsa calo flamma licet acrius urant,
Has gelida extinguui non nisi morte putas?*

*Tu meliora paras victrix medicina, tuusque
Pestis, quæ superat cuncta, triumphus erit.*

*Vive liber, victis febrilibus ignibus, unus
Te simul & mundum, qui manet, ignis erit.*

*J. Lock A. M. ex Æde
Christi Oxon.*

